

Тиждень

український www.ut.net.ua

СОРАТНИК ШЕЛЕСТА
ПЕТРО ТРОНЬКО ПРО
УКРАЇНСТВО
В КПУ.
СТОР. 14

№ 24 (33) 13 — 19 ЧЕРВНЯ 2008 р.

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ЗАМАХ
ПОДРУЖКУ ЧИНОВНИКА
ПОРАНИЛИ В ПАЛЕЦЬ. СТОР. 26

БРАТИ ПО ДУХУ
КОЗАЦЬКО-ТАТАРСЬКА
ДРУЖБА. СТОР. 54

ПІАР НА МАРСІ
БОРІС СТРУГАЦКІЙ ПРО КОСМІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ. СТОР. 66

Алти 00

БАЖАНИЙ І НЕПРИВІТНИЙ КРИМ

Хто і як зустрічатиме
 гостей на півострові.
Стор. 38

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

Передплатіть журнал

Тиждень

український www.ut.net.ua

на друге півріччя

та візьміть участь у розіграші 20-ти швейцарських годинників від компанії

CLOCKSHOP

інтернет-магазин

УВАГА, АКЦІЯ!

Кожен передплатник журналу на друге півріччя 2008 року* гарантовано отримає приз від журналу «Український ТИЖДЕНЬ» та книгарні «Є» – книгу «Іван Мазепа у запитаннях та відповідях»

Генеральний партнер акції – компанія

CLOCKSHOP

інтернет-магазин

<http://www.clock.com.ua>,
clock@clock.com.ua

Офіційний партнер акції

К Н И Г А Р Н Я

УМОВИ АКЦІЇ

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ЖУРНАЛ «Український ТИЖДЕНЬ»*:

- 1. Редакційна передплата:** заповніть квитанцію та оплатіть її у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український ТИЖДЕНЬ» р/р 26007026823721 в Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК», МФО 322012, код ЄДРПОУ 35392656, за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ» на 6 міс. — 84 грн.)
- 2. У будь-якому відділенні зв'язку «Укрпошта»:** ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС – 99319.
- 3. У передплатних агенціях вашого міста:** ЗАО «ПА «KSS», Агентство передплати та доставки «Бліц-Преса», ДП «Фактор-Преса», ТОВ «НВП» «Ідея», АТЗТ «САММІТ», ТОВ фірма «Меркурій», ТОВ «Фірма «Періодика», ТОВ «ВПА», ТОВ «ПресЦентр Київ», ПП «Медиа-Новости», ТОВ «Статус».

Надішліть до 30 червня 2008 року оригінал передплатного абонементу на журнал «Український ТИЖДЕНЬ» за адресою: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 2а, редакція журналу «Український ТИЖДЕНЬ».

Важливо! До участі в акції приймаються оригінали передплатних абонементів із чітким відтиском касового апарата чи квитанції про оплату, де розбірливо, бажано друкованими літерами має бути зазначено: телефон, адресу, ПІБ.

Імена переможців акції будуть надруковані в тижневику «Український ТИЖДЕНЬ» №28 від 11.07.2008 року, а також зазначені на сайті www.ut.net.ua. Детальніше про терміни та умови акції за тел.: (044) 503-37-41 (40). Менеджер із передплати – Кашук Тетяна.

*передплата не менше, ніж на 6 місяців (з липня 2008 року – по грудень 2008 року включно)

У всіх нормальних людей головна думка – про відпустку (окрім тих, хто вже відгуляв, та Валентини Семенової, яка в процесі). Відпочинок на морі – це немовби дитинчий день народження, від якого чекати більше, ніж отримувати (про це –

«Тема номеро», не хотіти на море – це означає думати про гроші, тільки як заробити, щоб відпустка не обмежилася сонячними опіками та надмірним споживанням пива? Мамонко Володимир Казаневського

Тижень

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавця ТОВ «Український Тиждень»
Шеф-редактор Юрій Макаров
Головний редактор Роман Кульчинський
Заступник головного редактора Павло Солодзько
Відділ політики Анатолій Бондаренко
Відділ економіки Сергій Лук'яничук
Відділ розслідувань Андрій Лаврик
Відділ новин Наталія Васютин
Відділ країни Ігор Кручик
Відділ історії та науки Роман Кабаньй
Відділ культури та спорту Вікторія Поліненко
Спеціальний кореспондент Марія Старожилська
Журналісти Анна Бабенць, Богдан Букевич, Василь Васютин,
 Сергій Гузь, Інна Загородня, Антон Зіора, Вероніка Кудряк,
 Олександра Киричук, Наталія Петринська, Олена Чебан

Літературний редактор Олександр Григор'єв
Контент-редактор сайта Тана Овчар
Виконавчий директор Роман Чугрин
Фінансовий директор Андрій Решетник
Відповідальний секретар Юрій Коломиць
Арт-директор Надя Кельм
Дизайнери Ганна Єрмакова,
 Тимофій Молодичов, Сергій Сторчай
Художники Андрій Єрмоленко, Павло Ніц
Більд-редакція Анатолій Белов,
 Кирило Хайлов, Вікторія Буянова
Фотографи Андрій Ломакін, Євген Котенко
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Коректори Марина Петрова, Світлана Стрєпова
Відділ реклами Олена Карпенко
Відділ розповсюдження Наталія Астаф'єва

Відділ маркетингу Ганна Кашеда
 Свідоцтво про державну реєстрацію
 КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Друк ЗД «Блиц-ПРИНТ», Київ, вул. Довженка, 3
№ зам. 54752
Наклад 30 700
Адреса редакції 01030, Київ,
 вул. Б. Хмельницького, 36, кв. 7
Адреса для листування 03040, Київ,
 вул. Васильківська, 2 а
Телефон (044) 503 3740
 Виходить щоп'ятниці
 Розповсюджується
 в роздрібній торгівлі
 та за передплатою
Ціна договірна
 Передплатний індекс 99319

Бережіть СТІЛЬЦІ!

ЮРІЙ МАКАРОВ

Ну от, дожилися: Жириновській — на українському телебаченні, на «головному ток-шоу країни». Добре, що на телемості, а не особисто: в студії довелося б ховати сік і воду. Звісно, поводить, як суцільний хам, себто як завжди. Коли його намагаються вгамувати, не губиться: «А що таке, ви мене самі запросили». А що тут скажеш, справді запросили! Їжте, їжте, козаченьки...

Усе розумію: телебачення потребує не думок, а «ікон»; країна повинна знати своїх героїв, навіть якщо вони чужі; медіи зацікавлені давати весь спектр думок (підкреслюю, якщо йдеться саме про думки, а не про фахове блюзнірство), й «фільтрувати» гостей немає сенсу: є кабель, є супутник, є Інтернет, завтра буде цифрове мовлення... Кому треба, знайдуть інформацію відповідно до стану душі, кому не треба, не дивитимуться політичне ток-шоу, а дивитимуться «Дом-2» і голу ведучу погоди на М1. Але так демонстративно нехтувати гігієною й спеціально кликати в пристойне товариство старого блазня зі старими, давно відомими жартами — це що, мазохізм?

Маю ще два пояснення, чому в наших медіях бажаними гостями є Жириновській, Затулін, Мітрофанов, Лужков та інші зухвалці — чи то як експерти, чи то герої інтерв'ю, чи то просто герої... Перше — просте, побутово-вжиткове: коли щодня копірсаєшся в політиці, потроху атрофується нюх на гниль. Кажуть, це професійна хвороба патологоанатомів, асенізаторів, хіміків-технологів та працівників зоопарків. Якщо ти коли-неколи за службовим обов'язком зму-

шений спілкуватися з Вітренко чи, скажімо, Грачем, ніс втрачає первинну здатність реагувати природним чином на Лужкова. Витрати виробництва, за таке раніше молоко давали та додатковий тиждень до відпустки.

Друге пояснення дещо екзотичніше, навіть, сказати б, конспірологічніше. Журналісти та редактори, які час від часу залучають затуліних, насправді є прихованими українськими патріотами. Не в сенсі «ла-тентними», а в сенсі «глибоко таємними, агентами під прикриттям». Моя логіка тут така: що більше поширюватимуть свої непереможні дотепи російські гумористи — від фахового на кшталт Галкіна до дилетанта зразка Лужкова, — то більше українці з нормальною психофізіологією відчуватимуть сором і відразу до них та образ за свою країну. Не розумію, як ще можна реагувати на нескінченні комеді-клубівського рівня перейми, тим більше, що вся Росія, здається, останнім часом перетворилася на один суцільний комеді-клуб, який змагається між собою в жартах про хохлів і сало. Я можу згадати кількох цілком російськомовних і від початку, сказати б делікатно, байдужих до української ідеї співгромадян, котрі протягом останніх років перетворилися на палких українців саме завдяки Тузлі, Севастополю, московським політтехнологам, програмі «Время» й анекдотам про хохлів. Перекладуючи Олега Скрипку: що більше дивився російський телевізор (а він в Україні відсотків на 80 російський), то більше стаєш українським націоналістом, усупереч думці тих, хто вважають російські канали загрозою національній безпеці.

Окремі російські аналітики вже збагнули це й констатують, що

надмірний тиск на Україну, згідно з усіма законами фізики, неминуче штовхає її в західному напрямку. Вони закликають владу й істеблішмент угамувати запал, але ж марно... Серцю не накажеш. Я визнаю право за росіянами тужити за Севастополем. Як заспокоював мене колись Орест Субтельний, автор відомого підручника з історії України, канадський науковець і внаслідок цього — вірець толерантності: «Їх треба зрозуміти й пожаліти. Вони втратили країну». Я жалію. Але навіщо ж стільці ламати, як питає наш Гоголь та їхній Фурманов?

Проблема в тому, що вони справді так думають. Вони вірять, що меланхолійних, господарних, трохи скупих, трохи дурнуватих, але хитрих хохлів звабили несамовиті «бандери-западенці», якими керує президент, яким, у свою чергу, керує його дружина-американка, а вже нею — безпосередньо ЦРУ. Вони вірять, що апельсини на Майдані були наколоті, а кольорові революції роблять у Вашингтоні («адже місяць зазвичай робиться в Гамбурзі, і препаскудно робиться»). Вони вірять, що більшість цих недоумкуватих сусідів щиро мріють потрапити під вертикаль суверенної демократії, а меншість треба негайно провчити. Так вважають не лише політики й люмпени, так гадають інтелігенти, на яких відразу й не подумаєш... Якщо знайти правильну кнопку, неодмінно почувеш: «За Севастополь відповіси!»

Ви страждаєте, але я нічим не можу зарадити. Свобода вашого страждання закінчується там, де починається наш Крим і, хай як дивно, наш патріотизм. ■

| У НОМЕРІ |

34 ПОДОРОЖ ДО ТКВАРЧАЛА
Абхазці шкодують за вигнаними грузинами

58 КУТ ТАРХАН
Сюди варто їхати жити

70 КУЗНІ МРІЙ ТА ІЛЮЗІЙ
Найкращі етнофестивалі літа

ОБРАЗ

1 КАРИКАТУРА ТИЖНЯ.
Малюнок Володимира Казаневського

ОСОБИСТА ДУМКА

2 БЕРЕЖІТЬ СТІЛЬЦІ!
Авторська колонка Юрія Макарова

НА ЧАСІ

4 ФОТО ТИЖНЯ.
Зіпсувати життя браконьєрам

6 ТЕНДЕНЦІЯ ТИЖНЯ.
Будівельники наступають

ВПРИГУЛ

14 ПЕТРО ТРОНЬКО:
«НАЗВАТИ ВСІХ ПОІМЕННО».
Історія від комуніста у вишиванці

20 БЕЗ «НАРОДНИХ ГУЛЯНЬ»...
Відзначатимуть річницю Полтавської битви

22 ЖЕРТВА ПІШАКАМИ.
Коаліція втратила два багнети

24 ЛИПОВА УГОДА. Росія постійно порушує договір про дружбу

26 МІЖУСОБНА РЕЙКОВА ВІЙНА.
«Укрзалізниця»: стрілянина й стрілочники

30 ДАВАЙТЕ ЖИТИ ДОВШЕ.
Америка хоче нас лікувати

34 ПОДОРОЖ ДО ТКВАРЧАЛА.
Абхазія без грузинів від спеціального кореспондента **Тижня**

36 Я ХОЧУ ДОДОМУ. Біженка з Абхазії Наталія Тодуа залишила все, що мала

ТЕМА ТИЖНЯ

38 ЗОНА ВІДПОЧИНКУ.
Чого чекати в Криму цього року

МИ

53 СІРА Й ЧОРНА КОРУПЦІЯ.
Колонка Олексія Сокирка

54 БРАТИ ПО ДУХУ ТА ЗБРОЇ.
Образ татар як дзеркальне відображення ідеалізованого образу козака

НАВІГАТОР

58 КУТ ТАРХАН.
Півострів Тарханкут – реальний екстрим і втілення мрії

64 РАЙ НА ТИЖДЕНЬ.
Особливості курортного відпочинку-2008

66 ТРЕТІЙ МАРСІАНИН.
Розкопки крижаного полюса Червоної планети

67 МАРС НЕ БУДЕ НАСТУПНОЮ СТАНЦІЄЮ ЛЮДСТВА.
Борис Стругацький прогнозує **Тижню** майбутнє Червоної планети

68 ЖИТТЯ НА ПАЛУБІ.
Кубок Вадима Гетьмана для українських яхтсменів

70 КУЗНІ МРІЙ ТА ІЛЮЗІЙ.
Літо – час фестивалів етнічної та альтернативної музики

73 БІЛЬШОГО ВИМАГАЙ. Тиждень
Відвідав полтавський «Мазепа-Фест»

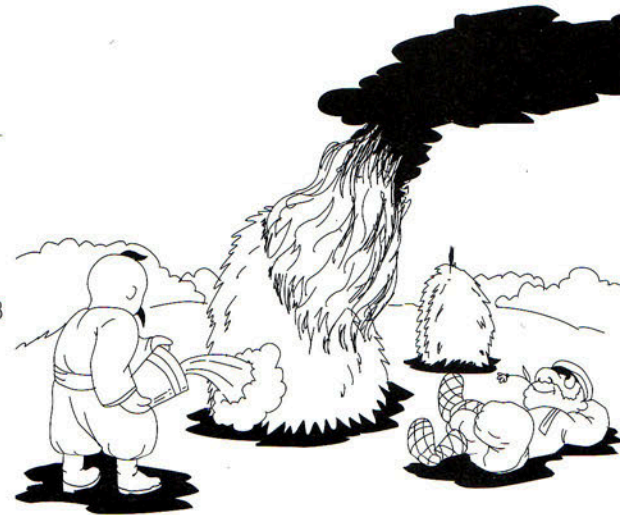
74 МОТИВ ТИШІ.
Віртуозні фарби Анатолія Криволапа

76 ВІДГУКИ.
Вистави, фільми, виставки, книги, музичні записи

78 АНОНСИ.
Коротко про культурні події

НАШ ТИЖДЕНЬ

80 Кілька слів від журналістів **Тижня**

24 ЛИПОВА УГОДА
Тези українсько-російського договору про дружбу в малюнках

ФОТО: АНДРІЙ ЛОМАКІЙ

| НА ЧАСІ |

Зіпсувати життя браконьєрам

ФОТОРЕПОРТАЖ Андрія ЛОМАКІНА

У вівторок відкрився сезон полювання на дніпровських браконьєрів. Представники Товариства рибалок разом із місцевими штатними інспекторами «Київдержрибоохорони» влаштовують рейди біля Києва. В зоні уваги: річище Дніпра, Десни, Київське та Канівське водосховища. Покарання традиційне: конфіскація виловленої риби та знарядь. Із початку року в акваторіях навколо столиці та на ринках міста й області затримали більше 1300 браконьєрів. Звісно, відновити екологію Славутича до стану княжої доби, коли біля Києва ловили осетрів, не вдасться ніколи: забруднення та низка гребель і штучних водоймищ назавжди змінили екологічну рівновагу в річці. Але обмежити згубний вплив людини, може, вдасться. Риба сама себе захистити не зможе – вона німа.

П'ЯТЬ ОБЛИЧ

ІРИНА ГАНУСЕВИЧ
рекордсменка
з тестування

Випускниця Чернігівської загальноосвітньої школи фізико-математичного профілю №12 під час зовнішнього незалежного тестування набрала майже абсолютну кількість балів – 599 із 600 можливих із трьох предметів.

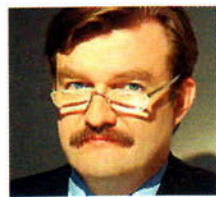
КОСТЯНТИН ГРИЩЕНКО
стане послом
України в РФ

Заступник секретаря РНБО стане новим послом України в Росії. Відповідний указ уже підписав Президент. Кандидатура Грищенка погоджена з Москвою, і російська сторона вже офіційно видала свою згоду на його призначення.

ОЛЬГА БОГОМОЛЕЦЬ
свідчить у справі
про отруєння

Особистого екс-лікаря-дерматолога президента вперше допитали в ГПУ у справі про отруєння Віктора Ющенка наприкінці 2004 року. Богомолець була лікарем Ющенка після його отруєння впродовж 2004–2005 років.

ЄВГЕНІЙ КИСЕЛЬОВ
продюсуватиме украї-
нський телеканал

Російський журналіст Євгеній Кисельов починає працювати в Україні як головний редактор – консультант телеканалу ТБі, який віщатиме українською мовою. В обов'язки Кисельова входить налагодження випуску новин та авторських програм.

АНАТОЛЬ ПЕРЕПАДЯ
загинув у ДТП

Відомий перекладач помер на 73-му році життя через два дні після того, як у Києві його велосипед збило авто. Перепадья перекладав із французької, італійської, іспанської та інших мов. Саме він переклав семитомник Марселя Пруста «У пошуках втраченого часу».

Будівельники наступають

Після «зради» членів Блоку Катеринчука в Києві відновлюють незаконні забудови

Щойно секретарем Київради знову обрали соратника мера Черновецького Олесь Довгого, в місті поновилися зухвалі ущільнювальні забудови. В середу, 11 червня, жителі вул. Березняківської змушені були своїми тілами захищати сквер і дитячий майданчик. Є постраждалі – міліція виступила на боці забудовника й затримала близько десяти людей. Люди почали зводити барикади, щоб не пустити будівельну техніку. Зрозуміло, що це тільки перша ластівка. Після того, як мер здобув більшість у Київradі, варто очікувати нової навали рішень про забудову й нових сумнівних земельвідведень. Промерська більшість має 62 депутати зі 120-ти. Навіть за умови застосування партійми імперативного мандата (тобто позбавлення депутатства неслухняних обранців) Черновецький зможе набрати потрібну більшість. До позачергових виборів становище мера було складнішим.

Цього разу більшість у Київradі складалася з фракцій Черновецького, Громадського активу Києва – у назві якого лише третє слово має відношення до дійсності – та Партії регіонів. До їхніх голосів приєднався один депутат від Блоку Володимира Литвина та три представники Блоку Миколи Катеринчука. Аби виглядати в очах громадськості «білим і пухнастим», Блок Катеринчука розіграв ціле шоу. На момент засідання Київradі кількох нардепів Блоку зачинили в офісі Європейської партії, лідером якої є Катеринчук. Цілком можливо, саме

ХРОНІКИ ТЕОДОРА ДРАЙВЕРА ВІДПОЧИНОК

ТЕОДОР ПІДІБРАВ ДВОХ КЛІЄНТІВ "НА РАЙОНІ"

МІСТ ПАТОНА

| НА ЧАСІ |

цей «момент істини» стане кінцем райдужних політичних сподівань цього політика, який начебто намагався запобігти голосуванню трьох своїх депутатів, зачинивши їх у кімнаті. Очевидно, Катеринчук намагався показати, що він не був технологічним кандидатом Черновецького. До вівторка все ще можна було сперечатися, навіщо він пішов на вибори і скільки насправді відібрав голосів у Кличка або за які кошти йому вдалося розмістити стільки передвиборчої реклами. Однак голосування трьох депутатів БК за кандидатуру Довгого остаточно

ставить крапки над «і». Його пафосна заява — «В Київграді відбулася зрада Блоку Миколи Катеринчука», викликає лише роздратування.

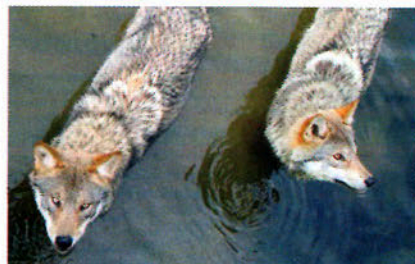
В принципі, не сталося нічого нового. Виборців, які повірили Катеринчукові, вкотре розвели красивими гаслами й продуманою передвиборчою кампанією. Можна проклинати «зрадників» до безкінечності, але така історія повторюватиметься щоразу, поки ми обиратимемо не конкретного депутата, а міфічні блоки й партії. З ініціативою повернутися до мажоритарної системи виборів на місцевому рівні нещодавно виступив і президент Ющенко [тиждень №16]. Та проминуло майже два місяці, й за правильною заявою не настало жодних дій, і наразі президент навіть не вніс до парламенту відповідного законопроекту. Загалом, більшість українських політиків зацікавлені в збереженні нинішньої ситуації, коли, прикриваючись красивим ім'ям, можна продавати місця в списках і проводити до влади Бог знає кого. Красномовне свідчення: Тимошенко, Турчинов, регіонал Горбаль і той самий Катеринчук, які балотувалися на чолі списків до Київради, відмовилися від мандатів, а ухвалювати рішення делегували нікому не відомих осіб.

Анатолій Бондаренко

П'ЯТЬ ПОДІЙ

СУПЕРДЗВІН. У Свято-Преображенському соборі Одеси встановили найбільший в Україні дзвін діаметром 3 м.

СКАЗ. На Харківщині скажена вовчиця покусала 5 чоловік. Усіх їх госпіталізовано, вони проходять курс лікування.

БАТУТ-УБИВЦЯ. У Києві дитячий аттракціон-батут підняло вітром і відкинуло на 20 м. Загинула дитина, 24 людини — у реанімації.

СЛІПА ФЕМІДА. Суд виправдав чотирьох генералів, яких звинувачували в трагедії, що сталася під час авіашоу на Сквиливському аеродромі 2002 року.

НОВИЙ ПРЕДМЕТ. Із 1 вересня в школах України запроваджують урок «Основи споживчих знань».

КАХЛИВА ПРОБКА

АКТИВНИЙ ВІДПОЧИНОК ТЕОДОРА ДАЙВЕРА

Долару – вільне плавання

Нацбанк має намір відмовитися від валютного коридору

До початку наступного року Національний банк України планує відмінити валютний коридор. Про це повідомив Олександр Савченко, заступник голови правління НБУ: «На цей рік коридор, можливо, ще й потрібний. У перспективі в ньому немає потреби, його немає в інших розвинених країнах». Експерти ж у галузі економіки притримуються зовсім іншої думки й наголошують на тому, що валютний коридор кінце необхідний нашій країні.

— Скасування коридору — це початок хаосу на валютному ринку. Маю надію, що НБУ не зробить цей поспішний крок, — повідомив **Тижню** Ярослав Жаліло, керівник відділу економічної та соціальної стратегії Національного інституту стратегічних досліджень. — Величезний підводний камінь — це

етап прогнозування, якого не буде. Це означає, що значний дискомфорт відчують як споживачі, так і підприємці. Людям буде важко взяти кредит у валюті, адже банки не зможуть розрахувати відсотки, а це значно підвищує валютний ризик. Відповідно, й відсотки будуть немаленькі. Для підприємців набагато складніше буде планувати свою роботу й контролювати подорожчання або здешевлення гривні. Це відіб'ється на вартості продукції, яка, в свою чергу, зросте. Єдиним орієнтиром під час планування будуть оцінки експертів і аналітиків. Підсумовуючи, скажу, що НБУ повинен підвищити ефективність регулювання валютного ринку, а потім уже ухвалювати вагомі рішення.

Притулок для злочинця

Україна надала політичний притулок «зłodію в законі»

Держкомітет України у справах національностей і релігії надав політичний притулок і статус біженця громадянину Росії Ровшану Рафіку Огли Джанієву (1975 р. н.). Його затримали у Києві в лютому і доставили в СІЗО. Джанієв був оголошений в розшук МВС Азербайджану. Тепер його можуть випустити на волю. «Це безпрецедентний випадок, коли суд на підставі статусу біженця хоче випустити вбивцю та «зłodія в законі» з-під варти», — прокоментував подію нардеп Геннадій Москаль.

«Ні» — хімічним відходам

За 70 км від кордону з Україною Росія буде завод зі знищення хімічної зброї

МЗС України надіслало вже другу ноту російському зовнішньополітичному відомству з вимогою надати інформацію про будівництво заводу в Брянській області. На підприємстві мають знищувати хімічну зброю. «Це не може не турбувати українську сторону, оскільки пов'язано з питаннями безпеки, питаннями екології», — заявив речник МЗС України Василь Кирилич. Україна також пропонує створити спільну робочу групу, яка б на постійній основі здійснювала моніторинг екологічної ситуації на цьому об'єкті. Росія ж наразі мовчить.

Банк року в СНД

Активи групи БТА - 26, 2 млрд. доларів США

Капітал - 3, 8 млрд. доларів США*

**станом на I квартал 2008 року*

Депозити

ЧИМ

БІЛЬШЕ-

ТИМ

БІЛЬШЕ

ДУЖЕ ГНУЧКІ УМОВИ

%

Відділ з обслуговування
VIP-клієнтів
тел.: +38 (097) 903-06-49

Жага помсти

Болівійці вимагають у США видати экс-президента та міністра оборони, винних у геноциді

«Америка — притулок для вбивць», «Нам потрібна вільна країна, а не колонія янки», — саме такі гасла вигукували учасники акції протесту біля посольства США в Ла-Пасі (Болівія). У ній взяли участь тисячі прибічників Ево Моралеса, нині чинного президента, який представляє корінне індіанське населення. Люди жбурляли палиці й каміння, підпалювали шини й підривали петарди. Такі дії змусили поліцію застосувати сльозогінний газ.

Пікетувальники вимагали видати Болівії экс-президента країни Гонсало Санчеса де Лосаду та экс-міністра оборони Карлоса Санчеса Берсаїна, яких на батьківщині звинувачують у геноциді власного народу. Обидва зараз проживають в Америці.

Нагадаємо, що в жовтні 2003 року в результаті зіткнень між поліцією та демонстрантами, які вимагали зміни тодішній уряд, загинули 80 і було поранено 500 чоловік. Тоді ж

під тиском народних мас президент подав у відставку й виїхав до Штатів, так само вчинили міністр оборони та міністр нафти і газу. Як пише іноземна преса, США днями нібито надали політичний притулок экс-міністрам оборони, проте в посольстві цю інформацію офіційно не підтверджують і не спростовують, посилаючись на особистий характер питання.

Бійка фанатів

На Євро-2008 пролилася перша кров

140 футбольних фанатів заарештувала поліція міста Клагенфурт (Австрія) на другий день Євро-2008. Причина — масова бійка перед матчем збірних Німеччини та Польщі. Зворушення почалися з того, що група німецьких уболівальників, ідучи центром міста, почала вигукувати антипольські гасла нацистського спрямування. Поляки відреагували. Спершу фанати жбурляли один в одного пластиковими склянками з-під пива, а потім розпочали бійку, яка тривала близько години.

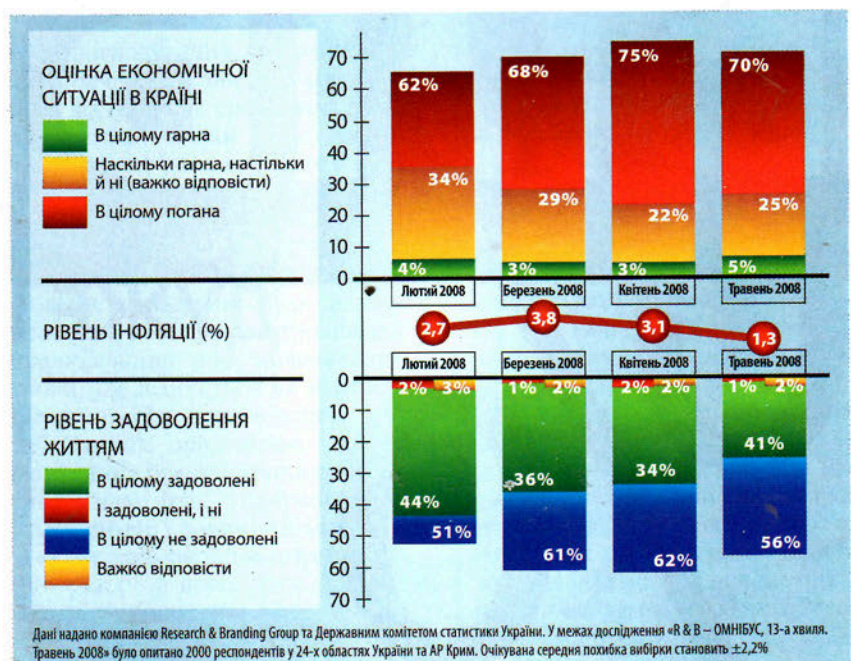
ОПИТУВАННЯ

Пристаювані до кризи

Українців, які задоволені життям і економічним станом у країні, побільшало

Не дивлячись на складну ситуацію на валютному ринку, зростання цін на землю та продукти харчування, людей, котрі задоволені економічним станом в Україні, у весняні місяці побільшало. Якщо у квітні їх було 3%, то в травні стало вже 5%. В опитуванні, що проводила компанія Research & Branding Group, респондентів, які в цілому задоволені своїм життям, вже 41%, а в квітні їх було лише 34%.

«Швидше за все, люди зуміли звикнути й пристосуватися до тих умов життя, — висловив **Тижню** свою думку Олександр Жолудь, економіст Міжнародного центру перспективних досліджень. — Не зважаючи на рівень інфляції, який, на щастя, хоч трошки впав, треба брати до уваги й інші позитивні показники в економіці — маленьке, але зростання реальних доходів, значне збільшення (на 46%) номінальних доходів. А якщо відслідкувати великий масив різноманітних опитувань, то побачимо, що на психологічному рівні грає роль також сезонність. Чим ближче до літа, тим комфортніше люди себе почувають».

Операція «самознищення»

Грузинська опозиція
зайнялася
самоліквідацією

Перше засідання парламенту Грузії відбулося без представників опозиції, яка відмовилася брати участь у його роботі. Лідер «Об'єднаної опозиції» Леван Гачечиладзе перед будівлею парламенту ножицями розрізав свій пластиковий депутатський мандат. Услід за ним свої мандати розрізали й інші депутати. Після цього блок «Об'єднана опозиція», в якому залишилося сім партій із дев'яти, звернувся до ЦВК Грузії з вимогою анулювати виборчий список. Таким чином опозиціонери відмовилися від своїх 16 місць у парламенті, оскільки вважають дострокові вибори сфальсифікованими. «Жоден із нас, окрім тих, які відокремилися, не буде працювати в парламенті», — заявив Каха Кукава, один із лідерів опозиції.

Нагадаємо, навіть якщо ЦВК не розгляне прохання опозиціонерів, воно автоматично набере чинності через три дні після його подання, й список буде ліквідовано. Водночас, до кінця тижня представники опозиції, які пройшли до парламенту, подадуть заяви про припинення депутатських повноважень. Експерти вважають, що це фактично самоліквідація опозиції.

ОЦІНКА

НАТАЛІЯ ВАСЮТИН
редактор відділу новин

Навмисне вбивство

Аварія на шахті ім. Карла Маркса вкотре показала, що в нашій державі лише говорять про безпеку шахтарів і нічого не роблять – бо не вигідно

Аварія, що сталася зранку 8 червня на шахті ім. Карла Маркса – унікальна і, якщо вірити нашим урядовцям, її навіть занесуть до підручників із техніки безпеки. Швидше за все, там змалюють тільки фабулу НС – викид газу метану й породи, який закінчився настільки потужним вибухом, що його наслідки було видно навіть на поверхні. Те, що вибух зруйнував одразу два стволи шахти, а дим від пожежі піднявся на сто метрів над землею, насправді унікально. І що в цьому пеклі вижили майже 30 гірників – теж можна вважати дивом. Однак не варто сподіватися, що на цьому прикладі в підручниках буде показано недбалість у питанні охорони праці.

Шахта ім. Карла Маркса вже впродовж кількох років збиткова. З 2000 року чисельність робітників шахти зменшилася від 2,5 тисяч до 1 тисячі людей. Тільки з початку року на підприємстві було зареєстровано 1,9 тисячі порушень техніки безпеки, що призвело до закриття 20 лав. За два дні до аварії видобуток вугілля тут узагалі заборонили. Однак вугілля добували. І начебто за наказом директора шахти. Саме його, швидше за все, й звинуватять у трагедії.

Проте подивімося на ситуацію уважніше. Якось не віриться, що лише за власним бажанням директор видав неправомірний наказ. Він точно знав про ймовірні ризики і навряд чи хотів підводити себе під судовий вирок. Хоча коли врахувати, що за останні 10 років в Україні сталося 11 масштабних аварій на шахтах і тільки в одному ви-

падку винуватців насправді покарали, то, може, директор шахти про це й не думав. Варто також замислитися над тим, чому шахта, де видобувають один із найдорожчих ґатунків вугілля, стала збитковою. Чому на шахті глибиною понад кілометр, що вже свідчить про високий рівень її небезпеки, так багато порушень, які, по суті, залишалися безкарними.

Все дуже просто – довести до банкрутства шахту комусь вигідно, і заплісцувати очі на техніку безпеки – теж. А ось це вже стосується недбалства урядовців, колишніх і теперішніх. Вони постійно заявляють про те, що на глибині понад кілометр передбачити аварії нереально та звітують про виділення астрономічних сум на безпеку праці й перманентну модернізацію обладнання. Це все – брехня.

Бо вже тривалий час у США, Канаді та сусідній Польщі застосовують технології, які можуть передбачати викиди породи й метану не залежно від глибини. Про них в Україні ніхто не каже й слова. Натомість закуповують азотні установки для гасіння пожеж та датчики рівня метану, які можна легко відключити. Вигідніше просто красти гроші, що йдуть на безпеку, або ж випрацювати їх на неефективні речі. Вигідніше пожертвувати кількома десятками життів, аби лише покласти зайвий мільйон до власної кишені. І, напевно, ніхто з наших урядовців у найближчі кілька десятиріч не наважиться закрити шахти, як це зробила свого часу Маргарет Тетчер.

👤 **singularia wrote:**

Якщо явище входить в систему, то причини завжди глибше... Окрім проаналізованих у статті причин, це ще й елементарне невміння організувати свій час.

👤 **wchora wrote:**

«Результати діяльності Ющенко на посаді президента свідчать, що через свої психологічні особливості він ніколи не зможе діяти оперативно, своєчасно ухвалювати рішення й видавати повноважні розпорядження». Я б, власне, так категорично не стверджував... На мою думку, тут проблема не стільки з керівником, скільки з підлеглими, з виконавцями, я би надавав сумніву не здатність Ющенко керувати, а спроможність всіх інших виконувати завдання. Розгляньте, наприклад, хто з команди Ющенко, нинішньої та минулої, був чи є добрим виконавцем. Може, Тимошенко з її амбіціями? Чи Луценко, котрий сам не знає, ким хоче бути: чи мером, чи міліціонером? А може, Катеринчук, його, коли пам'ятаєте, в 2005 році було призначено на посаду голови ДПІ, й із якої (посади) він дуже швидко втік назад у «комфортне» парламентське крісло? Чи Стецьків, який також свого часу не захотів очолювати НТУ, бо це треба працювати, а не з трибуни в Раді горланити? А може, Турчинов як голова СБУ? Чи Зінченко як голова Секретаріату? (...) Можна згадувати й наводити приклади до безкінечності...

P. S. Страшенно не люблю, коли люди запізняються...

👤 **mama ya ruda wrote:**

Мне эта статья не понравилась, честно говоря, потому что со стороны выглядит как чьи-то интриги-махинации.

👤 **olesberezhny wrote:**

Набагато суттєвішим, ніж тонкощі психічного стану окремої людини будь-якого рівня, є інший аспект таких хронічних запізнень. А саме — ознака беззастережної й абсолютної НЕПРОФЕСІЙНОСТІ ВСІЄЇ СИСТЕМИ.

Адже питання не тільки в особі того, хто постійно запі-

знається, тобто постійно всім демонструє власну непрофесійність. Отже, це починає сприйматися нормою поведінки не тільки окремої особи, але всієї системи, тобто цілої держави.

👤 **katrulyaska wrote:**

Хороший аналіз Юця як особистості. Проте мінус укладачам статті за те, що подали оцінку лише одного експерта. погодьтєся, це вийшло трохи однобоко. Особисто я до останнього сподівався побачити висновки ще кількох психологів, аби потім мати змогу сформулювати свою власну думку. Порада, як колега колегам: у таких випадках необхідно подавати думки різних експертів. Якраз певна кількість суб'єктивних думок і творять оту бажану об'єктивну реальність.

👤 **Прохожий wrote:**

Я бы на месте журналистов **Тижня** давал такой психологический портрет какого-нибудь украинского политика в каждом номере. Это всегда интересно читателям. Хорошо бы разобрать по косточкам психотип Тимошенко, Яценюка, Турчинова.

👤 **Анонім wrote:**

Зрештою, могли б знайти іншого начальника протокольної частини. Але В. Ющенко, як випливає з вищевказаного, запізняється навмисно.

👤 **Від редакції**

Ми навмисне не хотіли перетворювати цей матеріал на консилиум психологів, бо часто за різними поглядами, різними оцінками губиться суть явища. Цього разу ми вважаємо, що маємо захищати читача від того вау інформатії, який на нього котяться, і виокрем-

лювати головне. Тому суб'єктивізм нашого експерта виправданий, він окреслює проблему чітко й однозначно.

Ми прекрасно розуміємо й те, що слабкості політиків часто перетворюються на їхні сильні сторони й навпаки. Наприклад, аби не комплекс неповноцінності, Наполеон ніколи не став би Наполеоном. Якби Клінтон не був бабем, він би не випромінював тої харизми, яка змусила за нього проголосувати виборців. І так далі. Але суспільство має виховувати своїх політиків, як батьки дітей [див. **ТИЖДЕНЬ №22**]. І чим суворіший нагляд, тим здібнішими вони стають.

Тому ігнорувати такий шикарний для критики інформпривід, як постійні запізнєння, — просто злочин перед професією. Проте є й інший бік медалі. Якось один майстер ушу говорив своїм учням: «Не дивіться на мій характер і те, як я живу, дивіться, чого я вас учу». Якщо ж оцінювати результати роботи президента, дії Ющенко, то потрібно зауважити кілька моментів.

Перший. Модернізація країни практично не проводиться. Реформи в медицині, освіті (за винятком тестування), правоохоронній системі, землекористуванні й інших важливих сферах навіть не почалися, не спостерігається і серйозного тиску з боку президента на уряд і парламент з вимогою проведення цих змін.

Другий. На наступних виборах політехнологи Ющенко записуватимуть йому в актив вступ України до СОТ і отримання права проводити Євро-2012. Але над першим пунктом українські чиновники працювали не один рік до обрання Ющенко. І третій. Президент Ющенко — єдиний з українських політиків намагається надати проектові «Україна» національний зміст, без якого жодна держава неможлива. Його історична політика — це не пар, як багато хто вважає, бо вона поки що актуальна для невеликої кількості виборців і водночас створює значний дискомфорт у відносинах з Росією. Ініціативи президента в цій царині варто вслякко вітати і підтримувати. Та, як зазначав Григорій Грабович [див. **ТИЖДЕНЬ №10**], всі ці корисні кроки можуть спрацювати тільки за умови, коли відновлення історичної пам'яті йтиме паралельно зі стрімкою модернізацією країни. Про це ми писатимемо й надалі. Тож закликаємо наших читачів до активної дискусії.

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі **Тижня** — uf-magazine.livejournal.com або надсилати на електронні скриньки авторів журналу. Форма листування є на нашому сайті www.uf.net.ua під біографіями журналістів

Редакційна рада: Анатолій Бондаренко, Кирило Галушко, Роман Кульчинський, Юрій Макаров, Лідія Смола, Олексій Сокирко, Роман Цуприк

АДРЕСА «ТИЖНЯ»

Листи надсилайте за адресою: 03040, Київ, вул. Васильківська, 2а
Телефонуйте: (044) 503-3740; факсуйте: (044) 503-3740
E-mail: office@uf.net.ua

Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються.

КОНТИНЕНТ

94.2
Літнє радіо

94.2 FM

21-22 червня

на Співочому полі в Києві

вп'яте відбудеться міжнародний етнічний фестиваль

КРАЇНА МРІЙ 2008

КУПАЛЬСЬКІ ІГРИЩА

Святкування розпочнеться 21 червня об 11:00 з видобування Живого вогню на Андріївському Узвозі, який буде пронесено від Андріївської церкви Купальською ходою на Співоче поле. Опісля розпочнуться купальські ігрища – дата фестивалю цього року співпадає з давнім святом Купала, що відзначалося саме під час літнього Сонцестояння – торжества і розквіту природних сил.

Як вже повелося, на цьогорічному дійстві повноцінно будуть представлені самобутні народоспівчі та сучасні стилі у виконанні вітчизняних й іноземних співиців. Зокрема, на цьогорічному фесті виступить **Ніна Матвієнко** з Ансамблем давньої музики **Костянтина Чечені**, **Олег Скрипка** у супроводі оркестру **Либідь**, капела **Хорел Козацька**, народознавчі гурти **Древо**, **Володар**, **Буття**, **Гуляйгород**, новостворений за ініціативою фестивалю проект **Олексія Кабанова Рідня**, автентичні гурти **Родина Тафійчуків**, весільні музики села **Дмитрашівка**, троїсті музики з **Карпат**. Сьогодніні підмостки, які спираються на рідний корінний спів представлятимуть серед інших ватаги **Млада**, **Атмосфера**, **Зоряний Корсар**, **ТаРута**, **Назад Шляху Немає**. Гостями з інших земель будуть гурти **Коувбасонік / Koubasonic (Канада)**, **Je Karpat / Les Karpat (Франція)**, **Джипсі.ч / Gipsy.cz (Чехія)**, **Караван Фамілія / Karavan Familia (Угорщина)**, **Стари Ольса / Стари Ольса (Білорусь)**, **Кел / Kal (Сербія)**.

Фестивальне містечко ряснитиме алегсо ремісників та майстрів, міститиме дитячі робітні, улюблена глядачем **Кобзарська майстерня** та **Козацькі Розваги** і силенну інших цікавинок.

Докладно з програмою Країни Мрій '2008 можна ознайомитися на сайті фестивалю www.krainamriy.com у розділі **ФЕСТИВАЛЬ/2008/Розклад подій**.

ПЕТРО ТРОНЬКО: назвати всіх поіменно

КОЛИШНІЙ РАДЯНСЬКИЙ ПАРТІЙНИЙ
ФУНКЦІОНЕР УСЕ ЖИТТЯ НОСИВ
УКРАЇНСЬКІ ВИШИВАНКИ

РОЗМОВЛЯЛА ОЛЕНА ЧЕКАН
ФОТО: ЄВГЕН КОТЕНКО

Академік Національної академії наук України, Герой України Петро Тимофійович Тронько в свої 92 роки продовжує очолювати Всеукраїнський фонд відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені О. Гончара, Всеукраїнську спілку краєзнавців, журнал «Краєзнавство», головну редколегію науково-документальної серії книг «Реконструовані історії». Й кожного дня ходить на роботу.

ІЗ ТАЄМНИХ СПИСКІВ КАГАНОВИЧА

У. Т.: Коли ви обіймали посаду заступника голови Ради Міністрів України, за вашим поданням уряд України прийняв низку проукраїнських, так би мовити, рішень. Як це вдалося, беручи до уваги нелюбов Володимира Шербицького до всього українського?

— Я прийшов у Раду Міністрів майже одночасно з Володимиром Васильовичем, це був 1962 рік. І працювали разом, поки його не обрали секретарем ЦК партії. От зараз про нього кажуть, що він душив українську культуру, — дурниці це все. Ну скажіть, коли б він не підтримував українську культуру, чи міг би я внести всі ті пропозиції? Коли я доповідав про козацтво, про пам'ятник, то

Шербицький запитує: «А з чого пам'ятник буде?» — «З бетону», — кажу. А він мені: «Ти думай, що кажеш. Козацтво — це ж наша слава. З бронзи треба робити!» І мені виписали тоді 100 тонн бронзи, вона чекала свого часу. А тепер, за нової влади — ні пам'ятника, ні бронзи, все розбазарили. Коли ж робили 26 томів історії міст і сіл України, я тоді в Києві провів Всесоюзну наукову конференцію, що так і називалася: «Досвід написання історії...» Та раптом телеграма з Москви: «Не освещать и к этому вопросу больше не возвращаться». А це ж 32 тисячі населених пунктів України, це ж свідчення про нашу давню історію, це ж наш внесок у цивілізацію людства. Там було не тільки про радянські часи, а ще й така сива давнина піднімалася, культура, історія українська... Та ми все одно видали. Тоді Петро Юхимович Шелест сказав: «Будемо видавати, що б там у Москві не говорили». Ми це закінчили й навіть отримали Державну премію СРСР. Потім телефоную мені Шербицький: «Є правда на світі. Поздоровляю». А от Музей архітектури й побуту — це ж таке щастя для мене було, що вже тоді могли собі дозволити гроші давати на збереження та відтворення історії України. Коли збудували першу чергу, то «стукачі», а вони за будь-якої влади є, щось

Шербицькому й «настучали». Дзвонить мені: «Поки не відкривайте, я хочу подивитися, що ви там робили». Й от усе Політбюро, всі заступники приїхали. Я їм три години доповідав, показував. Шербицький тоді в книзі відгуків написав: «Спасибо. Вы сделали большое дело». Він, як офіційно, то завжди російською... Без нього всіх цих проектів не було б. Це точно. А от ще був випадок, як на пленумі ЦК КПРС Шербицького та Шелеста розкритикували за те, що в Чернігові відтворили пам'ятку XII ст., — наново побудували церкву Параскеви-П'ятниці. Напевно, хтось із наших доброзичливців «стукнув». А згодом пішов до Москви лист: «У нас тут есть такой зампред Тронько и министр финансов Барановский, которые не понимают политику партии, трапят деньги на краеведческий музей в Полтаве». А це до війни був найкращий краєзнавчий музей в Україні, його німці спалили. От цей лист переслали Шербицькому. Він сердився після пленуму, злився, — мене викликав і почав страшенно лаяти. Ну, думаю про себе, — пропав чоловік. Пройшло кілька місяців. Раптом викликає знову: «Ти мене пробач, Петре Тимофійовичу, ти був правий», — а це ж він поїхав музей подивився. У цьому — весь Шербицький. Він нас тут, у Києві, лаяв, а

там — у Москві — захищав. Так склалося в моєму житті, що я мусив діяти у межах можливостей, але намагався це робити по максимуму.

У.Т.: Існує досі проблема меншовагартісності України й українців. Де вона, в нас, чи ззовні?

— Я українець із діда-прадіда. Й ніколи ні під кого не підстроюювався. Не хизувався тим, що українець, але й не почувався через те гіршим. Меншовагартісність — не ззовні, вона ні від когось, а в самій людині, в її голові. Почуття, що ти належиш до свого народу, — це, перш за все, відповідальність перед ним, бажання зробити для нього якомога більше. Та не буду критися. Дійсно, все життя носив вишиванки й смужкову шапку носив, і говорив винятково українською. Та не на зло когось, а тому що це для мене природно...

У.Т.: Ходять чутки, що в 1947 році ваше прізвище було в таємних списках Лазаря Кагановича на арешт саме за націоналізм.

— Так, це правда. І не тільки я був у тих списках, там були й Рильський, і Малишко. Я двічі зустрічався з Кагановичем. Це була страшна людина. Здоровий як бугай... Ненавидів Україну. Це він керував Голодомором. Не знаю, чи правда, чи ні, та казали, що його на-

кажуть зараз — приєднання, а це ж було звільнення, возз'єднання. Народ зустрічав нас квітами, словами, хлібом-сіллю. Я вам живий свідок цього. У Львові ми були так числа 22—24 вересня. Люди кричали: «Свої, свої йдуть». І в містах так, і по районах. Це було велике свято. Потім у Львівському оперному театрі відбулися Народні збори — 28 жовтня. В президії сидів старший син Франка. Я тоді перший раз Хрущова побачив. Піднімали два основних питання: про владу та про возз'єднання — не про приєднання. Навстоячки вітали: аплодисменти, крики. На вулиці біля театру було тисяч 15 людей — чекали рішення. Прийшли з дітьми, й літні люди були, й молоді. Одразу ж почалася велика творча робота. Там загалом були тільки польські школи, а ми створювали українські, відкрили театр у Коломиї, Училище народно-прикладного мистецтва в Косові, Педагогічний інститут у Станіславі. На всю область — лише вісім лікарів. Уявляєте? Всього вісім! Зразу прислали лікарів, учителів, відкрили лікарні, медпункти, школи... Прибули господарські, партійні, комсомольські працівники...

У.Т.: Вони були українцями, чи на це не звертали уваги, головне, щоб хороший спеціаліст?

«ТАК СКЛАЛОСЯ В МОЄМУ ЖИТТІ, ЩО Я МУСИВ ДІЯТИ У МЕЖАХ МОЖЛИВОСТЕЙ, АЛЕ НАМАГАВСЯ ЦЕ РОБИТИ ПО МАКСИМУМУ»

віль Сталін викликав: «У вас что, есть претензии к украинскому народу? У меня — нэт!» Я був другим секретарем ЦК Комсомолу України й коли нас тоді з Костенком, першим секретарем, познімали з роботи, попросився на навчання в Москву в Академію суспільних наук. У 1951-му захистив дисертацію та повернувся в Київ на партійну роботу.

НАРОДОВІ ТРЕБА ДОВІРЯТИ

У.Т.: 3 вересня 1939 року ви — на партійній роботі на землях тільки-но приєднаної Західної України.

— Я був першим секретарем Станіславського обкому комсомолу, тепер це Івано-Франківськ. От

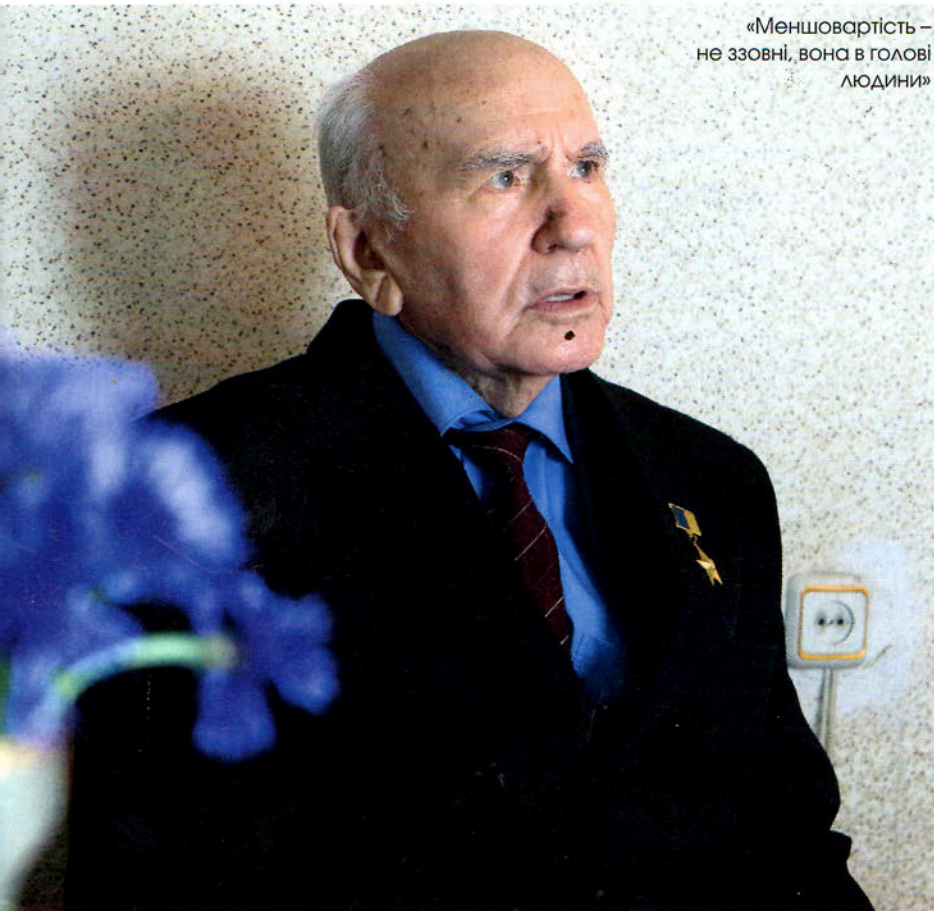
— Ото й була велика помилка. Треба було щоб приїздили тільки українці, проукраїнськи налаштовані люди. А друга велика помилка — сліпо перенесли цілу низку форм у роботі й організації суспільства. Візьміть те ж таки соцзмагання чи колгоспи — західняки не розуміли цього. Найперший колгосп створили 17 вересня, і він був добровільний, а вже далі почали тиснути, примушувати. Ми не враховували місцеву специфіку, не можна було цього робити. От розкажу вам, як вибори до Верховної Ради проходили. Це 1940 рік. Зараз — Верховинський район, а тоді — Жаб'є. На 12 годину проголосували десь 10 осіб. Запитую: «Де люди?» —

відповідають: «Усі в церкві — неділя ж». Поїхали до церкви, викликали батюшку. А він нам: «Не хвилюйтеся». Тоді до пастви: «Люди добрі, всяка влада дається від бога і треба їй коритися». Після служби божої на чолі з батюшкою всі й проголосували. Пішли ми зі скринькою хуторами. Заходимо в одну хату, а там газда, питаємо: «Ви голосували?». Чухає потилицю: «Ні. Були поляки — ми не голосували, були австріяки — ми не голосували, прийшли совети — чорт його знає, чи голосувати, чи ні?» Я був тоді обраний в обласну раду від Коломийського округу.

У.Т.: Ви відчували, як змінюється ставлення людей до радянської влади, коли почалися репресії? В який спосіб це виражалось?

— Ні, не відчував. Я був далекий від цих подій. Виселяти почали в 1940-му, та не наших, а польських осадників, які знущалися з наших селян, і люди нам за це тільки дякували. Українців зразу відселили тільки з-над кордону. Невдоволення колгоспами було, ніде правди діти, але молодь нас дуже підтримувала,

«Меншова́ртість — не ззовні, вона в голові людини»

тому що вони здобули освіту, отримали роботу, плани на майбутнє. В області було вже 10 тисяч комсомольців. Я думаю, що Дмитро Павличко, він же з Станіславської області, в університеті б не вчився, якби не радянська влада. За Польщі чи за Австрії українців до університетів не пускали.

У.Т.: Ваше ставлення до УПА тоді й тепер. Чи знали когось особисто?

— Ні, нікого не знав. Моя думка така — якщо член УПА боровся проти німців, поводити себе як герой, то честь йому та хвала. Це як у радянській армії — коли з честю воював, то — герой, а ні — то зрадник і має бути осуджений. От ви мені скажіть, як можна героїзувати вояків дивізії «СС Галичина»? Я розумію, що там різні люди були, та вони ж виступили під Бродами проти нас. Треба реабілітувати тільки тих, хто на це заслуговує. А повністю, абсолютно всіх... Ось у Горохівському районі Волинської області частина УПА мужньо билася проти німців, страшний бій був, там вони й поховані — це герої. Були герої серед УПА. Були... Мені здається, Верховна Рада повин-

на, щоб не брали за чуби один одного, прийняти таке рішення — за давністю часу простити всіх. І тих із дивізії, й наших дезертирів, бо вони вже дуже-дуже старі люди. Всіх за старістю, за давністю простити.

У.Т.: Голодомор пам'ятаєте?

— Я стовідсотковий східняк. Добре пам'ятаю, який голод страшний був. У моєму селі померли тоді 152 людини. Я поїхав у 1932 році на шахту: на Донбасі давали безкоштовно хліб, 800 грамів. Бабуня, мама, брат, сестричка zostалися в селі. Місяців чотири працював у шахті коногоном, трошки хліба міг передавати в село своїм. Із шахти мене послали на курси вчителів, а вже в 1932-1933 роках, в самий Голодомор, я був учителем літератури та суспільствознавства в селі Клинове. Нас врятувало те, що поруч працював спиртний завод, була брага й патока — кукурудзу переробляли, а міліція була там наша — хороша. Вночі люди йшли туди з мішками, набирали трохи кукурудзи, а міліція стріяла вгору.

Мене викликав секретар парт-організації заводу та й каже: «Знаєш,

Петре, йди завод ідальні, бо діти в школі вже пухнуть». Було в нас чотири котли, картоплі трохи, крупа якась... А моє ж рідне село зовсім недалеко. Як дізналися, що я біля тих котлів, усі прийшли, з діточками прийшли, а я ж мусив давати дітям тільки з того села, де вчителював, а ж не мав права... Але я давав усім, хоч трохи, та давав... Мій дядько Самсон, двоюрідний брат мого батька, мав трьох дітей. Хоч бідняк із бідняків, але була в нього корова. Не мав він зерна, щоб здати центнер хліба, так у нього корову забрали. Дядько пішов і повісився. Тата свого не пам'ятаю — він помер у 1920 році. Жили ми небагато: одна корова, один гектар землі. А дітей трое. Нас тоді забрав до себе дядько, материн брат, був він міцний середняк. Уся родина працювала з ранку до ночі. Яке життя в дітей тоді було? Худобу пасли, ніяких дитсадків, телевізорів... Працювали й у церкву ходили. Нас тринадцять душ збиралося за столом. Пам'ятаю, миска борщу, а там — м'ясо. Я ж страшенно м'ясо любив. То вже взяв шматочок, тягнувся за другим, а дід побачив — і ложкою по голові...

У.Т.: Як ви стали комуністом?

— В комсомол я вступив у 1931 році, в партію, в кандидати в 1938, а членом партії став у 1939 році. ▀

БІОГРАФІЧНА НОТА

ТРОНЬКО ПЕТРО ТИМОФІЙОВИЧ

Народився 12 липня 1915 року в с. Заброди Богодухівського повіту на Харківщині.

Робота

1932–1961 роки перебував на комсомольській та партійній роботі.

1961–1978 роки — заступник Голови Ради Міністрів України.

З 1979 року і донині — керівник відділу Інституту історії НАНУ.

Наукова діяльність

Автор, керівник, член редколегії видань «Історія Української РСР», «Історія Києва», «Історія міст і сіл Української РСР», «Звід пам'яток історії і культури України», «Реабілітовані історією».

Ініціатор спорудження музеїв народної архітектури і побуту та Великої Вітчизняної Війни в Києві, українського козацтва в Запоріжжі, відновлення Золотих воріт, Михайлівського Золотоверхого та Успенського соборів у Києві.

Я був тоді секретарем комітету комсомолу Лебединського району, це тодішня Харківська область. Потім організувалась Сумська — й мене перевели туди, теж секретарем. Розумієте, це ж така віра була, впевненість, що ми все подолаємо! Дуже хотілося, щоб люди жили вільно, багато, весело, щоб діти вчилися. Партия себе скомпрометувала двома речами: незаконними політичними репресіями та Голодомором. Це робилося, щоб народ в послушанні був. А народові треба довіряти. Він вижив у віках, зберіг мову, культуру без всяких партій. Це був злочин керівництва, яке боялося свого народу, не довіряло. Українська нація була по суті тоді обезглавлена...

Потім на Західну Україну мене послали. Далі війна. Захищав Київ, брав участь в обороні Харкова, Ростова й — дуже запам'яталась — обороні Сталінграда. В листопаді 1943 року я входив у Київ, маючи звання майора авіації. Цим я пишався.

У.Т.: Ви вийшли з комуністичної партії?

— Ні, я квиток не здавав. Я нікуди не рипався, ні перед ким не виправдувався. Це ж 70 років життя.

НАЗВАТИ ПОІМЕННО

У.Т.: Як виникла ідея створити книжковий меморіал — серію «Реабітовані історію»?

— Якщо чесно, то була спільна ідея — моя та Валерія Зіновійовича Данилюка — помер уже, на жаль. Мій учень, мій працівник. Історик. 15 років тому це було. Ми зателефонували Борисові Євгеновичу Патону та голові СБУ Марчуківі. Підготували записку, що нам треба. Борис Євгенович та Євген Марчук підписали, і це пішло у Верховну Раду. Кабмін та Президія Верховної Ради ухвалили відповідні постанови, створили редколегію — я на чолі. Й почалася робота. Розробили та затвердили методику. Було записано «в кожній області видати один том», а ми вже зробили 48. І буде ще 50, не менше.

У.Т.: Гроші виділяють?

— Записано «за рахунок місцевих коштів», але я воюю, бо ж питання загальнонаціональне. Це історія нашого народу. Страшна, кривава, та наш обов'язок назвати всіх репресованих поіменно. А

«Може, тому й уцілів, що не займався ідеологією...»

гроші — в Донецькій області з цим нема проблем, а в інших, які бідніші... Скажу так: усе залежить від людини. В кожній області створена група з шести осіб, роботу яких оплачує місцева влада. Створені редколегії, які очолюють заступники голів адміністрації. Дуже добре слово хотів би сказати про керівників Галузевого державного

роки, щось там лягнула, якийсь анекдот чи що...

У.Т.: Александр Яковлев, «батько перебудови», теж почав випускати щось подібне, потім Росія від цього відмовилася.

— Мабуть, не вигідно. Імперію будують. А Яковлева я знав. Ще за радянських часів мене мали призна-

«ТРЕБА НАЗВАТИ ВСІХ ПОІМЕННО, БО ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ — ЦЕ КАТАЛІЗАТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ»

архіву Служби безпеки України на місцях. Вони наші найперші помічники. Все робимо за наукою, за архівними документами, які зберіглися. Справи на заарештованих, на розстріляних, за якою статтею, коли реабітовано. Зараз заведено 700 тисяч карток, і це далеко не все. Ми ще не дійшли до тих, кого виселяли, депортували... Треба назвати всіх поіменно, бо історична пам'ять — це каталізатор національної свідомості.

У.Т.: Хтось із ваших рідних постраждав?

— Бог милував, так серйозно — ніхто. Тільки двоюрідна сестра, медичний працівник просиділа два

чити послом у Канаду. Було дві кандидатури. І я сказав, що поки не доведу «Історію міст і сіл...» до пуття — не чіпайте мене. Призначили Яковлева. Я не жалкую, що не поїхав. Щось все-таки зробив для української культури, для свого народу, й буду працювати, скільки там мені часу відпущено.

У.Т.: А якби мали ще одне життя, щоб змінили?

— Пішов би в науку. В молодості себе до науки не готував. Думалося, що після комсомольської роботи піду по партійній лінії. А став науковцем — так життя розпорядилось. Може тому й уцілів, що не займався ідеологією... ■

Журнал «Український ТИЖДЕНЬ» вперше представлений у дослідженнях медіа-уподобань читацької аудиторії компанії TNS PMI 2008/1*.

І вже протягом півроку існування видання «Український ТИЖДЕНЬ» займає третю позицію в сегменті суспільно-політичних тижневих журналів.

**СЕРЕДНЯ АУДИТОРІЯ
ОДНОГО НОМЕРА**

тижневих суспільно-політичних журналів
PMI/2008-1 (весна), Cover, тис. осіб

Sample: n = 10 003 респ.: «Корреспондент», Unprj.Cvr.=302 респ., «Фокус», Unprj.Cvr.=123 респ., «Український ТИЖДЕНЬ», Unprj.Cvr.=41 респ., «Новинар», Unprj.Cvr.=40 респ., «Профіль», Unprj.Cvr.=19 респ., «Der Spiegel Профіль», Unprj.Cvr.=16 респ.

В аудиторії забезпечених читачів у віці 25–45 років, які обіймають посади керівників та спеціалістів, «Український ТИЖДЕНЬ» входить до першої трійки лідерів сегмента суспільно-політичних тижневих журналів, що свідчить про високу платоспроможність аудиторії видання.

**РЕЙТИНГ ТИЖНЕВИХ СУСПІЛЬНО-
ПОЛІТИЧНИХ ЖУРНАЛІВ ЗА ПІВРОКУ**

в аудиторії керівників і спеціалістів з високим рівнем
прибутку у віці 25–45 років PMI/2008-1 (весна), тис. осіб

Sample: n=10 003 респ.; «Корреспондент», n=95 респ.; «Фокус», n=39 респ.; «Український ТИЖДЕНЬ», n=15 респ.; «Новинар», n=11 респ.; «Der Spiegel Профіль», n=4 респ.; «Профіль», n=3 респ.

*Print Media Index – дослідження аудиторії національних та спеціалізованих видань

Генеральна сукупність: населення великих міст: Київ, Львів, Одеса, Харків, Донецьк, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Сімферополь у віці від 12 до 65 років

Вибіркова сукупність: 20 000 респондентів на рік.

Періодичність: двічі на рік.

Без «народн

ПИТАННЯ ПРО ТЕ, ЯК УКРАЇНА ВЛІТКУ 2009 РОКУ ВІДЗНАЧАТИМЕ 300-РІЧЧЯ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ, ЗАЛИШАЄТЬСЯ ВІДКРИТИМ

АВТОР: Володимир Панченко,
ПРОФЕСОР НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«КИЄВО-МОГИЛЯНЬСЬКА АКАДЕМІЯ»

Політики часто використовують історію як зброю. Ще зовсім недавно, за часів прем'єрства Віктора Януковича, йшлося навіть про «спільне відзначення» двома державами події, що сталася під Полтавою в 1709 році. З жовтня минулого року, коли з'явився Указ Президента України «Про відзначення 300-річчя подій, пов'язаних із воєнно-політичним виступом гетьмана Івана Мазепи та укладенням українсько-шведського союзу», так питання вже не ставлять. Україна має сама розібратися зі своєю історією, навіть якщо комусь вона видається не зовсім «спільною».

Бо чим була Полтавська битва з українського погляду? Трагедією. Причому, не лише для гетьмана Івана Мазепи, а й для тих козаків, які воювали на боці Петра I. «Самі себе звоювали», — як сказав той-таки Іван Степанович, який, кажуть, був непоганим поетом. Після укладення українсько-шведського союзу, а потім після Полтави Петро I максимально звузив автономні права Гетьманщини. Тому й писав Тарас Шевченко про Петра: «Це той первий, що розпинав нашу Україну...» Полтава стала для української свідомості символом національної катастрофи.

Хоча був відчайдушний політичний крок Мазепи, який пізньої осені 1708 року, зробив свій ризикований вибір. По суті, він намагався реалізувати те, що починав, але не встиг здійснити, Богдан Хмельницький в останні два роки свого життя, коли побачив, чим обертається для України Переяславська рада. Не вийшло. Ні в Богдана, ні в Івана. Проте спроба втримати жар-птицю національної волі була dokonаним фактом в історії української незалежності. Філософія президентського указу — саме в цьому: Полтавська битва — лише епізод у значно ширшому потоці історичних подій. Отже, відзначатимемо не просто 300-річчя битви, а все, що пов'язано з воєнно-політичним виступом гетьмана Івана Мазепи.

Ясна річ, увага громадськості, ЗМІ, політиків буде прикута до Полтави, зокрема — до Державного

леною концепцією, до розроблення якої долучився Інститут історії України НАНУ, події 1708—1709 років. мають відбиватися, так би мовити, з позицій української історичної науки. Себто — слід ширше показати участь українського козацтва у Північній війні, діяльність гетьмана Мазепи та його сподвижників, мазепинську добу загалом.

Буде зведено Курган пам'яті полеглих козаків, оскільки участь козацтва в битві ніяк не увічнена (тим часом, як шведських меморіалів є вже аж два, а поруч із музеєм ще в 1909 році були зведені храм і курган на честь російських воїнів). Є ідея збудувати ротонду пам'яті всіх загиблих на полі брані. Має бути вшановано й пам'ять Івана Мазепи.

Важливим є рішення щодо включення до складу заповідника історико-культурних об'єктів с. Жуки, де жив і був похований славетний козацький літописець Самійло

ЕКСПОЗИЦІЯ ЗАПОВІДНИКА «ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ» ДО СИХ ПІР «ВИПРОМІНЮЄ» АПОФЕОЗ ХВАЛИ ПЕТРОВІ I

історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви». Підготовлений урядовим оргкомітетом (на чолі з віце-прем'єром Іваном Васюником) план заходів передбачає часткову реекспозицію музею. Поки що вона «випромінює» апофеоз хвали Петрові I. Згідно з онов-

Величко. Село Жуки — поруч із Полтавою. Тут, неподалік від місця, де колись стояла «кочубеївська» церква, вже зведено пам'ятник словакові Данієлю Крману, який у своєму щоденнику описав полтавські події. Логічно — має бути вшановано і Самійла Величка. А мож-

ИХ ГУЛЯНЬ»...

Полтавська громада вимагає, щоб перед собором стояв пам'ятник Мазепі

ливо, настане час, коли разом із Величком та Крманом стоятиме в Жуках ще й Густав Адлерфельт, хроніст Карла XII, який загинув на полі Полтавської битви? Його хроніка «Военна історія Карла XII» вціліла і, зазнавши неймовірних пригод, була видана 1740 року в Амстердамі. Належить також відновити й саму «кочубеївську» церкву, біля якої поховали Самійла Величка.

Є ще один «цвяшок», з яким треба щось робити. Маю на увазі приміщення першого музею Полтавської битви (1909 року). Воно є власністю церкви. Міський голова Полтави Андрій Матковський свого часу підписав з послом РФ Віктором Черномірдіним меморандум, згідно з яким після реставрації приміщення буде використовуватися для занять православної школи та потреб культурного цен-

тру РФ. Сам факт підписання такого документа мав би викликати здивування МЗС України, оскільки йдеться про «несанкціоноване» втручання Полтавської міської влади у міждержавні відносини. Що ж до культурного центру РФ, то краще б він розташовувався не на території заповідника, а десь у центрі міста. Якщо він хоче бути власне культурним центром, а не ідеологічним «форпостом» РФ. ■

ЖЕРТВА пішаків

«БАНКОВА МОЖЕ ВСЕ». ЦЕ ГОЛОВНИЙ МЕСИДЖ, ЯКИЙ ОТРИМАЛА
ЮЛІЯ ТИМОШЕНКО З ДЕМАРШЕМ ДВОХ КОАЛІЦІЯНТІВ

АВТОР: АННА БАБІНЕЦЬ

У той час, коли лідерка БЮТу заметушилася й заявила про намір зібрати міжпартійний з'їзд свого Блоку, аби розпочати процедуру позбавлення «зрадника» мандата, в «таборі ворога» спокійно перебирали папірці — документи з місцевих установчих конференцій партії Єдиний центр. Маневр, щоб паралізувати й так не надто дієздатну коаліцію, було виконано блискуче: з парламентської більшості пішли один депутатівівець та один нашоукраїнець. Заготовлені в обох полісилах аргументи на кшталт «бачте, це вони розвалюють коаліцію» довелося сховати на інші часи.

Наприкінці минулого тижня двоє парламентарів — Ігор Рибаків (БЮТ) та Юрій Бут (НУ-НС, група Народна самооборона) **[див. діюві особи]** — заявили про вихід із коаліції. Відтак, парламентський союз демократичних сил нараховує 225 депутатів. Це вже не більшість, погоджуються всі. Та чи коаліція? «Конституційна норма говорить, що коаліція утворюється фракціями з більшості депутатів парламенту. Але як рахувати — фракціями чи депутатами — в Конституції не вказано», — пояснює **Тижню** Олексій Гарань, політолог, науковий директор Школи політичної аналітики НаУКМА. БЮТ, якому вигідніше рахувати фракціями, має намір з'ясувати це питання в Конституційному Суді. А от Партія регіонів, наприклад, лічить депутатами: кажуть, що час

спікерів оголошувати про припинення існування коаліції.

В «антикоаліціантів» є ще один аргумент — регламент Верховної Ради, який передбачає припинення діяльності коаліції в разі зменшення кількості її членів до 225. Проте регламент ВР тимчасовий, бо основний визнаний Конституційним Судом нелегітимним.

Здається, це вже десь було. Минулої весни переходи депутатів з опозиційних фракцій до коаліції спричинили дострокові вибори. Тоді лунали ті самі слова: зрадники, Конституційний Суд, імперативний мандат. Очевидно, що «системна помилка» виникатиме щоразу, коли когось не влаштуватиме власна фракція. Депутати ще добре пам'ятають мажоритарне минуле й усіляко демонструють, що до пропорційної виборчої системи ще не готові. Народний депутат від НУ-НС Юрій Кармазін каже **Тижню**, що необхідно запроваджувати імперативний мандат — це сприятиме дисципліні в парламенті. У повернення до мажоритарної системи також є прихильники. Проте будь-які зміни вимагають поправок до Конституції, тобто підтримки щонайменше 300 депутатів. Сьогодні ж парламент поділився 225 на 225, а існування коаліції взагалі під великим запитанням.

ПЛАН ДЛЯ ПРЕЗИДЕНТА

«Є одна особа, яка згідно із законодавством України має право оголосити про припинення діяльності ко-

аліції — це голова ВР. Голова ВР цього не зробив», — наводить свої аргументи Арсеній Яценюк. Він прогнозує, що до осені Рада проіснує у невизначеному стані, а потім розпочнеться робота. Прогнози інших політгравців більш песимістичні, але й більш конкретні: або переформатування коаліції, або дострокові вибори вже цього року. Лідер Партії регіонів Віктор Янукович уже оголосив про готовність знову стати прем'єр-міністром.

Жоден із ключових політиків, характеризуючи ситуацію, не згадує прізвище Балага. «За їх словами дізнаєтесь, про що вони хотіли змовчати», — казав польський гуморист Станіслав Єжи Лец. Дуже показове мовчання Юлії Тимошенко: її заяви останніх днів стосувалися виключно роботи уряду, про ситуацію в коаліції прем'єрка не обмовилася ані словом. Секретаріату вдалося поставити Тимошенко у справді незручне становище.

«Взагалі-то розвал коаліції почався не минулого тижня, він триває з моменту створення партії Єдиний центр», — каже пан Гарань. На його думку, доля коаліції повністю залежить від президента. Але зараз Вікторіві Ющенку продають новий план — створення партії, яка спиратиметься на головні промислові групи. Вона має стати гнучкою та дієвою структурою проти Тимошенко. Цей план, вочевидь, подобається президентові. Але, по-перше, попередня політична практика засвідчила, що

Задача незначних фігур
часто веде до закінчення партії

жодна політична партія, керована адміністративними методами, в Україні неіздатна. По-друге, навіть якщо еліти Сходу перейдуть на бік Ющенка, це зовсім не означає прихильності виборців.

«Цей крок, на мою думку, дуже ризикований для Ющенка. Йому треба думати, з чим він увійде в історію. Він ще має шанс запам'ятатися як президент, за якого країна почала грати за демокра-

тичними правилами», — вважає Олексій Гарань.

Тим часом Єдиний центр, роботою якого неформально керує Віктор Балого, проводить установчі конференції по всій Україні, а через місяць обіцяє перший з'їзд. Керманічі проекту заявили, що лідером партії будуть чи то Балого, чи то Яценюка, чи то Богатирьову. ЄЦ також готовий прийняти під свою парасольку всіх перебіжчиків із коаліції. ■

ДІЙОВІ ОСОБИ

ЩО ВОНИ РОБИЛИ В ПАРЛАМЕНТІ?

Юрій Бут, фракція НУ-НС

Кілька років тому 41-річний Бут був громадянином Росії та працював у Академії держслужби при президентові Путіні. Але Юрій Луценко, за квотою якого пан Бут потрапив до списку блоку, завзято відстоював його кандидатуру. Нагадаємо: перед тим, як у Народній Самообороні з'явився перебіжчик, проти Луценка були порушені кримінальні справи. За півроку роботи у ВР Юрій Бут подав лише один законопроект. Але буквально напередодні демаршу він як голова підкомітету з питань формування суддівського корпусу Комітету ВР з питань правосуддя презентував на затвердження Раді кількасот кандидатур суддів з усієї України. Майже всі вони були затвержені. «Нашоукраїнець» Юрій Кармазін неохоче характеризує колегу по комітеті: «Депутат як депутат. Працював. Щодо суддів... Я не думаю, що він одноосібно міг визначити їхні кандидатури». Принаймні, як голова профільного підкомітету Юрій Бут знає, до якого судді звернутися, у якому регіоні держави він би не опинився.

Ігор Рибаків, фракція БЮТ

31-річний нардеп пригледів собі місце голови Митної служби, проте колеги по фракції не підтримали його прагнень. Відтоді замість засідань рідної фракції він почав відвідувати Секретаріат Президента, кажуть, у нього там навіть є окремий кабінет. Хоча колеги-депутати чули від нього тільки слово «за» (він подавав голос лише під час голосування за прем'єра), декому вдалося і попрацювати з ним. Усі шість законопроектів, які подав пан Рибаків, підготовані разом із колегою Андрієм Шкілем. «Співпрацювали ми щодо покращення роботи української митниці», — карбує слова пан Шкіль. Дивно, але жоден із цих депутатів не належить до митного комітету ВР. Ще вони удвох готували законопроект про міжфракційні утворення — ним передбачалося, що ці утворення матимуть майже ті самі повноваження, що й фракції. Не зважаючи на «новаторство», проект повернули авторам і взагалі прибрали із сайту ВР. Також Рибаків прославився тим, що разом із регіоналом Малишевим відкрив у стінах парламенту капличку УПЦ Московського патріархату [дивіться **Тиж-день** №13].

Липова угода

РОСІЯ ПОГРОЖУЄ ВИЙТИ З ДОГОВОРУ ПРО ДРУЖБУ З УКРАЇНОЮ. НАСПРАВДІ ЦЕЙ ДОКУМЕНТ У ПОВНОМУ ОБСЯЗІ НЕ ВИКОНУВАВСЯ

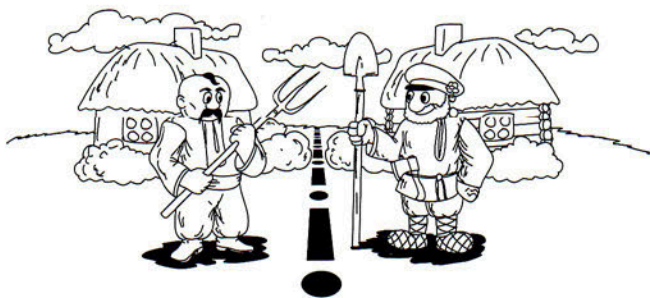
АВТОР: АНАТОЛІЙ БОНДАРЕНКО

Велику угоду між Україною та Російською Федерацією розробили ще в 1997 році. Після затвердження парламентами двох країн договір набув чинності в день обміну ратифікаційними грамотами

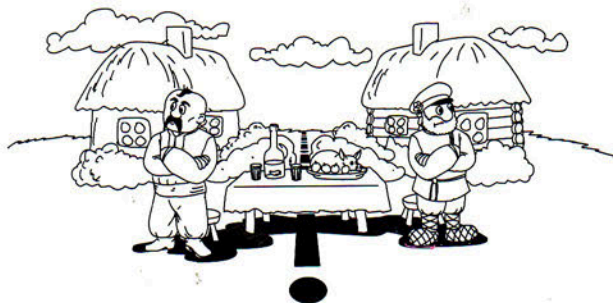
1 квітня 1999 року. Термін його дії – десять років, до 1 квітня 2009 року. Але в договорі зазначено, що він автоматично продовжується ще на десять років, до 2019-го, якщо однією зі сторін не буде офіційно повідомлено про вихід із нього.

У разі, якщо Росія захоче вийти з договору, вона мусить повідомити про це до 1 жовтня 2008 року (за 6 місяців до завершення його дії). Отже, голосні заяви про бажання розірвати угоду, ми будемо чути від країни-сусіда аж до того часу. ■

Основні пункти договору про дружбу

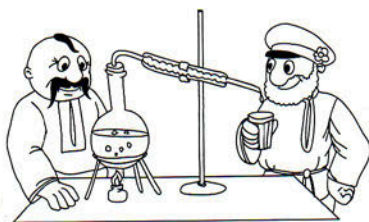
Територіальна цілісність і непорушність чинних кордонів
Виконується

Регулярні зустрічі на найвищому рівні.
Міністри закордонних справ зустрічаються не рідше, ніж двічі на рік
Не виконується

БОЯТИСЯ НІЧОГО

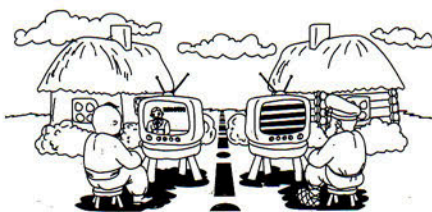
Опитані **Тижнем** експерти стверджують, що будь-які недружні дії, пов'язані з територіальними претензіями до України, Росія може вчинити не розриваючи угоду. Наприклад, після серії провокацій ввести війська в Крим, для «захисту етнічних росіян». Тому погрози вийти з неї – це психологічний тиск і засіб витиснути з України максимум поступок вже зараз. Хоча сам вихід Росії з договору жодним чином не впливатиме на відносини між нашими державами. Успішна політика України в Криму – запорука захисту від подібного шантажу.

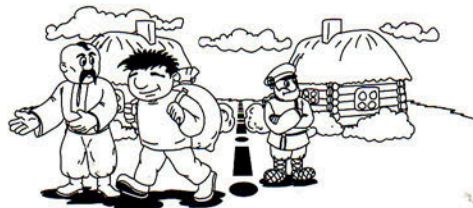
Співробітництво в галузі освіти, науки й техніки, розвитку дослідницької діяльності
Частково виконується

Свобода транзиту осіб, вантажів і транспортних засобів через свою територію
Виконується

Організація теле- і радіопередач, в Україні російською мовою, в Росії – українською
Не виконується

Співробітництво у питаннях відновлення прав депортованих народів
Не виконується
Україна фінансує повернення кримських татар на батьківщину самостійно

ВПРИТУЛ

Виробнича та науково-технічна кооперація між промисловими підприємствами під час розробки й виробництва сучасної наукоємної продукції, включаючи продукцію для потреб оборони.

Не виконується

Росія проголосила «незалежність» від послуг дніпропетровських ВО «Южмаш» та КБ «Південне» для підтримання дієздатності міжконтинентальних балістичних ракет

Захист і поліпшення стану довкілля, запобігання транскордонним забрудненням.

Рятування та зберігання природного середовища Азовсько-Чорноморського басейну

Не виконується

Нафта із затонулих російських танкерів поблизу Керчі за оцінкою українського міністерства екології завдала збитків приблизно на 1,5 млрд \$

Неможливість укладання договорів, спрямованих проти іншої сторони.

Неможливість використання території проти іншої сторони

Поки виконується

Проте базу ЧФ у Севастополі теоретично можуть використати проти третьої країни

Взаємодія в міжнародних організаціях, підтримка один одного під час вступу до них

Не виконується

Розвиваючи власне співробітництво з НАТО, Росія чинить перешкоди співпраці України з Альянсом

Сприятливі умови для виробничої та іншої господарської діяльності підприємств

Не виконується

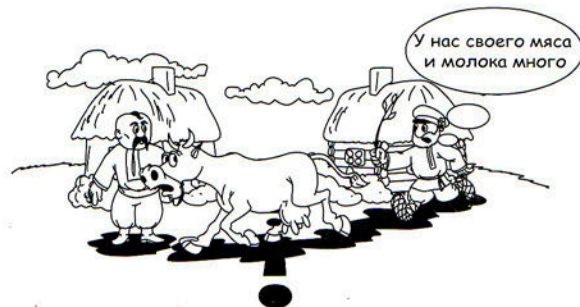
Бізнесмена і політика Петра Порошенка не пускали на територію РФ з огляду на його намагання організувати в Росії випуск автобусів «Богдан»

Співробітництво в галузі соціального захисту, включаючи соціальне забезпечення громадян

Виконується

Завдяки багатосторонній угоді в межах СНД, котра регулює пенсійне забезпечення і яка була підписана до українсько-російського договору

Вільне пересування товарів, послуг, капіталів і робочої сили. Заходи для погодження економічних реформ, поглиблення економічної інтеграції, гармонізації господарського законодавства*

Не виконується

РФ вводила обмеження на ввезення українського м'яса та молочних продуктів

Спільна ліквідація аварій, що виникли в результаті надзвичайних ситуацій, на об'єктах, які становлять взаємний інтерес

Не виконується

Міжусобна ре

Гроза кілерів-скутеристів
залізничник Вадим Логвиненко
і його підбитий Mercedes

БУРХЛИВА ДІЯЛЬНІСТЬ «УКРЗАЛІЗНИЦІ» СУПРОВОДЖУЄТЬСЯ СТРІЛЯНИНОЮ

АВТОР: Василь Васютин

Не все спокійно в господарстві Йосипа Вінського. Минулого тижня на трасі «Київ – Одеса» кілер на скутері намагався вбити підлеглого міністра транспорту і зв'язку 46-річного Вадима Логвиненка.

ПАСТКА ПІД ЧЕРВОНОЮ МОТОВИЛІВКОЮ

За версією правоохоронних органів, увечері 3 червня головний фахівець одного зі структурних підрозділів Мінтрансу на власному чорному Mercedes'і у компанії молоді жінки мчав додому – у Червону Мотови-

лівку Фастівського району, що на Київщині. На 43-му кілометрі траси його автомобіль наздогнав (за іншою версією, чекав на перехресті) скутер Honda, водій якого зробив три постріли з браунінга з глушником. Одна куля поцілила у палець супутниці Логвиненка, сам чиновник відбувся

ЙКОВА ВІЙНА

переляком. Вадим Логвиненко розвернув автівку й помчав у пошуках допомоги. Хвилин за 10 він побачив перед собою знайомий скутер, і тепер уже кілеру довелося грати роль жертви. Жадаючи справедливої помсти, залізничник скерував свій Mercedes на зловмисника, але той ухилився й вилетів у кювет.

Вадим Логвиненко не став зупинятися, щоб завершити розпочате, а поїхав далі й зупинився лише на найближчій заправці — щоб викликати міліцію. Потім він відвіз свою супутницю в лікарню й повернувся на місце події, щоб дати свідчення.

МОЖНА ЗРОБИТИ ДВА ВИСНОВКИ: АБО КІЛЕР ЛОГВИНЕНКА — ДИЛЕТАНТ, АБО Ж НАСПРАВДІ ВІН НІКОГО ВБИВАТИ НЕ ЗБИРАВСЯ

Обстеживши дорожнє полотно, слідчі знайшли три відстріляні гільзи. Скутер валявся на узбіччі, сам стрілець зник.

Міліцію здивувало те, з якої моделі зброї стріляли. Адаже продукція зброярні Browning непопулярна у вітчизняних найманих убивць. Тим більше, що знайти глушник до неї дуже складно. Водночас, зазначають криміналісти, калібр зброї дає підстави говорити, що цей випадок не був інсценуванням.

Натомість важко не звернути уваги на дивну поведінку кілера. Поперше, він вибрав досить не зручне місце для замаху — дорогу з поживаленим рухом, тоді як його «колеги» зазвичай чатують на жертву біля її будинку або офісу. По-друге, вбивця вибрав вкрай несподожаний транспортний засіб для швидкісної траси, по котрій навіть найобережніший водій рухається зі швидкістю щонайменше 80 км/год. До того ж, дуже незручно однією рукою вести нестійкий скутер, а іншою влучно стріляти. По-третє, навіть найпрофесійніші наймані вбивці рідко працюють поодиноці. Звідси можна зробити два висновки: або кілер Логвиненка — дилетант, або ж насправді він нікого вбивати не

збирався. Втім, розгадати цю головоломку — справа слідчих.

За фактом стрілянини під Червоною Мотовилівкою міліція порушила кримінальну справу за ст. 115 Карного Кодексу (замах на навмисне вбивство). Слідство пов'язує цей інцидент з професійною діяльністю потерпілого — він контролював внутрішнє розслідування на Південно-Західній залізниці. Як головний спеціаліст із пасажирського господарства Департаменту залізничного транспорту Мінтрансу він очолював створену в травні робочу групу для перевірки технічного

стану пасажирських вагонів і готовність їх до літніх перевезень. Вадим Логвиненко нібито вийшов на схему заробляння «лівих» грошей. На деяких напрямках до основного складу можуть чіпляти додаткові вагони, що не фігурують в офіційних документах. Квитки на них продають, але кошти скеровують «повз касу». Наприклад, з одного плацкартного вагона потяга «Київ — Москва» в кишені зацікавлених осіб може потрапити за рейс понад 15 тис. грн.

СПАДОК ГЕОРГІЯ КИРПИ

Фактично Департамент залізничного транспорту, який функціонує в Мінтрансі, — дублер «Укрзалізниці». Вже кілька років система, створена загиблим у 2004 році міністром транспорту Георгієм Кирпою, працює автономно. Останній замах можна розцінювати по-різному, але резонанс довкола «Укрзалізниці» він таки викликав.

Упродовж трьох років лунають закиди на невмотивоване використання коштів залізничниками. Ще у 2004-му МВС, СБУ та Генпрокуратура говорили про зловживання. Однак винуватців за грати не заперотили. «Найтипівіше по-

рушення — надання так званих знижок для тих або інших юридичних осіб», — стверджував колишній міністр-соціаліст Юрій Рудковський, зазначивши, що його інтерес до порушень не вибірковий і не політичний.

Екс-керівник «Укрзалізниці» Василь Гладких, який керував відомством у 2005 — 2006 роках, звинувачував у своїх негараздах політику і ще раз політику. Гладких кається тільки в одному — що один раз за державними клопатами забув вчасно повернути кошти, видані йому для закордонної поїздки. Його наступник, генеральний директор «Укрзалізниці» Володимир Козак, на зустрічі з журналістами під час прем'єрства Януковича неприємну тему оминати не міг. Але формулював власні думки напрочуд делікатно. «Планова перевірка КРУ завершилась. Контролюючі органи уважно вивчили стан справ на всіх шести залізницях та майже в 1200 наших підрозділах. Загалом колектив у нас добросовісний, але трапляються працівники, — Володимир Васильович зітхнув, підбираючи слова, — не дуже добросовісні... Порушення були. Але ми погоджуємось не з усім, що було зафіксовано в актах перевірок».

Йосип Вінський, очоливши Мінтранс у новому уряді, по суті, отримав недоторканну касту залізничників, яку можна критикувати, ганьбити, але звільняти — зась.

Два місяці тому депутати від БЮТу Микола Сивульський та Олег Ляшко оприлюднили звіт Головного контрольно-ревізійного управління щодо залізниці. Але повз увагу правоохоронців він пройшов.

За інформацією Сивульського та Ляшка, на зменшення доходів залізниці суттєво вплинуло надання перевізникам з травня 2007 року (відповідно до наказів Мінтрансзв'язку) знижок на тарифи на перевезення вантажів залізничним транспортом у власних залізничних вантажних вагонах. Наприклад, внаслідок надання Придніпровською залізницею знижок двом власникам вантажних за- ▶

ЗАЛІЗНИЧНІ НАДПРИБУТКИ

Як зникають мільйони «Укрзалізниці»

Передача в довгострокову оренду (лізинг) вантажних вагонів

Приєднання до потяга «зайвих» пасажирських вагонів, оплата за використання яких проходить повз бухгалтерію

Махінації із землею підприємства

Надання за «відкат» преференцій приватним перевізникам

«Відкати» й відмивання грошей через закупівлю за завищеною ціною обладнання

лізничних вагонів ТОВ «Лемтранс» (яке Володимир Козак очолював до свого призначення на посаду керівника «Укрзалізниці» і яке входить у орбіту впливу Ріната Ахметова) та ЗАТ «Укренерготранс» (опосередковано пов'язане з мультимільонером Сергієм Тарутою) за період з травня по грудень 2007 року втрачено доходних надходжень від перевезення вантажів на суму 347,9 млн грн. Крім цього, Придніпровській залізниці завдано збитків за 2007 рік у сумі 73 млн грн. Причина — реалізація транспортних послуг компанії «Лемтранс» нижче їх собівартості на суму 16 млн грн.

Водночас, усупереч затвердженим показникам фінансового плану, фактичні витрати на благодійну діяльність у 2006 році значно перевищили запланований показник. По трьох залізницях

(Придніпровська, Львівська, Південно-Західна) сума перевитрат становить 104,1 млн грн.

Не дала позитивних результатів та будь-яких економічних вигод й інвестиційна діяльність залізниць. Приміром, на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 08.06.1998 року №840 «Про утворення лізингової компанії «Укртранслізинг» залізницями передано як внесок до статутного фонду ВАТ «Укртранслізинг» 12 052 вантажні вагони вартістю 231,1 млн грн, будівлю в Києві вартістю 11 млн грн, грошових коштів на суму 301,5 млн грн. Проте «Укртранслізинг» як підприємство, створене урядом із метою забезпечення залізничного транспорту рухомим складом та підтримки вітчизняних підприємств транспортного машинобудування, фактично свої функції не виконує. Наприклад, на умовах фінансового лізингу При-

дніпровська залізниця повинна була протягом 2006—2007 років за двома укладеними договорами отримати від «Укртранслізингу» 2700 напіввагонів, з яких одержала лише 355 одиниць, до того ж майже через півроку після проведення авансових платежів на суму 66,4 млн грн. При цьому, віддавши 5475 напіввагонів Придніпровської залізниці до статутного фонду «Укртранслізингу» за середньою ціною у 20,6 тис. грн за одиницю. Наслідок — в «Укрзалізниці» виникла необхідність придбати 4000 вагонів, але вже за ціною, яка майже в 11 разів вища — 221,2 тис. грн за одиницю.

Водночас залізницями без проведення тендерних процедур за 2006—2007 роки здійснено закупівель на загальну суму понад 100 млн грн. Крім того, за вказівкою «Укрзалізниці», без проведення тендерних процедур, залізницями закуплено послуги фінансового лізингу обладнання та рухомого складу. Внаслідок цього Придніпровською залізницею укладено 48 договорів фінансового лізингу на суму близько 2,1 млрд грн, Одеською залізницею — 40 договорів на суму 1,6 млрд грн. Порівнянням умов фінансового лізингу та кредитних угод лише по трьох договорах Одеської залізниці з'ясовано, що різниця між кредитною ставкою банку та ставкою лізингу протягом найближчих 10 років (термін дії договору фінансового лізингу) становитиме щонайменше 77,5 млн грн, тобто це збиткові та економічно недоцільні закупівлі.

КОМПРОМАТ З'ЯВЛЯЄТЬСЯ ВЧАСНО

Дивує поведінка речників «Укрзалізниці». Вчора вони звітували про нарощування прибутку від діяльності: станом на квітень він сягнув 11,3 млрд грн — 34% приросту відносно минулорічного показника. А сьогодні заявляють про збитки й нерентабельність перевезень.

Цікава ситуація склалася і навколо Південно-Західної залізниці, яку перевірив Логвиненко. Згідно з даними ГО «Антикорупція», що близько до керівника МВС Луценка, нинішній очільник структури Олексій Кривопішин виконує свої обов'язки не без зиску для себе. У 2005-му його було відсторонено від виконання обов'язків, згодом повернуто. Нині ж «антикорупціонери» говорять про існування цілого механізму дерібану коштів. В «Антико-

рупції» стверджують, що «зникле» державне майно легалізують за допомогою операцій з нерухомістю (купівля-продаж квартир і земельних ділянок), а також через «підставні» фірми, за допомогою яких відмиваються кошти. Громадські активісти, очевидно, маючи доступ до оперативних даних, говорять, що в цій схемі бере участь ледь не вся родина керівника Південно-Західної залізниці: дружина – Белова Любов, дочка – Снежко Марія, син – Кривопішин Георгій, брат – Михайло і його дружина – Поліщук Інна.

«Снежко Марія Олексіївна придбала дорогу земельну ділянку в Автономній Республіці Крим у містечку Сімеїз, – констатує «Антикорупція». – Дружина – Белова Любов Юріївна – придбала дорогу земельну ділянку в м. Києві по провулку Васильківському, 14 та квартиру в одному з найпрестижніших районів міста Києва по вул. Інститутській, 134. Підтвердженням злочинної діяльності Кривопішина О.М. і його «команди» є також фінансово-господарська діяльність фірм, створених особисто Кривопі-

шиним О.М. та його родичами. Так, для перекачування державних коштів дружиною брата Кривопішина, Поліщук Інною Вікторівною було створено товариство з обмеженою відповідальністю «Трінті-БС» та «ФОРУМ-С». Крім того, Кривопі-

отримати передусім від інсайдерів на самій залізниці або в правоохоронних органах. Також важко не звернути уваги на те, що ці відомості потрапили в Інтернет тоді, коли Вадим Логвиненко мав починати доручене йому Мінтрансом розсліду-

СЛІДСТВО ПОВ'ЯЗУЄ ІНЦИДЕНТ З ПРОФЕСІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПОТЕРПІЛОГО – ВІН КОНТРОЛЮВАВ ВНУТРІШНЄ РОЗСЛІДУВАННЯ НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНІЙ ЗАЛІЗНИЦІ

шин О.М. відкрив ще декілька фірм, через які здійснює шахрайство з фінансовими ресурсами, а саме: ТОВ «Агентство «Експрес», ТОВ «Солід-Актив», засновником яких є Белова Любов Юріївна».

Вищенаведене – лише частина компромату, оприлюдненого ГО «Антикорупція». Достовірність інформації залишимо на сумнінні громадських активістів, що її оприлюднили. Зазначимо лише, що, ґрунтуючись на власному досвіді, правдиву компрометуючу інформацію можна

вannya. Тобто поява «компри» навряд чи випадкова і, ймовірно, була неофіційною частиною перевірки готовності рухомого складу до сезону відпусток. Тож можна зробити припущення, що зараз в «Укрзалізниці» триває боротьба за контроль над структурними підрозділами, через які протікають мільярдні кошти. От тільки до кінця не зрозуміло: замах на Вадима Логвиненка був помстою за перевірку чи демонстративним підтвердженням провини окремих функціонерів? ■

ХТО ДИВИТЬСЯ ТВ-РЕКЛАМУ?

ВДОМА Ж НІКОГО НЕМАЄ!

ПрессКом® ADVERTISING

Всеукраїнський IndoorVideo оператор
www.presscom.ua

ДАВАЙТЕ ЖИТИ ДОВШЕ

АМЕРИКАНЦІ ХОЧУТЬ «ПІДСАДИТИ» УКРАЇНЦІВ НА СВОЇ ЛІКИ

АВТОР: СЕРГІЙ ЛУК'ЯНЧУК (КИЇВ – ВАШИНГТОН – КИЇВ)

Місцевість вздовж шосе 270, де розташована компанія AFG Biosolutions, має в США неофіційну назву «біотехнологічний коридор». У скляному резервуарі біореактора піниться каламутна рідина. В ній – мільярди бактерій зі зміненим генетичним кодом. Бурхливо розмножуючись під комп'ютерним контролем, вони продукують біологічно активні речовини, які стануть основою високоєфективних фармацевтичних препаратів. Біореактор – лише маленька частина складного й дуже дорогого обладнання. Але результат того вартий:

втішної ситуації – високий рівень смертності. З чотирьох передчасно померлих людей троє ідуть із життя внаслідок онкологічних, серцево-судинних чи хронічних інфекційних недуг.

Обговорюючи цю проблему з президентом американського підрозділу компанії «Макс-Велл» Пітером Лайтнером дорогою з AFG Biosolutions до Вашингтона, я почув шокуючий факт: у США кількість хворих на рак на тисячу осіб... вища, ніж в Україні. Але не тому, що американці хворіють більше – їх життя продовжує ефективна система охорони здоров'я. А в Україні такі хворі живуть, переважно, не довше року.

ОБСЯГ ІНВЕСТИЦІЙ У ЗАВОД MAX-WELL СТАНОВИТЬ \$90 МЛН – НАРАЗІ ЦЕ ДРУГА ЗА ОБСЯГОМ ІНВЕСТИЦІЯ США В УКРАЇНУ

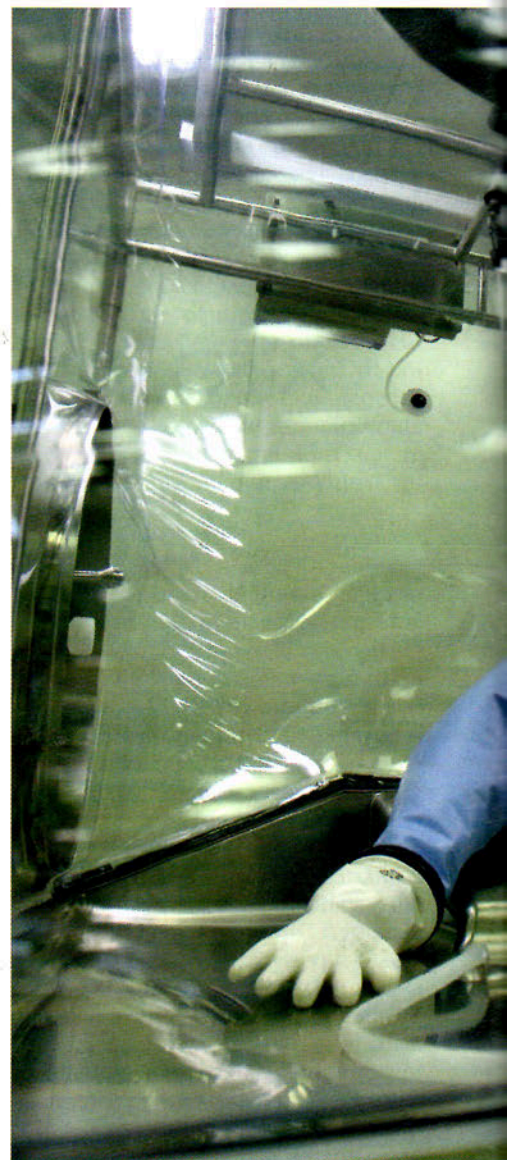
грам отриманої речовини може коштувати й мільйон доларів. Та найцікавіше навіть не це – створена «американськими» бактеріями біотехнологічна сировина призначена для України. В нещодавно відкритому в Борисполі науково-виробничому центрі Max-Well Biocorrogation (США) з неї виготовлятимуть сучасні лікарські препарати для ринку країн СНД.

ЦІНА ЗДОРОВ'Я

Нас уже не 52 мільйони – щороку населення України скорочується. І серед основних причин цієї не-

«Тут є кілька причин, – пояснює доктор Лайтнер. – Кваліфікація українських лікарів висока. Але дефіцит сучасних ліків за доступною ціною знижує ефективність лікування. По-друге, дуже багато залежить від того, наскільки вчасно поставлений діагноз. Пацієнт із четвертою стадією раку – це практично завжди смертний вирок, хоч у США, хоч в Україні. Але в Америці таких хворих виявляють на ранніх стадіях, коли шанси на успіх значно більші».

В тому, що сфера охорони здоров'я в Україні потребує ради-

кального реформування, навряд чи хтось сумнівається. Певні зрушення відбуваються «своїм ходом»: скажімо, бурхливими темпами зростає ринок ліків. І цікавість до нього іноземних фармацевтичних виробників цілком зрозуміла.

Однак підхід, який пропонує «Макс-Велл», має дві істотні відмінності. По-перше, компанія планує не лише продавати в Україні лікарські препарати, але й здійснювати діагностику та лікування хворих, вести науково-дослідну роботу. По-друге, «Макс-Велл» буде не експортувати готові препарати в нашу країну, а виробляти їх тут. На найсучаснішому обладнанні, з якісних американських компонентів (їх виробництво покладено на вищезгадану AFG Biosolutions) і в дуже значних обсягах. При цьому вартість

таких ліків буде нижчою, ніж імпортової продукції – в «Макс-Велл» стверджують, що лікування буде доступне більшості громадян України.

Значною мірою ці плани вже реалізовані. В Борисполі споруджено науково-виробничий онкологічний і кардіологічний центр «Макс-Велл». Обсяг інвестицій у нього становить \$90 млн – наразі це друга за обсягом інвестиція США в Україні і перша – у високотехнологічному сегменті. Втім, інвестиційний процес не завершився – найближчим часом сума фінансування зросте до \$130 млн. Значна частина коштів піде на відкриття спеціалізованих клінік. Одна з них уже діє в Борисполі, цього року з'являться ще дві в Києві.

Завод «Макс-Велл» у Борисполі відкрили 27 березня, виробництво

препаратів на продаж має розпочатися за кілька місяців. Але підприємство вже функціонує: так, 4 червня офіційно запрацював комплекс лабораторій контролю якості та центр фармацевтичних розробок. Показово, що в церемонії відкриття взяли участь міністр торгівлі США Карлос Гутьєррес та американський посол Вільям Тейлор. Річ у тім, що президент «Макс-Велл», доктор Кеннет Алібек є одним із провідних експертів у питаннях захисту від біологічної зброї, а заснована ним компанія AFG здійснювала дослідницькі роботи на замовлення уряду США.

ПОПИТ ПОРОДЖУЄ ІНВЕСТИЦІЮ

Чи справді Україна цікавить серйозних закордонних інвесторів? Побувавши на міжнародному симпозиумі, який «Макс-Велл» провела у Вашингтоні для своїх медичних та бізнесових партнерів, можна з упевненістю говорити – ще й як цікавить. І не лише в галузі медицини: дуже цікаво було спостерігати за тим, як нібито вузькоспеціалізована тема виробництва лікарських засобів під час симпозиуму раптово розгорнулася в обговорення інвестиційних перспектив України взагалі.

З доповідей, присвячених цьому питанню, випливало, що каталізатором зростання інвестиційної привабливості нашої країни став вступ до СОТ. Західний бізнес побачив у цій події зручне «вікно» для отримання нових прибутків. Доповідачі не приховували того, що СОТівські умови, на які погодилася Укра-

СЛОВНИЧОК

Дженерик (generic drug) – лікарський препарат, вироблений третіми компаніями після завершення періоду патентного захисту, наданого компанії-розробникові препарату. Як правило, патентний захист діє близько 25 років, із них 10 років займає процес розробки та виведення ліків на ринок і ще 15 – період ексклюзивного використання. Після цього інші фармацевтичні фірми отримують право випускати повністю аналогічний препарат із тим самим активним лікувальним компонентом. Дженерики не є найновішими ліками, натомість вони перевірені й значно дешевші, ніж оригінальний бренд.

Випробування біопрепаратів відбувається в герметичному «чистому боксі»

їна, є більш ліберальними, ніж в інших країнах, і цим треба скористатися. Втім, при цьому відразу ж зазначали: не факт, що чинні де-юре норми будуть виконуватися українською владою де-факто.

Наразі в Україні із США існує своєрідний експортно-імпорتنний паритет. Як повідомив Пол Дайк, високопосадовець із міністерства торгівлі США, загальний обсяг торгівлі між країнами становить \$2,5 млрд, з них \$1,2 млрд заробила Україна, \$1,3 – США. Й Америка не приховує, що хотіла б активізувати діяльність своїх компаній на українському ринку. На запитання «Хто збирається вести бізнес в Україні?» піднялося досить-таки багато рук, а один із учасників симпозиуму ретельно розпитав доповідача про найперспективніші для зовнішніх інвестицій сегменти української економіки. В перерві засідання я вирішив поспілкуватися з цим паном – і таким чином познайомився з Клементом Міллером, адміністративним віце-президентом M&T Bank. Банк «вагою» \$65 млрд виступив одним із інвесторів проекту «Макс-Велл» в Україні, і тепер придивляється до інших сегментів. Передусім інвесторів цікавлять будівельна галузь (постачання техніки та обладнання) і сільське господарство. І схоже, що

це далеко не єдина серйозна бізнес-установа, яка збирається прийти в Україну шляхом, прокладеним «Макс-Велл».

ЛІКИ ЯКІСНІ Й ЛІКИ ДЕШЕВІ

«Американські ліки – найякісніші у світі», – заявив президент Академії медичних наук України Олександр Возіанов на відкритті лабораторного комплексу «Макс-Велл». Проте навряд чи варто очікувати, що, попри всю авторитетність подібних заяв та високу репутацію американської фармацевтики, «закордонні ліки» – навіть вироблені на українському заводі – не викликають у наших споживачів підозри. Особливо після нещодавнього скандалу з вакцинацією, під час перебігу якого неодноразово лунала думка про те, що, мовляв, іноземці досліджують на українцях неперевірені препарати.

Я не міг не уточнити це питання в доктора Алібека. І той пояснив, що завод «Макс-Велл» вироблятиме лише так звані дженерики [див. словничок]. Сумніватися в безпечності цих препаратів навряд чи доведеться, адже їх використовували протягом досить тривалого часу. Більше того, симпозиум у Вашингтоні дав нагоду безпосередньо поспілкуватися з керівниками американських компаній, які постачають обладнання для «Макс-

Велл». І почути їхні нарікання на... надмірну кількість перевірок та узгоджень, які їм доводиться пройти відповідно до вимог законодавства США. Зате в Індії, казали вони, таких проблем немає, відповідно, й вартість обладнання на 20-25% дешевша. Втім, українські споживачі можуть порадити з того, що завдяки американській бюрократії вони отримують ліки, на якості яких ніхто не заощадив.

У перспективі ці препарати також отримають мешканці країн СНД та Європи. Виробничі потужності «Макс-Велл» потенційно більші за потреби внутрішнього ринку України, й частина продукції в майбутньому піде на експорт. Окрім цього, деякі західні фармацевтичні компанії вже цікавляться можливістю випускати свою фірмову продукцію в Борисполі на контрактній основі. ■

POST SCRIPTUM

ЗАРОБІТОК ПАТОЛОГОАНОТОМА

«Не треба бути наївним», – так із приводу американського проекту говорить мій знайомий співробітник «середньої ланки» української системи охорони здоров'я й скептично посміхається. «Розповіді американців з «Макс-Велл» – це одне. Але зрозумій: те, що вони роблять, – це фактично побудова вертикально інтегрованої комерційної структури. Пацієнта «прив'язують» до неї на всіх етапах – діагностика, визначення методів лікування, придбання препаратів тощо. І на кожному етапі він платитиме гроші саме цій структурі. З погляду бізнесу це правильно, але говорити про якусь особливе благо для українців...»

Можливо, я б не приводив цю ремарку. Якби не нещодавній телефонний дзвінок мами, яка зі сльозами в голосі повідомила мені про раптову смерть її двоюрідного брата. Дядько Дмитро помер у віці 55 років від серцевого нападу – просто на сільському полі. Він хворів на хронічну гіпертонію. І, як десятки тисяч інших «маленьких українців», не отримав від формально безкоштовної вітчизняної медицини ні регулярної діагностики й лікування, ні сучасних препаратів. На ньому ніхто не заробив, окрім патологоанатома, який узяв із убитих горем рідних 700 гривень за терміновий розтин.

Вміст такої пробірки може коштувати десятки тисяч доларів

ФОТО: ЄВГЕН КОТЕНКО

Фоновий звук

Системи відображення інформації

- комутація та наладка роботи обладнання в приміщеннях площею від 100 до 100 000 м²
- гарантійна, сервісна та технічна підтримки
- розробка та впровадження нестандартних інноваційних рішень

Послуги "під ключ" - від розрахунків до запуску в експлуатацію

ПрессКом TECHNOLOGY

тел./факс: (044) 585-97-27
www.presscom.ua

**PAUL
McCARTNEY**

Пол МакКартні

Paul McCartney
**Independence
concert**

Концерт на Майдані Незалежності

**Київ, Майдан Незалежності
14 червня, 21:00**

Вхід вільний, живий звук

ФОНД
ВІКТОРА
ПІНЧУКА

a Marshall Arts Ltd presentation

Маршал Арт ЛТД представляє

ХІТ FM

**ВІТАЄ
ПОЛА
МАК КАРТНІ
В КИЄВІ!**

Ліцензія Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення.
Серія НР № 0276-м від 09.04.2003 р.

Час бути разом!

Пряма трансляція:

НОВИЙ
канал

96.4 FM

ПОДОРОЖ до Ткварчала

АБХАЗИ СПОДІВАЮТЬСЯ НА ТУРИСТІВ З РОСІЇ
ТА ШКОДУЮТЬ ЗА ВИСЕЛЕНИМИ ГРУЗИНАМИ

АВТОР: Антон Зікора.

Спеціальний кореспондент **Тижня** спостерігав за абхазько-грузинською війною 1992–1993 років на абхазькій стороні фронту і тепер відвідав місця бойових дій

Навіть не віриться: з того дня, як мені довелося стати свідком цієї сцени, минуло майже шістнадцять років. Пригадую штаб сепаратистів у Гудауті. Перед військовим, який сидить за столом, стоїть знервована немолода вже жінка, близька до істерики:

— Чому ви мене не берете? Я ж досвідчений лікар! І спеціально кинула все у Воронежі, щоб потрапити у Ткварчал.

— Я вже сказав: у нас є там лікарі! — відбиває атаку військовий. Вони спілкуються абхазько-російським суржиком. — Селище заблоковане з усіх боків, борт туди літає тільки раз на тиждень. Знаєте, скільки охочих, а ми навіть усіх бійців не можемо завезти.

уті теж роботи повно. Вас тут без проблем влаштують.

Певна річ, що про мою відправку в Ткварчал тоді й мови не йшло: гелікоптер і так був перевантажений людьми, продуктами, медикаментами та зброєю. Кільце навколо селища стискалося з кожним днем, його бомбували з повітря, обстрілювали з Очамчири, але ткварчалці вистояли. В цілому блокада тривала трохи більше року — з 14 серпня 1992 до 30 вересня 1993 року. Сьогодні Ткварчал для абхазців — символ стійкості, його вони порівнюють з Ленінградом. Тому, опинившись в Абхазії, я насамперед поїхав саме туди.

БЛА І ТУРИСТИ

Війна в Абхазії розгорілася в 1992 році. Все почалося несподівано, не-

**В СУХУМІ АКТИВНО БУДУЮТЬСЯ
ГОТЕЛІ Й РЕСТОРАНИ,
А ПО ДОРОЗІ В ТКВАРЧАЛ ЩЕ Й
ДОСІ СТОЯТЬ СПАЛЕНІ ГРУЗИНСЬКІ
БУДИНКИ**

— А я стріляти вмію, — не вгамується жінка.

— Ну, це вже просто дівцтво. Все! Я сказав: хочете бути корисною, працюйте краще тут — в Гуда-

кванний ритм південного життя був перерваний в мить. Ще вчора люди разом свята відзначали, а сьогодні вже дивляться один на одного через приціл автомата. На боці абхазів ви-

ФОТО: AP

ступали добровольці з Росії, Придністров'я, Конфедерації народів Північного Кавказу. Грузинам допомагали члени УНА-УНСО та трохи офіційний Київ. Тбілісі прогало війну й у результаті етнічних чисток Абхазію залишили 250 тис. місцевих грузинів, тобто 40% населення.

Нині Абхазія — це зовсім інша країна, ніж тоді. Та кілька значних подій останнього часу привернули до неї увагу. Перша — визнання чималою частиною світової спільноти незалежності Косова, внаслідок чого активізувалися сепаратистські режими на пострадянському просторі, й насамперед у Сухумі. Друга — БЛА — безпілотні літальні апарати, сім штук яких було збито в повітряному просторі республіки.

По дорозі до Ткварчала розмовляю з жителем Очамчири Романом.

— Залишилося 33, — говорить він.

— Чого 33?

— У них було 40 безпілотних літаків, які вони закупили в Ізраїлі, — Рома махає в бік Грузії. — Сім збили, залишилося 33.

— А для чого взагалі ці літаки?

Військова техніка та руїни – звичні деталі абхазьких пейзажів

Роман дивиться на мене круглими очима: «Як для чого? Щоб налякати російських туристів. Таке щороку перед сезоном відбувається. Росія, щоправда, одразу після інцидентів увела сюди свої залізничні війська – подія сама собою незначна, та галас навколо неї надає деяку впевненість росіянам – тут безпечно».

У Росії є причина, якщо не для введення військ, то для балачок на цю тему: більшість жителів Абхазії в останні роки прийняла російське громадянство. Мета нових громадян РФ прозаїчна – робота в Росії. Тоді як грузинів депортують із Москви транспортними літаками, то абхазцям знайти роботу за символічним кордоном набагато легше.

Дорога до селища пролягає спочатку вздовж узбережжя повз виноградники, чайні плантації та спалені грузинські будинки, потім різко повертає в гори. У Ткварчалі практично немає туристів. Поселення розташоване далеко від узбережжя на висоті 800 метрів над рівнем моря.

– Ткварчал з'явився в 1942 році, на місці вугільного родовища, –

розповідає заступник голови Ткварчалського району Зураб Аргунія.

Перед абхазько-грузинською війною тут проживали лише 22 тис. мешканців, але з початком бойових дій стало 45–48 тис.: у місто поспішили біженці. Ткварчалці селили людей у своїх будинках, але основна проблема полягала не в перенаселенні, а в бракові продовольства. Почався голод.

Між абхазців поширено два погляди: одні говорять, аби не вистояв Ткварчал, грузини захопили б усю республіку. Інші вірять, що абхазці все одно перемогли б, навіть без Ткварчала, лише втрати були б набагато більшими. Так чи інакше керівництво республіки збирається присвоїти місту звання героя.

БРАТСЬКА МОГИЛА

14 грудня 1992 року – найтрагічніша дата в історії оборони Ткварчала. Того дня з селища вилетів гелікоптер, на борту якого була 81 особа. Його збили над селом Лага ракетною класу «земля-повітря». Живих не залишилось. У Ткварчалському міському музеї є спеціальний стенд,

ХРОНІКА КОНФЛІКТУ

ВІД ВІЙНИ КОНСТИТУЦІЙ ДО ВІЙНИ НАРОДІВ

XX ст. було не кращим часом у відносинах абхазців і грузинів. Черговий випадок взаємного насильства стався 14 серпня 1992 року, коли офіційне Тбілісі ввело у республіку свої війська. Це було відповіддю на прийняття абхазькою частиною Верховної Ради Республіки Конституції Абхазької Радянської Республіки 1925 року, згідно з якою республіка є суверенною державою. Це, в свою чергу, стало реакцією на дії Військової ради Грузії, що відновила Конституцію Грузинської Демократичної Республіки 1921 року.

присвячений цій події. Серед експонатів – дитяче взуття, на борту було 35 дітей.

– Я теж була в списку загиблих, – говорить місцева мешканка Анжела Цурцумія. – Хотіла вивезти дітей. Тоді кожен намагався виїхати, та нам не знайшлося місця в цій братській могилі.

Раніше у Ткварчалі були готелі, сьогодні від них залишилися тільки стіни й стеля. Але зараз ці заклади не дуже тут і потрібні, прийняти приїжджого журналіста – честь для будь-якої ткварчалської родини. Я зупиняюся в помешканні водія Бадрі Аршби, який мене сюди привіз із Сухумі.

Увечері на вогник заходить командир місцевих козаків Віктор Осипов і Віра Пасентян. Віра – вірменка, її сім'ю з семи осіб переселили сюди після війни з Ахалкалакського району Грузії. В родині Віри абхазької мови так і не вивчили – дуже вже складна («Хочеш вивчити абхазьку? Свистіти спочатку навчись», – жартує Бадрі). Але синові Віри Володимирові було присвоєно звання Героя Абхазії. Більшість вірмен воювали проти Грузії.

Можливо, десь в іншому місці козаки викликають посмішку, та не у Ткварчалі. Тут це не просто розодягнені чоловіки, а ті, хто пройшов серйозну війну. «Втім, після неї теж було важко, – згадує Віктор Осипов. – Зброї на руках було багато, в людей дах їхав, а тому рівень злочинності аж зашкалював. В мій дім якось прийшли бандити в масках, думали, що як я козакий командир, то у мене ▶

має бути багато грошей. Зв'язали сім'ю, дружині поранили ногу, та потім зрозуміли, що помилилися, й відпустили. Я здогадуся, хто ці люди. Тільки-но достовірно дізнаюся хто, вб'ю всіх».

Віктор вважає, що перемогу Абхазії подарував Бог. «З абхазцями боролися і Росія, і Грузія, і Союз, але народ вистояв, тепер він господар на своїй землі. Й це справедливо, — стверджує він. — Сьогодні ми ще живемо бідно, та з кожним роком стає все краще. Тільки б не було війни».

Абхазці сподіваються на туристів, перш за все з Росії. Важко сказати, скільки їх щороку приїжджає на чорноморське узбережжя, та кажуть, що 2007 року республіку відвідали 2 мільйони відпочивальників. А у 2008-му чекають уже на 6 мільйонів приїжджиків. Звичайно, абхазькі курорти, м'яко кажучи, надають не надто широкий спектр послуг, але вони дешевші, ніж турецькі, кримські та єгипетські. Також абхазці сподіваються на те, що зимова Олімпіада-2014 оживить місцеву інфраструктуру та бізнес. Це відчувається вже зараз: у тому ж таки Сухумі на повний хід іде будівництво готелів, кафе та ресторанів. Проте тут і досі високий рівень злочинності. Громадян же України можуть просто так не пропустити на кордоні, без жодних пояснень.

ЗАСПОКІЙЛИВА ЧАЧА

«Думаю, війни не буде», — говорить Зураб Джінджолія, заступник директора ткварчалського ринку, в минулому керівник абхазького спецзагону. Він розповідає, що спочатку автоматів у абхазців не було. Сильно допомогла шахта, на якій було вдосталь амоналу та тротилу, які використовувалися у виготовленні саморобних гранат.

«Було важко, полегшували собі життя лише цим, — Зураб показує на чарку з чачею. — Я змушував усіх пити по 100-150 грамів перед операціями, та перемогли ми не завдяки горілці. Просто в нас густа кров, а у них — рідка, ось і все».

«Скільки людей ви вбили?» — запитую в Зураба. — «Не знаю. За всю війну підбив два танки, один КамАЗ. Знаю, що в тій машині були шістьнадцять чоловік. А взагалі я намагався не дивитися на вбитих». Після війни Зураб став бардом — нині він пише музику й вірші абхазькою, російською і мергельською мовами, навіть випустив свій диск, який швидко розійшовся республікою. Та більш за все Джінджолія жалкує, що не може зустрітися зі своїми друзями-грузинами, які жили в республіці до війни. «Я їх звідси не проганяв, і вони проти абхазів не воювали, так що, може ще побачимось», — каже Зураб. ■

ФОТО: АНТОН ЗІМОН

Я ХОЧУ ДОДОМУ

БІЖЕНКА НАТАЛЬЯ ТОДУА ЗАЛИШИЛА В АБХАЗІЇ ДІМ, САД І ЧЕРЕДУ КОРІВ

АВТОРИ: Медея Амірханова, Арчіл Бежанішвілі (Тбілісі)

У хорошу погоду Наталья Тодуа сидить на стільчику біля під'їзду п'ятиповерхівки в Тбілісі. Вона так і не призвичаїлася до міста, де сусіди ввічливо байдужі, а замість квітника — асфальт. Калбатоні Наталья не любить згаду-

вати про рідне селище Бабушера, що поряд із сухумським аеропортом. Це болюча для неї тема, від якої на очі навертаються сльози. В Бабушері в неї був великий дім, гектар поля, мандариновий сад і двадцять корів. Разом із чоловіком Серго вони виховали там трьох дочок і сина.

ПОГЛЯД

Абхазія – не Грузія

Сьогодні грузинсько-абхазький конфлікт розглядається переважно як російсько-грузинський. Цьому посприяло, з одного боку, послідовне бажання грузинського керівництва переформатувати конфліктне врегулювання, подаючи Грузію як жертву анексієних прагнень сусідньої держави. З іншого боку, робота російського агітпропу. Як би там не було, російські та грузинські пропагандисти спрацювали як одна команда. В результаті їхніх дій Абхазія перестала сприйматися як самостійний суб'єкт. В той же час ООН розглядає Абхазію як окрему сторону конфлікту. Мало хто пам'ятає сьогодні, що під час грузинсько-абхазького збройного протистояння загинули до трьох тисяч абхазців (у довоєнний період чисельність абхазів в республіці становила 93 267 осіб). Абсолютно ігнорується той факт, що під час війни в Абхазії основними її учасниками були не грузини зі сходу Грузії, а «місцеві» (майже 80% чоловічого грузинського населення Абхазії брали участь у подіях 1992-1993 років). Все це не виправдовує тих етнічних чисток, які були застосовані до грузинів республіки, включаючи також мирне населення. Однак не можна закривати очі й на те, що конфлікт для Абхазії (з Кремлем чи без нього) не є в першу чергу просто демографічною проблемою. До речі,

СЕРГЕЙ МАРКЕДОНОВ,
Інститут політичного й військового
аналізу (Москва, РФ)

позиція Москви щодо Абхазії ніколи не була константою. Були й санкції до невизнаної республіки, й підтримка на виборах «свого кандидата» всупереч думці народу Абхазії.

Отож, ідеалізувати відносини Росії й Абхазії не доводиться. Час зрозуміти, що Абхазія – це не хустинка, яку можна перекласти з однієї кишені в іншу. Без російської підтримки республіка все одно чинитиме опір інтеграції до складу Грузії. Хоча, можливо, не так успішно чи навіть зовсім безуспішно.

хвіртку обіймала. Навколо лунала стрілянина, рвалися снаряди. Й у нас, і майже у всьому Сухумі, падали будинки... В порту – хаос, плач, крики. Абхазці збиралися обстрілювати судно, навіть дали попереджувальний залп, але, на щастя, їх зупинили міжнародні спостерігачі. Чоловік запрягнувся повернутися живим і знайти нас, де б ми не були.

Корабель з біженцями прибув до Батумі. В порту працювало місцеве радіо – родичі розшукували тих, хто прибули. Уявляєте мою радість, коли я почула своє прізвище та впізнала голос сестри.

«Серго виконав свою обіцянку – довідався, що ми у Волгограді в сина Хвічі й приїхав до нас. Через три роки вся родина перебралася до Тбілісі, й з того часу ми тут і живемо. Дочка Анджела працює медсестрою.

Фатіма – художниця за освітою. Хвіча перекваліфікувався з режисера на майстра з виробництва сувенірів. До мене дійшли чутки, що в нашому будинку в Бабушері поселився дід-абхазець із Ткварчали. Ех, хоча б одним оком зиркнути на рідний дім. Знайомі розповідали про факти мародерства, як з нашого будинку виносили килими, дорогий посуд, розкладали в полі й ділили. Люди різні бувають, багато хто приїздить на війну чимось розжитися.

Часто думаю, чому так трапилося? Абхазці – непогані люди, так як і ми, грузини. Просто в якийсь момент усі ми піддалися загальному психозові, та за роки, що минули, багато чого переосмислили. Злості, ворожнечі немає, ми готові повернутися й жити пліч-о-пліч з абхазцями в мирі та злагоді. Лише б нам гарантували безпеку та спокій. ■

Замість спайдерменів та бетменів діти
Ткварчала малюють війну

– Війна – це страшно, – говорить крізь сльози калбатоні Наталія. – Коли починалася стрілянина, ми ховалися під мостом, недалеко від дому. Якось на наших очах упав літак. Пілот і ті, хто були у передній частині, залишилися живі, решта – розбилися. Мій чоловік поховав кількох загиблих – 20-річних хлопчаків, яких послали на цю бійню, а вони ще й життя не встигли побачити...»

Серго посадив нас із дочкою Анджелою на корабель, але сам з нами не поїхав. «Залишуся, – каже, – може, хлопчакам у пригоді стану, дорогу на відступ їм покажу». Він ніколи не брав до рук зброї, все життя водієм пропрацював... Серго повів бійців гірськими дорогами Сванетії та dopravив до Зугдіді.

Як важко було на серці від того, що треба залишати рідну домівку. Мандаринові дерева я цілувала,

ЗОНА ВІДП

ВМІННЯ ВІДНОВИТИ НАТХНЕННЯ НА КРИМСЬКОМУ УЗБЕРЕЖЖІ

Ялтинський фотограф повідомив **Тижню**, що у сезоні-2008 пріоритети відпочивальників не змінилися — вони бажають засунути голови в отвори на картині та отримати на пам'ять такий знімок: він — у капітанському кашкеті біля хвилі з бокалом пива, вона — засмагла високогруда красуня в міні-бікіні. Це така велика літня мрія, яка у кожного здійснюється по-своєму, але у шести мільйонів громадян — саме в Криму. І що б там не казали курортники до і після кримського відпочинку, коли ми вже проїхалися кількома містами узбережжя, знайшли героїв кримської праці на благо відпочивальників і вже поспішали на поїзд, водій розповів нам повчальну притчу. «Відвожу, — каже, чергових гостей. Вони мені, мовляв, ніколи більше сюди не поїдемо, тільки Туреччина, Єгипет, Болгарія — що завгодно, аби не ці брудні тарілки, хамство, завищені ціни, переповнені пляжі... А далі так, обережно додають, що, ну, може нам так з місцем не пощастило, в Алушті були — а ви б куди порадили, може, в Місхор?...»

ЗМІСТ:

НЕСТРАШНИЙ НАМ ЛІТНІЙ КРИМ

Екстрим-2008
СТОР. 40 – 41

СЕЗОННА РОБОТА

Ті, хто заробляє, коли ми розслабляємося
СТОР. 42 – 43

МАЗУТНА ПЛЯМА ЧОРНОГО МОРЯ

Керченська протока –
відновлення репутації
СТОР. 44 – 45 ►

ОЧИНКУ

НЕ СТРАШНИЙ Н

ВІДПОЧИНОК НА ПІВДЕННОМУ УЗБЕРЕЖЖІ Є ЕКСТРЕМАЛЬНИМ – НА ЛЮБИТЕЛЯ

АВТОР: МАРІЯ СТАРОЖИЦЬКА

Розпочинається сезон відпусток, і всіх нас тягне до найсинішого Чорного моря – в Крим. Хай говорять, що це спадок радянських традицій безальтернативного відпочинку, Крим – рідний. І відпочивають тут переважно українці, росіяни та білоруси – так повелося. І коли вже вести мову про традиції, то в роки незалежності України склалася ще одна – в засобах масової інформації. Вже з весни Кримом починають залякувати. Російських громадян у їхніх власних ЗМІ, а українців – за компанію, з огляду на єдність інформаційного простору, набагато тіснішу за нинішні відносини держав. Як саме? **Тиждень** дослідив початок минулорічного сезону й порівняв з нинішнім.

Отже, початок червня 2007-го: «Вандали оскверняють сільські меморіали Криму, присвячені героям Великої Вітчизняної», «Лікувальні грязі озер Криму стали отруйними внаслідок викиду хімічних відходів», «Крим може лишитися без туристів – ціни на путівки зросли», «Кримські татари продовжують наполягати на шануванні своїх предків», «Кримчани не хочуть навчання НАТО на півострові», «Жорстка засуха лишає Крим без фруктів, загинули лікарські трави», «Дикі пляжі небезпечні для життя – старі сходи руйнуються під ногами».

Початок червня 2008-го: «Крим може стати другим Косовом – до цього прагне Захід за допомогою меджлісу», – знову заявив лідер кримських комуністів Леонід Грач», «Жителі Ялти та інших містечок Південного узбережжя Криму втрачають вільний доступ до моря – пляжі віддані в оренду та під забудову», «В Криму горять ліси», «На узбережжі

Тузли знайдено нове забруднення нафтопродуктами», «Пляжі Коктебеля покриті мазутними плямами», «ООН турбує вандалізм на кримських мусульманських кладовищах», «Лівадійський парк на межі загибелі внаслідок відсутності фінансування».

Як то кажуть, відчуйте тенденцію. Всі ці факти певною мірою мали місце, але заявляли про це щодня без альтернативної інформації, з відповідними акцентами... А скільки разів кримчанам доводилося спростовувати відверто провокаційні повідомлення чи то про холеру в Ялті, чи нашествя каракуртів у Алушці, про сель з Ай-Петрі, радіоактивне забруднення з секретного військового об'єкту в Керчі, чи то нібито нововведену вимогу для росіян мати закордонний паспорт і довідку про стан здоров'я – було й таке. Та ніщо досі не зупиняло літню навалу відпочивальників, не зупинить і цього літа.

ВСІХ НЕ ПЕРЕРАХУЄШ

А що ж насправді може затмарити відпочинок-2008? Передусім, правильне розуміння оптимістичного прогнозу міністра курортів і туризму АР Крим Володимира Савельєва: «Цього літа Крим має відвідати понад 6 мільйонів туристів, а ціни на відпочинок зростуть на 15–20%, і це загальна тенденція курортів світу». Звідки ріст кількості відпочивальників?

Насамперед це пов'язано зменшенням терміну відпочинку: раніше вважалося недоцільним їхати «до моря» менше, ніж на три тижні, тепер приїжджають переважно на десять днів, на тиждень, а то й менше. Стрімкий ритм життя, «довше робота не дозволить». Якщо схема відпустки, яка розбивається на літо та

зиму, надалі поширюватиметься в країнах, звідки родом кримські відпочивальники, радянську цифру в 10 мільйонів оздоровлених можна буде наздогнати й перегнати. І ще один суттєвий момент – аби зануритися в море, сотні тисяч мешканців степового Криму щодня приїздять власним автотранспортом на Південне узбережжя. Їхню кількість додають до загального числа курортників для оптимістичної статистики, та реальному облікові ця хвиля не піддається. Тому й переповнені пляжі вщерть, бо насправді «місце під сонцем» для «одноденок» ніколи ніким не планувалося, а за стрімкого зростання цін на житло біля самого моря цей економічний варіант стає для тисяч туристів єдиним із можливих.

АМ ЛІТНІЙ КРИМ

Далі: ціни на розваги зростають без належної перевірки безпеки атракціонів, насамперед водних — кількість трагедій множитья з року в рік. «Інструктори» здебільшого не мають відповідних дозволів і належного фаху — вони просто є невід'ємною частиною тіньової «дикої» інфраструктури кримського відпочинку. Так як і «карпали» (приватні водії автомобілів), «розводящі» (квартирні маклери), господарі будівель, перероблених під «готелі» для відпочивальників, розташованих на кожному квадратному метрі, гіді й організатори екскурсій — більшість із них працює без ліцензій і не сплачує податків. Втім, єдине, в чому не можна звинувачувати кримських працівників курортної інфраструктури, — це в

небажанні працювати. Робота обслуговуючого персоналу, особливо на початку серпня — це пік сезону — триває 18–20 годин на добу з проживанням у тих-таки кафетеріях, ятках, біля атракціонів тощо. Про яку культуру обслуговування та санітарно-епідеміологічну безпеку харчування може йти мова? Отож бо.

Цей перелік можна продовжувати і до, і після відпочинку. Та в ситуації, коли Крим, як наріжний камінь між Україною й Росією, не сходить зі шпальт засобів масової інформації, ніхто в державі не замислюється над тим, як перетворити півострів на справжню туристичну Мекку. При тому, що відповідний світовий досвід є — не треба вигадувати колесо.

Наприклад, відома всім проблема — в червні на півострові порожньо, натомість у липні — серпні яблукові ніде впасти. То чому б, з огляду на те, що переважна частина відпочивальників — домогосподарки зі школярами, не розвести в часі шкільні канікули 1–7 класів в областях України, як це, приміром, робить Німеччина: з початку травня до кінця липня — в одних, із липня до початку жовтня — в інших. ■

ОСОБИСТІЙ ДОСВІД

Поїздка на помийку

Минулого літа моя дружина з дочкою поїхали відпочивати в село Андріївська поблизу Севастополя. Через день донька захворіла — й із десяти днів «на морі» вісім вони провели в лікарні. Лікар розказала, що коли вода на узбережжі Криму нагрівається вище, ніж 25 °С, починає активно розмножуватися специфічний вірус, який може викликати отруєння. Потім прийшов представник санепідемстанції й почав розповідати, що на пляжі, куди вони одного разу сходили, купатися не можна в принципі, бо там поруч стікає неочищена каналізація й т. д. На запитання, чому ж немає жодного попередження й там відпочивають сотні людей, представник держави знизав плечима й відповів: «Місцеві наші таблички зривають». Це й не дивно, бо все село живе з відпочивальників і вклало чималі кошти в свої «пансіонати». Дружина купувала номер із харчуванням. Сказати, що порції були малі — нічого не сказати, вони були мікроскопічні. Донька знайомої, з'ївши порцію, звернулася до мами: «Коли принесуть обід, покличеш», — і побігла гратися. В сусідньому кафе, єдиному на все село, кухні не було, замовлені два келишки вина довелося чекати півтори години. За номер, у якому дружина не жила й за їжу, яку не їла, дружина заплатила \$450. Додому поверталися літаком, квиток на який коштував майже \$130. У сумі поїздка в кримську лікарню обійшлася так само, як і подорож до Анталії місяцем раніше.

РОМАН КУЛЬЧИНСЬКИЙ

Сезонна робота

КОЛИ МИ ВІДПОЧИВАЄМО В КРИМУ, ВОНИ В НЬОМУ ПРАЦЮЮТЬ

АВТОР: МАРІЯ СТАРОЖИЦЬКА (КИЇВ–КЕРЧ–ГУРЗУФ–ЯЛТА–СІМФЕРОПОЛЬ–КИЇВ)

ФОТО: АНДРІЙ ЛОМАКІН

Почалося літо. Редакція **Тижня** не змогла встояти перед спокусами чорноморського щастя й вирішила вчасно пові-

домити читачам, хто саме та як може зустріти їх цього року в Криму. Всі місцеві прокатники, продавці, домовласники тощо «не на те вчилися». Так, вони обслуговують прибульців,

але з почуттям власної гідності й певною зневагою до тих, хто — напевне, на їхню думку, тимчасово — багатший. І ця зверхність кримчан до приїжджих щезне не скоро. ■

Торг доречний

ДМИТРО ВЛАДИКІН,
водій таксі, Керч

„Сезон — це тоді, коли
ночуєш у машині“

Кримські водії — особливе плем'я. Вони з власної ініціативи виконують обов'язки екскурсовода, готові відшукати житло за ціну яка б влаштувала вас, порадити краще місце для відпочинку та харчування, дати консультацію з купівлі нерухомості тощо.

Сімферопольські залюбки розповідають, як відвозили нетверезих гостей курорту замість моря на Сімферопольське водосховище — доки ті починали розуміти, що це щось не те, зміна в таксопарку вже закінчувалася і знайти дотепників було неможливо. Ялтинські віртуозно об'їжджають неодмінні корки на вузьких місцевих вуличках і дотепно діляться враженнями про кожного з нових елітних землевласників, яких суттєво побільшало в перліні Криму. І радять, кому здається, що їхати довго, пересуватися альтернативним міським транспор-

том — канатною дорогою. А от керченські вважають ялтинських здирниками, котрі в будь-яке місце, хоч би й поруч, менше, ніж за 30 грн не повезуть.

Дмитро — вісім років за кермом, за цей час накрутив звивистими кримськими дорогами 1200000 км і змінив вже п'ять машин. Пояснює, що кращим автомобілем для цієї місцевості була й лишається Волга, хоча сам зберігає вірність ВАЗам. Як і більшість місцевих водіїв, перевів авто на газ, тому не переймається стійкими кримськими чутками, що бензин у серпні сягне 10-ти гривень за літр. **Нове в останні сезони — відпочивальники на дорогах іномарках, як із Москви, так і з Києва чи Донецька. Щоб проїхатися всіма чарівними куточками півострова, спробувати кримські вина й уберегти авто на складних трасах, уже від в'їзду на півострів наймають на строк відпочинку місцевих водіїв.**

«Якщо ночувати в таксі, у сезон можна заробити приблизно \$2 тис. на місяць, якщо не більше», — розповідає Дмитро. Конкуренція серед автоперевізників дуже висока, тому й різниця в ціні за одну й ту саму відстань може бути значною. З нас за проїзд машини від Сімферополя до Ялти приватні водії (ті, які можуть підняти «шашечки» на дах, а можуть їх і зняти) просили й 250 грн, і 120, а в зворотному напрямку — і 300, і 150. Тобто, торг доречний. ■

Черга на пентхауз

ГАЛИНА МАКАРОВА
управляюча приватного
міні-отелю, Гурзуф

До моря варто мати
теплу воду цілодобово

Це така прикмета часу — споживачі курортного відпочинку в Криму вже вимагають такого самого рівня обслуговування, який побачили в Туреччині та Єгипті. «Веселий Хотей» в Гурзуфі, зареєстрований як «приватний будинок із мебльованими кімната-

ми», запрошує відпочивальників саме на такі принади: басейн, цілодобова гаряча вода, щоденна зміна білизни, сніданки-шведський стіл і ресторанный кухня від шеф-кухаря китайця Суна. Вартість номерів від \$100 на добу до \$600 — за пентхаус із видом на Ведмідь-гору та море. Хоча деякі знаходять свій метод економії — в трьох кімнатах пентхаусу з ліжками «кінг сайз», двома ванними кімнатами та холлом із диванами відпочиває компанія з 12-ти юнаків і дівчат — це ті ж \$50 з кожного, за які в приватному секторі міста вони матимуть ліжко й мінімум зручностей. Усього в пансіонаті вод-

ночас можуть відпочивати 100–140 гостей узбережжя, 40 осіб персоналу переймається їхніми клопатами. Й таких **маленьких готелів усе більше — справа вигідна, та й до конкуренції в цьому сегменті ще далеко**, принаймні в «Хотей» місяця на найгарячіші липень-серпень уже майже викуплено, й потребу в міні-готелях місто ще не задовольняє.

Галина за фахом економіст, і до курортного бізнесу ставиться творчо: аби колектив був однією родиною, й відпочивальники знайомилися між собою та поверталися сюди наступного року. «Хотей — це бог веселощів, щастя, спілкування та благополуччя. Щоб були гроші, треба погладити живіт його дерев'яній статуї в нашому готелі», — розповідає вона, водночас погоджуючи умови перебування учасників міжнародної бізнес-зустрічі. Це також прикмета літнього Криму — будь-які заходи від семінарів до фестивалів на курортному узбережжі користуються неабиякою популярністю — чому не поєднати роботу з відпочинком, коли трапляється нагода. Тому насправді більшість бізнесових угод між українськими та російськими підприємцями укладається саме у Великій Ялті та у її околицях. Молоде подружжя за сніданком, упізнавши в нас журналістів, заявило, що відпочиває тільки тут — фантастичні краєвиди й тепле море. Обое — з Молдови, він фін, вона українка. Зустрілися ж вони тут таки, в Криму. ■

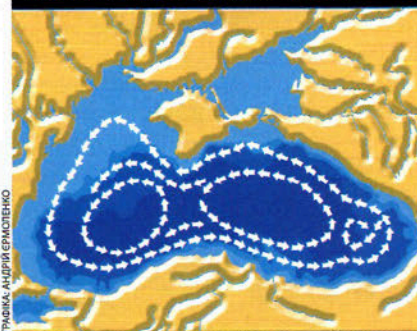
КРИМСЬКІ СЮРПРИЗИ

Холод серед спеки

Зазвичай улітку морська вода прогрівається на 10-15 метрів. Але за поєднання несприятливих умов може відбуватися підйом на поверхню глибинних вод, який викликає значне охолодження води. Якщо на карту Чорного моря накласти два кола, що обертаються проти часової стрілки — отримаємо дві чорноморські течії, утворені Основною Чорноморською течією. Коли ці течії проходять уздовж берега, якщо при цьому вітер дме з південного-заходу, відбувається підйом глибинних вод, так званий апвеллінг.

У Чорному морі це тимчасове природне явище спостерігається найчастіше біля берегів Ялті і дещо рідше поблизу Феодосії при поєднанні несприятливих умов. У Ялті температура води влітку може опуститися до +9. При цьому апвеллінгу практично не буває у Керченській протоці або поблизу Євпаторії. Внаслідок підйому глибинних вод верхні шари збагачуються біогенними речовинами, відбувається цвітіння води, піднімається фіто- і зоопланктон, який є поживою для риб. У Чорному морі апвеллінг збагачує море на рибу, але відлякую купальників.

Основна Чорноморська течія утворює так звані «окуляри Кніповича». Такий рух води зумовлює сила обертання Землі

ПРАЦЬКА АНДРІЙ ЄРМОЛЕНКО

Господарі, що щезають

ЛЮДМИЛА ОНІЩЕНКО
квартирна господарка, Гурзуф

” Моя квартира всім гостям подобається “

Кімнату біля моря, хоч поруч із ним — дорожче, хоч подалі — дешевше, зняти дуже легко. Досить з'явитися в центрі міста з речами в руках, ще не зазмаглою шкірою та трохи розгубленим виглядом. До тебе одразу підскачуть люб'язні тітоньки — «розводящі» зі своїми ексклюзивними пропозиціями — від 50 гривень на добу за ліжко та вище. Якщо довше шукати, можна знайти й по 20–25 грн., особливо, коли винаймаєш — компанія студентів. За свої послуги представники цієї професії беруть із власника житла 10% плати гостя — тієї, про яку домовляться. Конкуренція

між ними значна — за роки цього бізнесу вже більшість відпочивальників віддає перевагу безпосередній домовленості з тими господарями, в яких раніше сподобалося. Важлива новина — цього року про долари не може бути й мови, найстабільнішими вважаються українські гроші.

Квартирна господарка Людмила розповідає, що, крім традиційних курортників з України та Росії, все більше білорусів і прибалтів. А минуло-річ до неї першими вселилися японці — побачили чудову колекцію дзвіночків і навіть про ціну не спитали — сказали, що тут житимуть. Двокімнатна квартира щонайбільше на чотирьох з усіма зручностями та неподалік від моря — десь 400–500 грн. Інші варіанти — інша ціна. Вибір є. У червні — липні більшість гостей курорту — батьки з дітьми, в липні — серпні їде молодь, у вересні з'являються цінителі оксамитового

сезону — бізнесмени середнього віку. Кожен гість має зареєструватися в Криму — «курортний збір» коштує 17 грн., дає право безкоштовного входу на міський пляж і можливість потім порахувати, яка кількість людей відвідали півострів. Квартирні власники самі платять цю суму й бігають по інстанціях із паспортами своїх постояльців — така додаткова послуга. Бо що робити — за літні гроші тут живуть усі, цілий рік.

Завжди цікавило, куди зникають на літо господарі кримських квартир. Як розповіла Людмила, варіантів достатньо. Найпоширеніший — переселяються «на дачки»: над містом, вище до гір, у багатьох родин є по 4–6 соток, на яких зведено такі собі літні будиночки, хтось знімає собі дешевшу квартиру заздалегідь, а свою наймає, дехто кооперується із сусідами — в одній квартирі живуть разом, іншу — здають, гроші ділять. І літо проходить. ■

Пляж без кукурудзи

АНАТОЛІЙ НОВИЧКОВ
рятівник і адміністратор
пляжу №1, Гурзуф

У кожного свій шлях
у хвилі, але через пляж

Більшість пляжів кримського узбережжя — платні. Й це ще не найгірший варіант, бо решта — «чужі», куди можна потрапити тільки власникам путівок певного пансіонату тощо. Чи, як рекламується одна з багатоповерхових елітних новобудов: «До вашої нової квартири додається кілька метрів вашого власного пляжу». На кожне з міст узбережжя — один безкоштовний «міський» пляж, сто метрів без зручностей, два-три пляжі такої самої довжини й завширшки 25-30 метрів «по п'ять гривень» з дерев'яними тапчанами, ще кілька «елітних» — тут фантазія ся-

гає від 10 грн. (пластикові шезлонги, решта послуг — за окрему плату) до 30 (може, є і дорожче) — там і парасольки від сонця, і пляшку води піднесуть, і дітям забавки видадуть. Тобто, в кожного свій шлях до одного на всіх моря.

«Коли місць немає, буває, і на парасолі лежать», — згадує Анатолій, котрий уже п'ять років з 1 червня по 10 жовтня працює розпорядником пляжу. Моряк, він бував у багатьох курортних країнах, і заявляє з усією відповідальністю, що Гурзуф і сусідня Ялта за природою, морем і архітектурою — не гірші за Грецію й Італію. Тільки з сервісом у нас ще не дуже добре... А досвід 30-ти років плавання на торговельних судах допомагає і у сфері надання пляжних послуг — все не так просто. Водозахисний огляд дна, санітарний — берегової зони. Далі все чітко: місцеві жителі проходять за копією паспорту,

українські пенсіонери та ветерани всіх країн — за посвідченнями. Решта — по 5 грн., але на цілий день. Перевдягальні, душ, прокат усіх розваг — все є. Відкривається пляж після 6-ї години ранку, й любителів такого першого сонця досить багато — саме воно, до 9-ї, найпізніше — до 11-ї, як стверджують лікарі, найкорисніше дітям.

Цього року місцева влада практично на всьому узбережжі заборонила продаж їжі на пляжах. Тобто, ми з вами вже не почуємо звичних вигуків: «Пиріжки-пиріжечки, вишня-абрикос», «Пахлава, кому пахлава», «Креветки свіжі, тільки зварені», «Кукурудза молода гаряча»... Так, антисанітарія. Правильне рішення. Харчові отруєння, без яких мало кому вдасться відпочити на Південному узбережжі Криму, шкодять його репутації більше, ніж мазутні плями. Але... Кукурудза на пляжі — смак щастя. ■

Сувенірне повітря

ЛЮБОВ ЗАЙЦЕВА
продавець сувенірів, Ялта

На кримське повітря
попит вищий, ніж
на засмагу

Найпопулярніший кримський сувенір — «Повітря Криму», порожня бляшанка за 7 грн. Його продають вже кілька років, і попит тільки зростає. Відносна новинка — «Засмага Криму» за тією самою ціною, та її беруть менше — консервоване сонце за наявності звичайного не надихає. Хіба що на подарунок, разом із половинкою порцелянової чашки з написом «Хотів привезти тобі цілу, та відпочинок у Криму надто дорогий — вистачило грошей лише на це». Загалом, сувенірний креатив дещо просунувся — крім традиційних лакованих рапанів із

привітани з'явилося величезне різноманіття магнітів для колекцій на холодильниках — із видами будь-якого місця узбережжя. Їх, як і більшість продукції сувенірних лавок, щойно виготовили в Китаї за місцевим замовленням — так виходить дешевше.

Любов, яка вже 10 років продає в Ялті сувеніри, зауважує, що різниця в ціні суттєва — наприклад, настінний годинник у дерев'яному різьбленому обрамленні від місцевого майстра коштує 720 грн., а дещо схожий китайський — усього 150. Та попит улітку є на все — хоча сувенірний базар тут працює цілий рік, повне оновлення асортименту можливе лише в сезон. І ціни незмінні — немає сенсу їх піднімати, бо прибуток йде за рахунок швидкого обороту. А моделі вітрільних суден купували тут навіть кіношники — влітку в Криму знімають безліч кінострічок на

морську тематику, ось і пощастило маленьким кораблям виплисти на велику воду для створення потрібного ефекту.

Відпочивальники купують все — цілющі ефірні олії кримських трав, сухі букетики гірської лаванди, подушечки для міцного сну, набиті ялівцевою тирсою, рушники з мапою півострова й смішні глиняні фігурки з вітаннями. Вже на вокзалі в Сімферополі довго вибирала шефу такого собі бравого запорожця з написом «Україна без Криму, як козак без сала». Продавець запевняв, що напис цей користується все більшим попитом. Мабуть, він правий, бо коли розгорнула пакуночок у Києві, на грудях мого запорожця було: «Привет дедушке із Крима!». Напевне, нове покоління росіян, які відпочивають тут, не ризикувало випробувати своїх дідусів — ось товар і треба було підсунути... ■

Сім футів під кілем

ЄВГЕН МОТОВІЛІН
яхтсмен, Керч

„ Якщо пливти, то під екологічно чистим парусом “

Прокат яхт — це вершина курортного бізнесу: тимчасового використання водних засобів пересування — надувних матраців (10 гривень за день), катамаранів (30 гривень за годину), водних мотоциклів (100 гривень 3 хвилини), прорезинених «бананів» на шість місць, що чіпляються за катером (20 гривень за 10 хвилин) тощо. Проблема в яхтсменів тільки одна — на всьому Південному узбережжі стояти яхти можуть лише в Керчі, Феодосії, Ялті та Севастополі — більше ніде. Й, хоча більшість кримських яхт зимують таки в Керчі, влітку вони працюють у

Ялті — якщо в рідному місті за 40 грн. за годину важко знайти охочого пропливти під вітрилом, то в Ялті за 100 гривень — аншлаг.

На Керченському півострові з травня по жовтень переважають північно-східний, південний та південно-західний вітри — це корисна інформація для власників яхт. А Євген переконаний, що саме південно-західний вітер, який дув під час катастрофи з вилиттям мазу в Керченську протоку, врятував акваторію — Тузла затримала нафтопродукти, й зібрати їх вдалося досить швидко. «Скільки виходжу в море — воно чисте, жодних плям немає, — говорить яхтсмен. — Як на мене, пластикове сміття, а його все більше й більше як на поверхні, так і в глибині, страшніше для риб і птахів, і, зрештою, для відпочивальників також. А вугільний пил у зоні перевалки, від якого вітрило сіріє миттєво,

ніхто досі й не вважав брудом, ним море забруднювалося роками й продовжує забруднюватися».

Сам Євген уже вісім років у сезон катає на яхті бажаючих, а «на зиму» має маленьку студію відеопрокату, бо самою яхтою на рік в Криму не заробиш. Він майстер вітрильного спорту, свого часу, після поділу флотів, був у складі української збірної, потім — у російської, далі отримав травму ноги, та на берег не зійшов. Катати курортників, звичайно, не дуже цікаво, але ця робота його цілком влаштовує. **Найцікавішою з керченських екскурсій на яхті вважає подорож на Тузлу.** Жалкує, що яхтсменів стає менше, від регати до регати все менше учасників, хоча в усьому світі яхти й вітрильний спорт — на підйомі. Розповідає, що ентузіасти заснували під Керчю школу віндсерфінгу — хоч на дошках, але під парусом. Аби вітер був! ■

Тигри на свободі

ОЛЕГ ЗУБКОВ
директор зоопарку, Ялта

«Надто дорога земля,
щоб на ній дозволили
жити звірам...»

Унікальність Криму як туристичної та рекреаційної території полягає в тому, що всі об'єкти його гордості та джерела заробітку будувалися в інші часи — царські палаци, радянські пансіонати, або ж було створене природою — каньйони, водоспади тощо. А все, що намагаються створити зараз, мусить долати перешкоди, — про це нам повідомляє директор ялтинського приватного зоопарку, людина, про яку кримські водії розповідають легенди. Отже, 13 років тому 28-річний флотський політпрацівник Зубков розпочав облаштування зоологічного куточка — «Галявини казок».

Сьогодні в цьому куточку на трьох гектарах — понад сімсот тварин та птахів 120 видів, ще й морський акваріум з акулами та іншими рибами. «Щодня ми з'їдаємо корову чи коня», — з гордовито каже власник 35 хижаків сімейства кошачих — левів, тигрів, гепардів і леопардів — у жодному іншому зоопарку країни такого немає, й ніде більше звірам не буває так добре. Тільки цієї весни народилися троє тигренят, двоє левенят і біле верблюденя. Більшість тварин — із важкою долею — відраховані з цирку через хворобу, ведмеді та тигри тут одужують. А шимпанзе Чарлі виликували від алкоголізму — він раніше «працював» у якомусь кафе, натомість відвідувачі-артеківці навчили мавпу пліватися...

Влітку зоопарк відвідують майже сто тисяч гостей Криму. Повна самокупність, прибутковість, високі гості — тут побували

й Віктор Ющенко, і Юлія Тимошенко, й фото Нестора Шуфрича в обіймах двох горил дбайливо зберігається в колекції. Але... «Я введу на вулиці своїх левів», — сказав Олег, коли попри всі належні постанови Верховної Ради Лівадійська селищна рада віддала землю перед входом у зоопарк приватним паркувальникам, які й досі мають намір брати за годину з машини стільки ж, скільки коштує день у зоопарку — 30 грн. (це з дорослого, з дитини — 15). «Попри мою військову підготовку, в мене немає сил боротися з селищною радою, яка роздає дозволи на забудову в п'яти метрах від лев'ятника, — скаржиться Олег. — **Заздрість до успіху — причина ненависті, та навіть у такого ентузіаста, як я, сьогодні опускаються руки.** Минулого року ми витримали 87 перевірок різних інстанцій — в Ялті надто дорога земля, щоб на ній дали жити звірам...».

ТОСТ ДО ВІДПОЧИНКУ

АЙДЕР ЗІЯТДІНОВ | СУСАННА ХАЙРУЛЛІНА
офіціанти, Гурзуф

” Сюди приїжджають пити кримські вина “

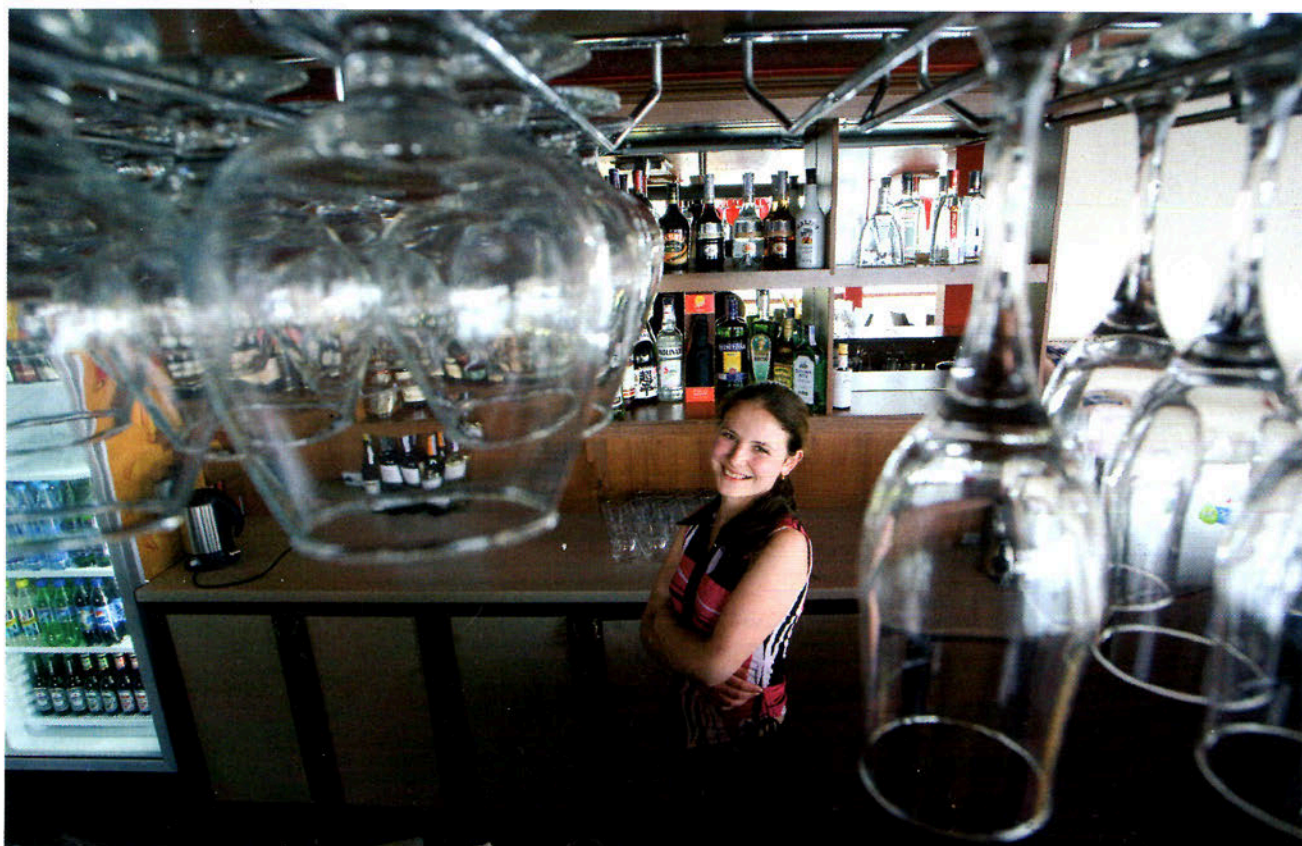
Влітку в Криму обслуговуючий персонал — найбільша проблема. Столяр-тесляр за фахом, Айдар уже другий сезон працює барменом, натомість Сусанна має відповідну освіту «бармен-офіціант» за ди-

пломом Сімферопольського вищого профтехучилища, та вчиться вже на IV-му курсі факультету іноземних мов Кримського держуніверситету. Працювати нелегко: як відомо, клієнт завжди правий, він не терпить зволікань, йому треба дякувати й просити у нього вибачення, не очікуючи на ввічливу відповідь. Якось в Айдара два з половиною місяці не було заміни, й він працював без вихідних, щодня, з 8-ї ранку й до останнього клієнта — інколи вже вдосвіта. Втім, він не жаліється — кожен день сезону наближає його до здійснення мрії — хоче збудувати власний будинок і привести в нього молоду дружину. В рідному селі Веселівка Сакського району Кримської області роботи немає жодної, — степовий Крим — не узбережжя, та хоч буде де зимувати.

Сусанні подобається працювати — є мовна практика, траплялися відвідувачі й з Англії, й зі Швеції — згодилася англійська. А рідну кримськотатарську вона розуміє, вчила в школі вже тут, в селі Колодязне Чер-

воногвардійського району — з Узбекистану родина переїхала, коли дівчині було два роки. Але нею практично не розмовляє — свого часу однолітки закинули, що в неї російський акцент, то дівчина й соромиться. Натомість національну їжу залюбки готує — плов, манти, лагман, шурпу. А чебуреки, як радить Айдар, краще купувати в кафе на набережній, де працює справжній майстер цієї справи. Загалом, вибір страв у Криму різноманітний, як і національний склад жителів півострова.

Втім, офіціанти впевнені — в Крим приїжджають насамперед для того, щоби пити кримські вина. Кращі — масандрівські, мадера та десертне «Красний камінь», користується попитом столове сухе «Алушта». **Та цього року, як і минулого, сухі вина популярніші за традиційні кримські міцні.** Хоча, звичайно, залежить і від цінителя — відкоркуєш, запропонуєш клієнтові спробувати на смак, якщо він належно оцінив букет, наливав у келихи... Тост — за Крим! ■

Мазутна пляма ЧОРНОГО МОРЯ

ЗАБРУДНЕННЯ НАФТОПРОДУКТАМИ КЕРЧЕНСЬКОГО УЗБЕРЕЖЖЯ
ТИЖДЕНЬ НЕ ВИЯВИВ

АВТОР: МАРІЯ СТАРОЖИЦЬКА

Саме тут на воді бурунчик – над носом одного з суден, що затонули в протоці

«**Т**и був у Керчі? Не був – так мовчи», – цей текст позаторішнього хіта групи «Ляпіс-Трубецкой» може слугувати девізом того, що відбу-

вається в інформаційному середовищі навколо цього тихого приморського міста.

Коротко про всім відоме: 11 листопада минулого року під час шторму потерпіли аварію кілька кораблів, які стояли на рейді – зокрема, танкери

«Волгоневфть-139» та «Волганевфть-123», сухогрузи «Вольногорськ», «Ковель» і «Нахічевань». У воду потрапило майже 10 000 тонн мазуту та кілька тисяч тонн сірки. Одразу ж було розпочато прибирання нафтопродуктів з поверхні моря. Все,

що сплигло, було зібрано. Сьогодні вся ця маса з трави, піску, мулу та легких фракцій нафтопродуктів спеціальними установками переробляється на порошок, який планують використати при будівництві автошляхів. Хепі-енд? На жаль, ні. В місті, що миттєво прославилася в російській і українській пресі заголовками на кшталт «Керч залита мазутом», досі немає відпочивальників. І скільки б тепер не говорили повноважні представники відповідних установ, що вода в морі відповідає всім санітарним нормам, люди просто не вірять. І не їдуть. Ситуацію могла би врятувати масштабна інформаційна кампанія, та нікому до цього немає діла — решта узбережжя заповнюється курортниками, то й добре. А єдине (!) цього року професійне дослідження стану морської флори та фауни Керченської протоки було здійснене лише в травні за ініціативою журналістів газети «Дзеркало тижня». Вони домовилися з прикордонниками — їх узяли на судно. Фахівець-океанолог відібрав необхідні проби, які вчені дослідили й надали висновки для оприлюднення у ЗМІ. Як-то кажуть, коментарі зайві.

ЗНИКЛА СІРКА

У Керчі **Тижень** зустрівся з Борисом Пановим, директором ПівденьНІРО, (науково-дослідного інституту рибного господарства й океанології, котрий проводить вищезгаданий моніторинг затоки), членом російсько-української робочої групи з ліквідації наслідків вилу нафтовмісних продуктів. За словами Бориса Миколайовича, оцінка української, й російської сторін збігаються — в береговій зоні забруднень не лишилося. Проби води в різних місцях протоки підтвердили цей факт. Сірки не знайдено взагалі, хоча така її кількість, потрапивши у воду, мала би фіксуватися аналізами. На одному із суден було 4000 тонн, на іншому — 3500 тисячі — куди вони поділися, ніхто не знає, трюми порожні. Від нафтопродуктів вода очистилася за 10–12 днів, на кінець листопада вже була в прийнятному за нормативами стані. Донні осади дійсно й досі забруднені в 3–5 разів більше фонових значень. За своїм станом придонні мешканці — молюски, черви, водорості, мікроорганізми — в депресії. Але чи то вона спричинена

БОРИС ПАНОВ
директор ПівденьНІРО

аварією, чи то просто ще після зими — точно визначити науковці не можуть. Бо, як це не дивно, за наявності профільного інституту й неодноразових його запитів до Мінприроди, грошей на постійний моніторинг екологічного стану Керченської протоки досі не виділяли. Й катастрофа не змінила ситуації, хоча, навіть з огляду на величезний резонанс у світі аж до того, що «наступну чверть століття Крим — уже не курорт» — цитую один із сайтів найближчої до Керчі країни.

«Моніторинг такого району після катастрофи мусив би бути здійснений одразу і тривати протягом року — це природний екологічний цикл», — зауважує Борис Панов. Пропозиції з моніторингу за спільною програмою були передані російській стороні, й росіяни свою частину роботи розпочали вчасно. А в Україні ці дослідження мали би розпочатися вже в березні силами чо-

вання. Попри очевидний факт, що, навіть незалежно від мазутної трагедії, це найважливіший транскордонний коридор, який з'єднує Чорне й Азовське моря з усіма міграційними шляхами риб й інших морських мешканців. А також той реальний факт, що після катавасії з тузлинською дамбою щодо моніторингу було відповідне розпорядження ще президента Кучми. Та грошей від цього не додалося — десь забули вони по чиновницьких кабінетах, як косяк хамси на глибоководді...

РАЙ КОНТРАБАНДИСТІВ

«Щодо риби — немає підстав говорити про її забруднення, — розповідає Борис Миколайович. — Паразитологи стверджували, що від нафти можуть бути виразки на шкірі та відповідні хвороби — нічого схожого не сталося. Візуально й органолептично — на смак — претензій немає. Може бути нестача кормів у порід, які харчуються донними мікроорганізмами, та тут вся місцева риба мігрує. Оселедець, кефаль, барабуля, хамса не затримуються в проливі, виходять із забрудненої зони й уже через 3-4 дні відновлюються повністю. Втім, сьгодні промисел риби в усій Керченській протоці заборонено Мінприроди, нагадаю, без попередніх досліджень, за фактом аварії. Коли ж його відновлять — невідомо, зазначено: «до особливого розпорядження».

Вчені спростовують і те популярну версію, що нафта з осадів підніметься на поверхню в розпал курортного сезону. Для важких фракцій, що лягли на дно, ця версія — не реальна, бо треба, щоб вода

ВЧЕНІ СПРОСТОВУЮТЬ, ЩО НАФТА З ОСАДІВ ПІДНІМЕТЬСЯ НА ПОВЕРХНЮ В РОЗПАЛ КУРОРТНОГО СЕЗОНУ

тирх науково-дослідних інститутів — Українського центру екології моря (Одеса), Морського гідрофізичного інституту (Севастополь), Інституту біології південних морів (Севастополь) і ПівденьНІРО (Керч), але досі Мінприроди не виділило потрібних коштів — це 1,3 млрд грн на рік. Учених це не здивувало — цього річ вони взагалі не отримали ані копійки бюджетного фінансу-

прогрілася до 36–40°C. А такого в Криму досі ще не було. Тому цей прошарок просто буде замулюватися й перероблятися тими ж таки донними мікроорганізмами. Природа за кілька років сама впоратиться з бідною. Як це станеться, вчені знають — акваторії всіх великих портів світу тому приклад, у них на дні буває такий самісінкий шар нафтопродуктів. ▀

Попри заборону на промисел, керченські рибалки ловлять ставридку

Але це — одна з проблем. Друга — урегулювання режиму плавання в протоці. Розроблено тимчасову інструкцію, її дотримувалися, відтак Росія в односторонньому порядку її відмінила. Інструкція передбачала прохід суден Керч-Єнікальської протокою й взаємодію портів щодо перевантаження на рейді — документ підготовлений для ухвалення на рівні урядів. Раніше таких аварій при перевантаженні з океанських суден на малотоннажні не було, та й метушня на рейді виникла лише протягом 6-7 останніх років. До цього весь процес здійснювався в портах, де є відповідний нагляд, контроль і портові збори. Звичайно, на рейді перевантажувати набагато вигідніше, хоча про якісь конкретні суми об'єктивної інформації немає. Прочитую прокурора Криму Віктора Шемчука: «Про обсяги контрабанди на рейді нічого конкретно сказати не може: на моїй пам'яті жоден контролюючий орган не направив жодного матеріалу з приводу яких-небудь порушень законодавства рейдової перевалки. Так що, хто там у темі, а хто в долі — сказати не може».

НА ДИКИХ ПЛЯЖАХ

Якесь замкнене коло: з питанням компенсаційних позовів після вилливу нафтопродуктів — схожа історія. Росія своїм судовласникам грошові позови виставила, справа зараз перебуває на слуханні в Ленінградському

обласному суді, Україні запропонували приєднатися, та наше Міністерство закордонних справ стверджує — даних про власників воно не має. Росія ж переконує, що всю інформацію надала. Хто тут правий, невідомо, та про компенсації за заподіяні природі та репутації Криму збитки досі не йдеться. Навіть із підйомом суден питання не вирішене, й носова частина одного з танкерів стирчить у протоці, на щастя, не заважаючи навігації.

«Я вже купався, й рибу на вудку ловив, і їв, ніякого мазуту ніде немає, раніше тут іноді траплялася кефаль з присмаком мастила — в цьогорічній нічого такого», — розповідає Микола Кухарев, завідуючий сектором біоресурсів ПівденьНІРО. — Звичайно, я не порушував постанови Мінприроди — там спеціально обумовлено, що з науковою метою вилов риби дозволений. А якщо в ці дні з'явиться пляма у воді, то на 99% вона буде свіжа, — танкери зазвичай проливають свій вміст в штормову погоду. 16000 суден щоріч проходить через протоку, ще 2-3 тисячі заходять на рейд — це лише на 4-5 тисяч суден менше, ніж на Боспорі. Тому насправді Керч як курорт ніколи не сприймалася — тут немає рекреаційної інфраструктури, тут відпочивають у родичів та на диких пляжах. І відпочивальники ще обов'язково з'являться, бо в нас найгарячіший місяць — серпень». Ми довго ходили з Миколою Миколайовичем його рідним містом. Неповторний крає-

КРИМСЬКІ СЮРПРИЗИ

Інкубатор інфекцій

Морська вода за складом і вмістом солей близька до людської крові. Тобто це поживне середовище для розвитку хвороботворних бактерій, від холерного ембріона до вірусів. Із підвищенням температури до 25°C пришвидшується процес їх розмноження, а середовище існування наближається до найсприятливішого. На цей процес впливає не тільки висока температура води, а й недостатня її солоність, дощі, мінеральні добрива, що потрапляють у море з полів, а також забрудненість узбережжя. Всі ці фактори наявні в Криму, тому різні віруси там почувають себе значно комфортніше ніж, скажімо, в солонішому Середземному морі. Під час напливу відпочивальників у морі погіршуються процеси самоочищення, а загроза зараження зростає. Вибух вірусних інфекцій періодично відбувається на Кримському півострові, востаннє таке спостерігалось три роки тому.

Потрапивши до теплішого клімату, відпочивальник має пройти період адаптації, що триває два-три тижні. За короткий термін перебування зростає чутливість до вірусів і ймовірність захворіти.

вид з гори Мітрідат, унікальні грецькі амфори та скульптури в краєзнавчому музеї, розкопки Пантікапея — міста VII ст до нашої ери... Він тільки скаржився, що друг із Росії цього року не приїде, бо переконаний — тут всі пляжі в мазуті, й ніяк не хоче повірити, що все чисто. Тож чому б журналістам не взяти собі за професію заповідь «Не був у Керчі — так мовчи»?!

На довгу дорогу з Керчі до Сімферополя я прихопила першийліпший детектив росіян Літвінових, і вже з перших сторінок згадала, що читала його раніше. Там у вигаданому курортному містечку чи то Криму, чи то Кавказу, точно на Чорному морі, з'являються велетенські оси-вбивці, продукт секретної лабораторії біологічної зброї. Світові ЗМІ підхоплюють сенсацію, й хоча секретні служби швидко знищують усіх потвор, місцева влада продовжує лякати курортників, аби скупити дорожочинні землі за безцінь. Щось ця вигадана історія так керченським мазутом тхнула... ■

ПОГЛЯД

Сіра й чорна корупція

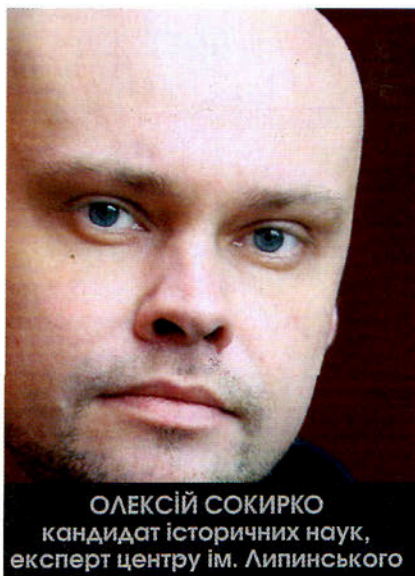
ТЕ, ЩО ГРОМАДСЬКІСТЬ ВВАЖАЄ ЗЛОЧИНОМ,
ЧИНОВНИКИ РОЗГЛЯДАЮТЬ ЯК НОРМАЛЬНЕ СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Таке звичне для нас сьогодні слово «корупція» вигадали римляни. *Corruptio* (від *corrumpere* – псувати, розкладати, розбещувати) позначало ціле гноно суспільних хвороб, які породжувалися продажністю урядовців, протекціонізмом, шантажуванням, завдаючи шкоди спочатку республіканським, а згодом й імперським інститутам Давнього Риму. До них зараховували всі форми співробітництва між громадянами та владою в «тіньовій» сфері, де до уваги брався перш за все приватний інтерес. Цей приватний інтерес, суперечивши закону, в кінцевому підсумку підважував і послаблював механізми державного управління.

Приблизно в такому самому значенні поняття «корупція повернулося до європейської культури та суспільної думки вже у XVI ст., коли абриси державної будови та механізми суспільних відносин почали пробуджуватися від середньовічної сплячки. З того часу не вщухають суперечки довкола того, чим же є корупція в сучасному світі.

У XXI і особливо, в XX століттях – з їхніми шаленими темпами соціальних змін, економічного зростання й перекроювання політичних систем – в суспільстві з'явилася чимало сфер діяльності, які стали надавати абсолютно нові можливості для виникнення невідомих до того соціальних проблем. Корупція, на відміну від античності, перестала бути монополією влади, сміливо завойовуючи інші життєві простори – приватний бізнес, мас-медіа, освіту, систему охорони здоров'я тощо.

Відповідно до нових можливостей, корупційні механізми почали ускладнюватися, групуючись на двох умовних рівнях. Перший з них – це, так би мовити, примітивна корупція, коли, наприклад, за одержання концесії чи певного дозволу чиновників віддають «конвертом». Тут в обігу перебувають мільйонні банківські рахунки, дорогі авто, яхти

ОЛЕКСІЙ СОКИРКО
кандидат історичних наук,
експерт центру ім. Липинського

тощо. Втім, у будь-якому випадку «конвертовані» хабарі лишаються таланом низового рівня корупціонерів або ж бідних країн зі слаборозвинутою чи нестабільною економікою та низьким рівнем життя.

Другий, відповідно ієрархічно вищий механізм – це корупція послуг, «невидимих» хабарів. Цей механізм впевнено освоїв не лише високі коридори державної влади, але й став панівним у великих транснаціональних компаніях. На відміну від першого типу, основною цінністю для агентів корупційної оборудки (нею може бути будь-що: укладення вигідного контракту, підписання угоди, прийняття судового рішення) є не гроші, рухоме чи нерухоме майно, а зв'язки, кар'єрні підвищення, доступ до інформаційних ресурсів, перерозподілу бюджетних або фондкових коштів. В цій ситуації корупціонер у обмін на свої послуги дістає просування по службі, гарантію вступу до престижного університету когось зі своїх родичів, або отримає відпочинок на дорогому курорті.

Найбільша ж проблема криється у зв'язку корупційних механізмів з традиціями та цінностями суспільства, в якому вони діють. Практика урядування (заснованого на клієнтізмі, родинних зв'язках та ієрархізованому отриманні хабарів) у таких країнах, як Бангладеш або Індонезія погляду європейських демократичних цінностей є цілком корупційною. Та в цих суспільствах такі звички – це середина вісь, навколо якої обертаються коліщата державної влади, соціальної політики та економіки. А інших – чи то не існує, чи то вони занадто слабкі.

Розуміння корупції та усвідомлення її шкідливості великою мірою залежить від правової свідомості – уявлень про законне та незаконне. Відтак суспільство може не тільки дивитися на корумпованість чиновників крізь пальці, але й толерувати й навіть схвалювати їх дії як загальноприйнятні, «нормальні».

З цього погляду зараз вже прийнято говорити про так звану чорну та сіру корупцію, ступінь шкідливості/безпечності якої вимірюється не з позицій національних інтересів, а з позицій ставлення до них пересічних громадян та еліти. До сфери «чорної» (негативної) корупції належать випадки, що їх засуджують і громадяни, й політична еліта, тоді як до сфери «сірої» (помірної) – вчинки, котрі найчастіше засуджуються громадськістю, але виправдовуються урядовою елітою.

Між іншим, згідно зі спеціальними дослідженнями, які проводилися на рубежі 1990 – 2000-х років в Україні, чиновники на 20% рідше за своїх співгромадян засуджували практику використання підношень, хабарів, а то й шантажу для впливу на посадовців...

У випадку корупції, здається, краще мати справу не з «біло-сірими» півтонами її специфіки, а все ж таки з її «чорним» варіантом – його принаймні видніше, а отже й очевидніше, як здолати.

БРАТИ ПО ДУХУ

ТАТАРСЬКА АГРЕСІЯ НА УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ, ПОХОДИ КОЗАКІВ, ЩОБ ЗВІЛЬНИТИ ПОЛОНЕНИХ, І ПОСТІЙНА «ЗРАДЛИВІСТЬ» КРИМСЬКИХ СОЮЗНИКІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО – ОДВІЧНІ ТЕМИ НАШИХ ПІДРУЧНИКІВ. ОБРАЗ ТАТАР У СУЧАСНІЙ ІСТОРИЧНІЙ СВІДОМОСТІ – НІБИ ДЗЕРКАЛЬНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ІДЕАЛІЗОВАНОГО ОБРАЗУ КОЗАКА

АВТОР: СЕРГІЙ БРУСНИЙ

МАЛОМОК ОЛЕКСАНДР МІХУШЕВ

Насправді годі увявити природніших спільників і побратимів, ніж запорожці й кримчаки. Вони майже одночасно виходять на арену історії й так само одночасно сходять із неї, аби вже в стереотипних спотвореннях виринути на сторінках підручників.

КОЗАЦТВО ЯК СХІДНЕ ЛИЦАРСТВО

Звичний для нас погляд на козацтво як головного захисника українських земель від набігів погано узгоджується із самим фактом мільйонних втрат населення від набігів. Щоправда, звинувачувати в цьому козацтво не випадає. Жодна країна, що потерпала від набігів, не спромоглася організувати гідну військову оборону. Ані Молдова, ані Московська держава, ані Річ Посполита.

Інша річ, що захист від набігів був записаний до чеснот запорожців значною мірою постфактум. Набагато адекватнішим образом видається вислів польського автора XVI ст. Бартоша Папроцького про «пограничний спорт». І козаки, й татари полюють за здобиччю, ризикуючи власним життям, здобувають воєнну славу і воєнні трофеї. Натомість документально підтверджених випадків козацьких походів з метою визволення турецьких рабів майже немає! Хоча документально засвідчені, так би мовити, принагідні звільнення бранців та захоплення інших бранців – татарських.

Про українське козацтво як корпоративне військо, своєрідну піратську республіку воїнів написано дуже мало. Лише нещодавно Наталя Яковенко наголосила на типовому в тогочасній Європі праві шаблі на

грабунок мирного населення. Всупереч ідеалізованому міфowi, під час тої-таки Хмельниччини козаки грабували мирну руську людність нарівні з польською і єврейською (як це було, приміром, у волинському місті Киселин 1648-го року). У ставновій Європі козаки як професіонали на полі війни багато в чому почувалися ближчими до інших вояків (тих самих татар), ніж до православних міщан чи селян.

Відмежування військовості від простолоду, від мирної хліборобської праці – одна з основних засад козацької ідентифікації. У літературному творі XVIII ст. «Відповідь запорозьких козаків українським слобожанам» це розрізнення висловлено максимально яскраво: *Що ж се?.. Яка там твар мемека: ми, ми! Ах, трясця ж в його ма! Рівняються з людьми!..*

| МИ |

ТА ЗБРОЇ

Не тільки ж бо з людьми,
а й навіть з козаками.
Ах, плем'я гаспигське!
Та ми ж вас батогами!...

Козаки переймають бойову тактику яничарів — гарматний і рушничний обстріли противника із-за возів. Варто окремо наголосити, що

ЗАХИСТ ВІД НАБІГІВ БУВ ЗАПИСАНИЙ ДО ЧЕСНОТ ЗАПОРОЖЦІВ ЗНАЧНОЮ МІРОЮ ПОСТФАКТУМ

Завдяки зусиллям православної ієрархії козацтво поступово стає уособленням захисту православ'я. Ця ідея, у свою чергу, стимулює стрімкий розвиток міфу про козацтво як європейське лицарство. Найбільша проблема таких схем — розмаїття контактів, зв'язків, взаємовпливів козацтва зі Сходом. І йдеться не лише про лексичні запозичення (бунчук, майдан, сагайдак тощо), оселедець чи шаровари.

упродовж XV—XVII ст. османська армія була найсучаснішою в Європі, саме яничари були першим в історії регулярним військом, забезпеченим вогнепальною зброєю. Тож не дивно, що давньоукраїнська назва рушниці — яничарка.

У СЕРЕДНЬОВІЧЧІ КРИМ БУВ УКРАЇНСЬКИМ І НЕ БЕЗЛЮДНИМ

Тоді, як козаки й татари вправлялися в «пограничному спорті», мирні мешканці шукали способів вижити в

огорнутому постійною небезпекою регіоні. Навіть у східній неволі життя не закінчувалося. Академік Агатангел Кримський писав, що втрати українського населення внаслідок работоргівлі спричинили породичання між українцями й татарами. Про антропологічну слов'янськість більшості османських придворних і воєначальників писали практично всі мандрівники. Окрім того, в другій половині XVII ст. етнічні українці становили більшість населення Криму! З матеріалів перепису 1666—1967 років (які навіть у своїх подорожніх нотатках турецький мандрівник Евлія Челебі) відомо, що, в Кримському ханстві мешкали 187 тис. татар, 20 тис. вірменів, греків, євреїв, караїмів і 920 тис. невільників із Півночі.

У 1675 році запорожці вирушили походом на Крим під проводом Івана Сірка. Сірко — архетипний козак, збірний образ шукача лицарської слави. За переказами, він народився з зубами й одразу після пологів схопив зі столу пиріг і почав гризти. Все життя Сірко гриз ворогів, а тогочасна французька газета писала, що він «навіть уві сні ріже мусульман».

Насправді логіка поведінки Сірка була ситуативною. Незадовго до походу 1675 року в татарських степах стався недорід, і Сірко дозволив татарам випасати худобу на запорізьких землях. І це тоді, коли Гетьманщина разом із Росією воювала з Османською імперією й Кримом за Чигирин, ще недавно — столицю! На закиди гетьмана Самойловича Сірко відповів: «Коли б і чорт, пане гетьмане, помагав людям в крайній їх нужді, то зневажати те не годиться... То коли ми з татарами живемо по-сусідськи й допомагаємо одне одному, то це для розумного й не дивно».

Сірко шанував сусідів-воїнів, але не мав пощади до мирних мешканців, навіть співвітчизників. 1675 року під час походу на Крим він вивів звідти 7 тис. невільників. На питання кошового, чи, бува, хтось із них не бажає повернутися до Криму, близько 3 тис. людей відповіли ствердно. Вони аргументували це тим, що в Криму вже мають родини й садиби, а в Україні в них не лишилося нічого. Тоді, за переказом козацького літописця Самійла Величка, Сірко наказав цих людей відпустити і тут-таки усіх їх пе- ▶

Два береги одного степу

На відміну від знеособленого турка («пса», «скверного варвара», «люнатика» (натяк на ісламський півмісяць)), сприйняття татарина в козацьку добу виглядає набагато еластичнішим... Описуючи початок Хмельниччини, навіть православний ортодокс Григорій Грабянка змушений визнати, що бойовий побратим Хмельницького, перекопський мурза Тугай-Бей, був «воїн славний і невимовно відважний». Самійло Величко піде ще далі, написавши: «Невілницьке лядське ярмо було відтато і знищено козацькою та кримською шаблями».

...Взаємини козаків і татар під пером Величка з глобального протистояння перетворюються на ритуал противників-рицарів – вони «гостюють» чи «навідують» один одного (тобто чинять взаємні відплатні наїзди), а захопивши полон, ведуть чесний торг, визначаючи розмір і термін викупу. Характерно, що козацький літописець кілька разів програє однаковий епізод: козаки оголошують полоненим татарам, що коли впродовж вказаного терміну ті не доставлять викупу, їх буде відіслано в «Безвихідну» московську неволю; татари ж, почувши це, «здрігаються від страху» й швидко здобувають гроші, після чого бранців «ласкаво відпускають».

...Підсумкова фраза з листа, що його буцімто написав кошовий отаман Іван Сірко до татарського хана: «А що ваші й наші чамбули з охочих молодців, гуляючи по розлеглих і диких степах, сходяться й битимуться, того нам і вам ставити за достатню причину до зачинання великої війни не треба».

Ця фраза – напрочуд точний відбиток козацько-татарських узаємин упродовж кількасотлітнього співжиття над берегами одного й того самого степу.

Н. Яковенко. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України.

ребити. Козак, який понад усе цінує свободу, не спромігся зрозуміти поселенців.

ЧИ ТАТАРИ ЗРАДЖУВАЛИ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО?

Найяскравіший приклад військової співпраці козаків і татар – перші роки повстання під проводом Богдана Хмельницького, що згодом переросло в грандіозну війну. Акцією масової свідомості стали звинувачення кримчаків у «зраді» Хмельницького та недооцінка їхньої військової допомоги. Щоправда, залишається незрозумілим, чому така нібито неістотна для гетьмана допомога оберталася для українського війська поразками, тільки-но татари «зраджували», і чому Хмельницький не починав жодної битви без приходу татарського війська?

Розвідки військового історика Івана Стороженка довели, що уклавши союз із Кримом (ціною якого, до речі, було право татар збирати ясир на українських землях), Хмельницький забезпечував поєднання козацької піхоти з татарською кіннотою. Це ліквідувало оперативну перевагу польської армії, яка дозволяла полякам перемагати козаків-піхотинців у всіх попередніх повстаннях. Значення татарської кінноти розуміли всі. В анонімному щоденникові поляка – учасника Пилявецької битви – записано: «Весь наш порятунок полягав у тому, щоб швидко воювати проти ворога [козаків], не чекаючи поєднання з ним татар». Що ж сталося 1651 року під Берестечком? Чи хан «зрадив» Хмельницького?

А сталося так, що проведення битви збіглося з мусульманським святом Курбан-байраму, під час якого вести бойові дії заборонено. Хан попередив про це гетьмана й просив відкласти битву, однак, на прохання Богдана, таки вивів свої війська. Але на самому початку бою було вбито хана Амурата, котрий впав головою в бік, протилежний розташуванню війська ворога. Після цієї події, яку татари сприйняли як знак Аллаха про немилість за порушення його приписів і неприпустимість подальшої битви, кримчаки кинулися втікати.

КОЗАЦЬКО-ТАТАРСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ

Чим керувався кримський хан, вступаючи у війну з Річчю Посполитою

МАЛОПОЛСЬКИЙ МАЙСТЕР

на боці козаків? Імовірно, він прагнув зберегти нетривку рівновагу сил між Річчю Посполитою, Росією і Османською імперією. Знаємо, що союз Хмельницького з Москвою призвів до відчутного посилення російських позицій у регіоні. Наслідком цього стала поетапна ліквідація Гетьманщини (1764 рік), Запорозької Січі (1775 рік), Кримського ханства (1783 рік) і Речі Посполитої (поділи 1772, 1793 і 1795 років).

Символічно, що в протистоянні російському наступові кримські татари підтримували Івана Виговського 1659 року в переможній битві під Конотопом, а в Конститу-

КОМЕНТАР

«Схід» – це метафора, треба бути собою

Українська історіографія досить вперто тримається антагоністичного образу взаємин козаків і татар. Проблема української та й власне європейських історіографій – це проблема окцидентального погляду на світ, який триває від часу боротьби за гроб Господній.

Українських козаків показували степовими лицарями (порівняно із захопливо зображеними романтиками європейськими рицарями), Україна поставала європейським форпостом проти потойбічних іновірських навал, а історична місія предків була зрозумілою: боротьба зі східними татарськими нападниками за вихід до Чорного моря (така собі Реконкіста) й, з іншого боку, оплот православ'я від наступу католицької контрреформації.

Українська радянська історіографія пішла ще далі, пишучи про геноцид українського народу з боку Кримського ханства й Османської імперії. Що ж, роль жертви, яка повсякчас змагається із зовнішніми ворогами, найлегша й найпримітивніша. Образ ворога необхідний для згуртування спільноти, легітимізації власної значущості.

Слід розмежовувати Кримське ханство й Османську імперію. Зображення єдності цих різних державних утворень – черговий стереотип. Кримське ханство не було однорідним державним утворенням й перебувало у васальній залежності від Османської імперії. Невдараж кримські хани прагнули звільнитися від контролю Порти, використовуючи для цього й українських козаків як союзників.

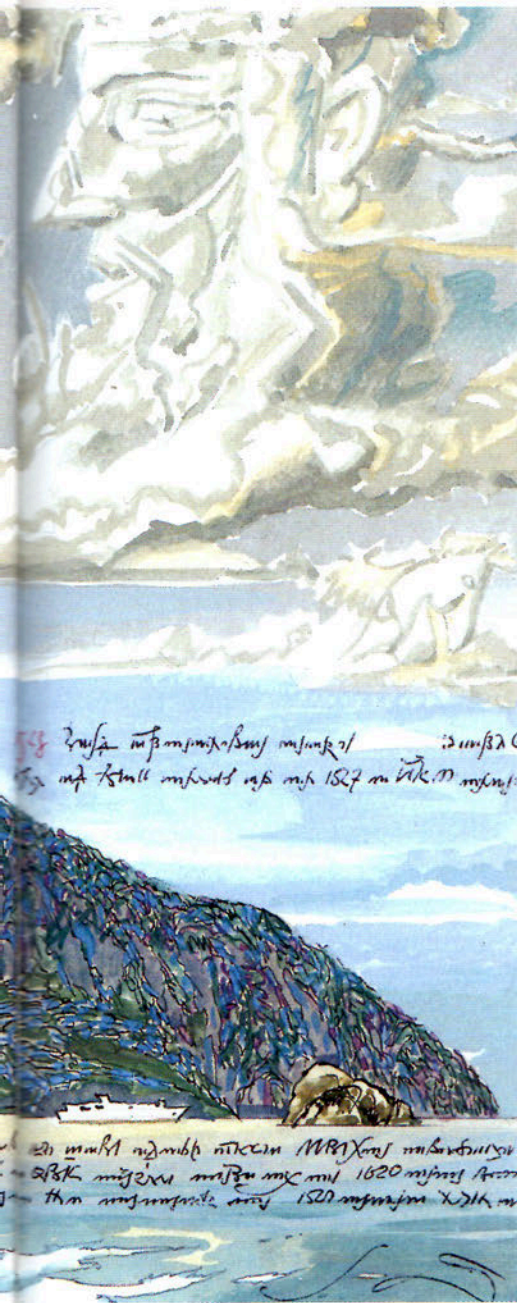
Україна «між Сходом і Заходом» – це справді чудова й до кінця не використана метафора, хоча не менш перспективною може стати «між Північчю і Півднем» (Чорним і Балтійським морями). Варто ще нагадати, що метафора – це все ж таки перебільшення. Так, певною мірою Схід відіграв величезну роль. Але

ВОЛОДИМИР МАСЛІЙЧУК
кандидат історичних наук,
Інститут української археографії
та джерелознавства
ім. М. Грушевського НАНУ

козаки були по обидва боки як східного (татарського), так і західного кордону. Грабунки й мирна взаємодія – характерні риси тих обох боків. «На тому Україна й почалася», як відписували козаки із слобідського міста Зміїв, доводячи московським чиновникам необхідність своїх грабіжницьких походів проти татар 1656 року.

Для українського інтелектуала «Схід» – як причина численних українських невдач, так і привід для замилювання. Перемога емоцій над тверезим глуздом, схильність до вольниці й руйнувань, анархії й бездержавності – ось вони, оплакані від Пантелеймона Куліша до В'ячеслава Липинського українські азійські риси, яким, мовляв, слід протиставити європейську готику, чин, а не мрії; дисципліну, а не тяжіння до свободи. Але пошуки в собі «Сходу» чи «Заходу» малоперспективні – треба бути самими собою.

ції Пилипа Орлика 1710 року йдеться про «закони близького сусідства, що нерозривно в'яжуть і тісно поєднують долю козацького народу з Кримською державою».

Виступаючи 1991 року на першому конгресі Міжнародної асоціації українців у Києві, вчений-тюрколог, професор Гарвардського університету Омелян Прицак закликав вивчати всі процеси етнічно неукраїнських державних структур нарівні з етнічно українськими державами й побачити в татарах «не диких зайд, грабіжників, а нарівні з запорожцями – наших предків». ■

Кут Тархан

ПІВОСТРІВ ТАРХАНКУТ НА ЗАХОДІ КРИМУ – МІСЦЕ НЕ ДЛЯ ЛІНИВИХ: ТУТ ПОТРІБНО ХОДИТИ, ПІРНАТИ, ЛАЗИТИ ПО СКЕЛЯХ

АВТОР: Галина Ключковська

П'янкий терпкуватий аромат сухого цілинного степу, знамениті тарханкутські вітри, прямовисні білі скелясті береги, під якими плюскочється найчистіше в Криму море, і дивовижні прибережний і підводний ландшафти приваблюють відпочивальників особливого типу. Сюди приїздять не лежати на пісочку, а відпочивати активно.

РОЗКІШ, ДО ЯКОЇ ВАЖКО ДОЇХАТИ

Власне, тут і пляжів у класичному розумінні не так уже й багато – вони є тільки поблизу села Оленівка. Для завсідників Тарханкуту пляж – це місце, де зручно підійти до води. Краса скелястого берега не залишить байдужими навіть затятих скептиків. Якщо ж ви спуститесь до рівня моря, від скепсису не зостанеться й сліду.

Перлини Тарханкуту – ландшафтне урочище Атлеш і зсувне узбережжя Джангуль (обидва є державними заповідниками місцевого значення). Величезні вапнякові скельні масиви Атлешу з гротами, бухтами, арками та печерами, підводними рифами, покритими м'яким килимом водоростей і щітками мідій, дивовижної чистоти смарагдова вода завжди викликали особливу прихильність кінорежисерів (тут знімали радянські блокбастери «Людина-амфібія» і «Пірати XX століття»).

Менш відвідуваний, але завдяки цьому й більш дикий Джангуль виник у результаті масивного обвалу берегової породи, що створив на узбережжі химерне нагрома- ▶

Атлеш з висоти
пташиного льоту

Це судно кілька років тому штормом викинуло на мілину. Дайвери мріють затопити його подалі від берега і зробити з нього підводний атракціон

ФОТО: ГАВРИНА КЛОЧКОВСЬКА

дження скель, для кожної з яких захоплені шанувальники придумали власну назву: Триголовий Дракон, Кам'яне Серце, Поцілунок, Демон. На жаль, мандрівники більше не змо-

БЕЗ ОЛЕНІВ, АЛЕ З ДАЙВЕРАМИ

Тарханкут як магніт притягує людей однієї «групи крові». Визначити представників цієї групи нескладно, їхні розповіді про знайомство

Максимом Нізіковим, власником бази відпочинку в Оленівці.

Макс – інвалід-спінальник. 12 років тому його життя змінила автомобільна аварія. Та він не здався, й сьогодні у Вінниці має транспортне підприємство, створив спеціальну службу таксі й обладнав міські маршрути для інвалідів на візках. А в Оленівці спільно зі своїм другом, чемпіоном-параолімпійцем із Броварів Олегом Іваненком, і за підтримки мера Оленівки планує створити всеукраїнську базу для реабілітації інвалідів-візочників: «Тарханкут – унікальне місце. Я вісім років їздив працювати в Італію й таку дику красу бачив хіба що на Сицилії».

ВЛІТКУ НАСЕЛЕННЯ СЕЛА ЗРОСТАЄ ПРИБЛИЗНО ВДЕСЯТЕРО – ДО 15 ТИС. ОСІБ. ТУТ ТАБЛИЧКА «ЖИТЛО. ПОВІТРЯ» НІ У КОГО НЕ ВИКЛИЧЕ ПОДИВУ ЧИ ПОСМІШКИ

жуть помилуватися справжньою окрасою урочища – скелею Кам'яна Квітка: кілька тижнів тому духи Джангулю припинили її існування грандіозним обвалом.

До Атлешу та Джангулю від Оленівки дістатися можна лише автівкою: туди, відповідно, 5 та 11 км ґрунтіркою. «Нерозкрученість» і відсутність будь-якої інфраструктури, зумовлена віддаленістю від населених пунктів і відсутністю нормальних доріг (на кам'янистих степових шляхах за пару місяців можна «вбити» навіть джип), сьогодні, як не парадоксально, є чи не єдиною гарантією збереження цих первозданих куточків дикої природи.

з краєм розпочинаються на диво однаково: «Приїхав, побачив, закохався...». Так сталося і з підприємцем

ЦІНА ЗАДОВОЛЕННЯ

Попізнати з аквалангом

Повне спорядження – €1500–3000;

костюм (плюс рукавиці та боти) – €400;

регулятор – €600–800;

компенсатор – €250–300;

балон – €600–700;

наповнення балона – 18 грн;

ціна одного занурення з інструктором і орендою спорядження – 250 грн;

оренда спорядження на добу – 300 грн;

вартість навчання за системою PADI – €300

ВАРТО ОГЛЯНУТИ

В Оленівці й голова місцевої сільради, й директор школи не корінні мешканці, хоча годинами розповідають про історію цього краю. Не аборигени й більшість власників невеличких готельчиків і баз відпочинку (скажімо, назва «Смерекова хата» безпомилково вказує на походження власника), та й значна частина мешканців, котрі одного разу приїхали сюди – і залишилися назавжди.

Карма Оленівки – бути не банальним курортним селищем, а форпостом для тисяч дайверів [див. словничок], які з'їжджаються сюди з усього колишнього «совка»: влітку населення села зростає приблизно вдвітьох – до 15 тис. осіб. Обслуговування дайверів – основна сфера зайнятості місцевого населення. Тут всюди можна побачити оголошення про прокат дайверського спорядження, а табличка «Житло. Повітря» ні у кого не викличе подиву чи посмішки.

У ГОСТІ ДО НЕПТУНА

Красивішого підводного ландшафту, ніж на Тархані, як його називають мандрівники, знайти важко, та й не лише в Україні. Тому ще з часів СРСР Тарханкут – справжнє місце паломництва вітчизняних, і не тільки, дайверів.

Тут сама природа потурбувалася про ідеальний дайв за будь-якої погоди: якщо з одного боку від мису Тарханкут шторм, то з іншого – штиль.

Та щоб почуватися у воді як риба, спершу потрібно пройти навчання – знати, що таке дайверська «споряга», як нею правильно користуватися, й оволодіти майстерністю «нейтральної плавучості» – зависати у воді на потрібній глибині, не тонути та не спливаючи. Вага дайверських обладунків – приблизно 25 кг: на суші з ними не побігаєш. Ціна «споряги» вражає ще більше: якщо ви захопитесь дайвінгом, ваш гаманець полегшає на €1,5–3 тис. [див. довідку].

Перед першим зануренням інструктори попереджають новачків, що не несуть відповідальності за їхнє подальше життя. І йдеться, звісно, не про фізичне життя (якраз у цьому сенсі професійному інструкторові можна сміливо довіритися), а про велику ймовірність кардинальної зміни світогляду. Дайвери жартують, що повітря з балона має наркотичні властивості. ▶

мис Тарханкут

● **КАЛОС ЛІМЕН (ПРЕКРАСНА ГАВАНЬ)**
руїни давньогрецького міста IV ст. до н. е. на березі моря. В історико-археологічному музеї, розташованому в селі Чорноморське, можна замовити екскурсію розкопками городища

● **АТЛЕШ**
ландшафтне урочище: вапнякові скельні масиви з гротами, бухтами, арками та печерами, підводними рифами, покритими м'яким килимом водоростей і щітками мідій

● **ДЖАНГУЛЬ**
зсувне узбережжя, виникло внаслідок масивного обвалуберегової породи, що створив на узбережжі нагромадження скель (Триголовий Дракон, Кам'яне Серце, Поцілунок, Демон)

● **«ЦЕСАРЕВІЧ АЛЕКСЕЙ»**
підводний «рек», затонуло царське судно, що лежить на глибині 50 м. Оглянути його можна, зрозуміло, лише у дайверському спорядженні

вості: вдихнувши його раз, ви вже не позбудетеся цієї залежності.

Киянин Денис Ставицький, який пірнає вже п'ять років, захоплюється технічним або діп-дайвінгом. І хоча технодайвінг складний і ризикований, для Ставицького це не екстрим. Останнього хлопцеві вистачає і на роботі: «в миру» Денис — пожежник. Навпаки, Ставицький каже, що дайвінг дає йому спокій і гармонію: «Почуваєшся, ніби у відкритому космосі: невагомість і чорна невідомість унизу. Хоча треба бути обережним, бо на глибині понад 30 м є небезпека азотного наркозу [див. словничок]. У дайверів навіть є вислів: «Безодня покликала».

Дайвінг — взагалі заняття не для слабкодухих. Він вимагає залізниці самодисципліни, сили волі, відпові-

безпечно: швидке спливання може закінчитися кесонною хворобою чи баротравмою легень [див. словничок].

ДАЙВЕРИ ЖАРТУЮТЬ, ЩО ПОВІТРЯ З БАЛОНА МАЄ НАРКОТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ: ВДИХНУВШИ ЙОГО РАЗ, ВИ ВЖЕ НЕ ПОЗБУДЕТЕСЯ ЦЬОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ

дальності за партнера, бо заняття це винятково парне. Основний ворог дайвера — паніка. Вона збиває дихання, що на глибині особливо не-

Інструктор київського дайв-клубу «Команда Екс» Ігор Горопаєв каже, що в Україні дайвінгу як бізнесу немає, наслідком чого, крім низки організаційних проблем на зразок пошуку авта, гідя чи човна для доставки до місця занурення, стають десятки небезпечних випадків щороку.

«Тут тьма «інструкторів»: тричі пірнув — і ти вже інструктор, берешся водити новачків. На Тархані навіть немає рятувальної служби: ми з МНС-никами щороку мусимо займатися порятунком людей. У тому ж Єгипті без сертифіката PADI вам ніхто не дозволить пірнати, тим більше — працювати з людьми. До того ж, там вам не дадуть торкнутися не те що «река» [див. словничок] — за шматочок корала ви заплатите штраф у сотні доларів. А у нас із дна тягнуть абсолютно все. Недавно тут, поблизу Чорноморського, знайшли на дні літак часів Другої світової, зараз від нього вже майже нічого не залишилося — розтягнули та здали на брухт».

ДОВІДКА

Найзахідніша точка Криму

Оленівка (до 1945 року — Караджа) — найзахідніший населений пункт Кримського півострова, невелике село, розташоване посередині між Атлешем і Джангулем на берегах Караджинської бухти. Туристові тут покажуть пансіонат «Сонячна долина» (колишнє помістя генерала В. Попова, сподвижника графа Потьомкіна), споруджений у 1816 році, Тарханкутський маяк (наразі зайнятий росіянами, як і решта маяків у Криму), а також відділене від моря вузькою піщаною косою солоне озеро Лиман, де у вітряну погоду гасають вінд- і кайтсерфери [див. словничок].

Арка — візитівка Великого Атлешу. У ці місця споконвіку заходять косяки кефалі

ФОТО: АРХІВ ДАЙВ-КЛУБУ «КОМАНДА ЕКС»

ЕКСТРЕМАЛИ ВІД ЕКОЛОГІЇ

Літня навала туристів, які місяцями стоять тут наметовими містечками, за сезон перетворює Атлеш на суцільне сміттєзвалище не тільки на поверхні, а й під водою. Ті, хто з повним правом вважають себе частиною Тарханкуту, не могли спокійно спостерігати за цим варварством. Три роки тому «Команда Екс» започаткувала акцію «Тарханкут без сміття», що проводиться тепер регулярно двічі на рік. І якщо спершу все відбувалося на голому ентузіазмі екстремалів, то сьогодні підтримку акції надають місцеві чиновники і підприємці. Тільки торік восени з Атлешу вивезли два камази і трактор із причепом сміття.

Зрештою, акція давно вже «вийшла з-під контролю» — її підтримують спелеологи та туристи, що вже з квітня отаборилися на Атлеші й прибирають сміття на березі, а також дайвери, які очищують від ознак цивілізації морське дно.

Юрій Щолок, голова Оленівської сільради, до якої територіально входить Атлеш, сказав **Тижню**, що вже уклав угоди з кримськими туроператорами щодо спеціального екологічного збору з туристів, який дасть місцевому бюджетові змогу закупити контейнери для сміття.

Але Тарханкуту загрожує ще одна небезпека — восени 2007 року Кабінет міністрів України видав розпорядження про перенесення на Тарханкут ракетного полігону з мису Чауда біля Керчі. Саме там, де мала розробляти нафтогазоносний шельф компанія Vanco Energy (перенесення полігону — один із пунктів контракту з нею). Першими на захист Тарханкуту стали ті ж таки дайвери. Саме вони посприяли розгортанню масової кампанії в пресі, завдяки якій призупинено дію рішення. Сьогодні Оленівська сільрада активно лобює надання Тарханкутові статусу Національного природного парку.

Цього року тут очікується ажіотаж — після кораблетроц російських танкерів із нафтою сюди переміщуються завізники Південного кримського узбережжя («західні» готелі й бази заброньовано ще з зими). Тож дайверам доведеться потіснитися. А ще їм, вочевидь, додасться роботи. Адже ці хлопці й дівчата добре засвоїли правило Маленького принца: «Встав зранку — прибери свою планету». ■

Оглядаємо
підводну печеру

ФОТО ЗАРЯВУ ДАЙВІНГІВУ: КОМАНДА ЕКС

НОТАТНИК ПОДОРОЖУЮЧОГО

Як дістатися

Потягом: до Сімферополя чи Євпаторії, звідти — автобусом до Оленівки (рейси з Євпаторії — двічі на день) або до Чорноморського — автобуси ходять частіше, а звідти — 22 км до Оленівки на таксі (40–50 грн).

Авто: після Красноперекопська звернути на захід до Роздольного й далі, вздовж західного узбережжя, до Оленівки.

СЛОВНИЧОК

Дайв, дайвер (англ. dive) — занурення, пірнальник.

PADI — Професійна асоціація дайвінг-інструкторів, найпоширеніша у світі міжнародна організація підводного плавання. Забезпечує багаторівневе сертифіковане навчання — від початківця до професіонала.

«Рек» (від англ. wreck — кораблетроц) — кораблі чи інші об'єкти, що затонули й становлять інтерес для дайверів. Найвідоміші тарханкутські «реки» — царське судно «Цесаревич Алексей» (глибина — 50 м) та підводний музей «Алея вождів» (12 м): тут із легкої руки дайверів знайшли вічний спочинок бюсти Леніна, Кірова, Дзержинського, Жукова.

Кесонна хвороба виникає внаслідок різкого переходу із середовища з підвищеним тиском у середовище з нижчим тиском і полягає в утворенні в крові азотних бульбашок, які можуть викликати серйозні порушення системи кровообігу та навіть спричинити смерть.

Баротравма легень виникає внаслідок підйому з глибини, коли повітря при переході із середовища з високим тиском у середовище з нижчим тиском починає розширюватися та розтягувати тканини легень. Тому при підйомі з аквалангом із глибини потрібно безперервно дихати.

Азотний наркоз спричиняється вдиханням азоту під великим тиском. Збуджує нервову систему, може проявитися як у ейфорії та втраті відчуття небезпеки, так і в стані панічного страху.

Діп-дайвінг (від англ. deep — глибокий) — занурення на великі глибини — понад 40 м — на спеціальних газових сумішах.

Кайтсерфінг (англ. kite — повітряний змій, surfing — катання на хвилі) — водний вид спорту, що передбачає рух по воді на дошці під дією сили тяги, яку дає керований спортсменом повітряний змій.

РАЙ на ТИЖДЕНЬ

ТИЖДЕНЬ ДОСЛІДИВ ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ВІДПОЧИНКУ
В ЦЬОГОРІЧНОМУ КУРОРТНОМУ СЕЗОНІ

АВТОР: СЕРГІЙ ГУЗЬ

Сьогодні туристичні агенції пропонують путівки чи не в будь-який куточок світу. Хочете в Антарктиду — від \$5000, в кенійську савану — \$3500, полазити горами Екватору, зазирнути в діючий вулкан і позмагатися в плаванні з морськими черепахами — всього лишень \$4000. А можна й просто повалятися на пляжах Туреччини, Єгипту чи Криму за суму, в десять разів меншу — \$400–500. На власні очі побачити історію античності в Греції чи на острові Крит обійдеться в \$700–900, прогулятися сучасними галереями мистецтва в Парижі, Римі та Відні за \$1000–1500.

ЕКСТРИМ ЧИ КЛАСИКА?

Більшість українських туристів віддають перевагу класичному відпочинку: засмаганню на пляжі чи екскурсіям столицями країн світу. П'ятірка держав-лідерів тримається не перший сезон: Туреччина, Єгипет, Хорватія, Греція та Іспанія.

ПОРІВНЯНО З МИНУЛИМ РОКОМ, ЦІНА ПУТІВОК НА НАЙПОПУЛЯРНІШІ КУРОРТИ ЗРОСЛА НА 10–25%

За словами представників турфірм, це пов'язано з наявністю великої кількості чартерних авіарейсів у цих напрямках.

Порівняно з минулим роком, ціна путівок у цьому сегменті зросла приблизно на 10–25%, залежно

від класу готелю та запропонованих сервісів. Значно подорожчав відпочинок у Хорватії, Туреччині та Єгипті внаслідок напливу туристів із Європи на ці «розкручені» курорти.

Ті, хто стомилися від близького зарубіжжя, віддають перевагу екзотичнішим країнам і острівним державам. Наприклад, десятиденний відпочинок на Мальдівах із дайвінгом, рибалкою та катанням на яхті пропонують від \$1260. Правда, авіаквиток до цього острова коштує від \$6000. Тому відпочинок у цих країнах залишається дорогим, бо не достатньо прямих чартерних рейсів.

Справжнім проривом стає Латинська Америка. В країні цього регіону туроператори часто продають комплексні путівки. Двотижнева програма може включати відвідування історичних пам'яток, подорож джунглями, політ на парашані, підйом у гори чи на вулкан, відпочинок на океанських пляжах і багато іншого.

Екстремальний відпочинок зі значними фізичними навантаженнями чи не найдорожчий, але найбільш модний. Наші співвітчизники їдуть двома головними напрямками. Перший — Африка, де на левів, носорогів та інших тварин можна подивитися

не крізь клітку зоопарку, а в їх природному середовищі. Другий — Карібський басейн — справжній рай для дайверів і шукачів скрабів на затонулих кораблях. Щоправда, з цим можуть не погодитися любителі дайвінгу, які віддають перевагу дешевшим зануренням у Єгипті.

РИЗИКИ ОРГАНІЗОВАНОГО ВІДПОЧИНКУ

Формально після оплати путівки ви можете розслабитися й насолоджуватися відпочинком — усе інше за вас має зробити туроператор. Однак на практиці під час туру інколи виникає низка проблем, які можуть значно зіпсувати відпочинок, якщо їх вчасно не вирішити.

Наприклад, на фотографії агент турфірми показує вам шикарний пляж і говорить, що він належить готелю, у якому ви замешкаєте. Але після приїзду виявляється, що такий пляж є, та не для гостей вашого готелю чи за його відвідування треба додатково сплатити чималі гроші. Якщо ви відпочиваєте на кримському узбережжі, то таку неприємність можна залагодити за домовленістю з місцевою адміністрацією. А от за кордоном це зробити важче. Тому варто самому відвідати вебсайт запропонованого готелю й пересвідчитися, що задекларовані в путівці послуги дійсно наявні.

Складніше, коли ваше місце в готелі зайняте іншими відпочивальниками. З минулого року такі ситуації все частіше трапляються з нашими

НАВІГАТОР

туристами в Єгипті та Туреччині. В такому разі місцевий представник може запропонувати інший готель або кімнату. Іноді заміна навіть краща, ніж зазначено у путівці, іноді навпаки — далеко від моря, поганий сервіс і харчування.

Кожен туроператор повинен мати страховку про відповідальність перед клієнтом у разі ненадання, надання не в повному обсязі або неналежної якості туристичних послуг (обумовлених договором) із вини партнерів туристичного підприємства з організації обслуговування. Тому сміливо вимагайте компенсації. В більшості випадків сторона, яка приймає, намагається піти на поступки, щоб не мати проблем зі страховою компанією.

Але найбільш непереборний ризик — зміна погоди. Дощі, холодне море чи стихійне лихо можуть зовсім зіпсувати відпочинок. У цій ситуації марно вимагати компенсації в турфірми. Єдиний вихід — заздалегідь подивитися прогноз погоди на обраному курорті, бажано врахувати статистику за кілька останніх років. Чим стабільніша погода в певний час року, тим менша вірогідність потрапити в халепу.

СТРАХУВАННЯ БЕЗ СТРАХУ

Часто путівку продають разом зі страховкою, та варто перевірити її умови. Наприклад, може з'ясуватися, що страховка не розповсюджується на випадки, пов'язані з екстремальним відпочинком: заняття спортом, дайвінгом, рафтингом, стрибки з парашутом тощо.

Стандартний страховий поліс передбачає, що ви самі оплачуєте медичні й інші витрати, а страхова компанія їх компенсує при наданні відповідних документів. Проблема в тому, що під час надзвичайної події у вас може не бути при собі достатньої суми грошей в іноземній валюті. Тому краще обрати сервісне обслуговування — коли страхувальник безпосередньо оплачує медичні й інші послуги в межах страхової суми. Додатково можна застрахуватися від втрати багажу, спортивного знаряддя, евакуації (наприклад, якщо ви плануєте подорожувати в гори, тайгу, пустелю чи інші важкодоступні місця).

Вартість стандартного страхового пакета коливається від 40 до 100 грн, для екстремального відпочинку ціна страховки збільшується мінімум у 1,5–2,5 рази. ■

САМ СОБІ ТУРОПЕРАТОР

Путівки щороку дорожчають, натомість ані асортимент, ані якість пропозицій від «масових» турфірм радикально не покращилися. Втім, можна спробувати організувати відпочинок на двох осіб на іспанському узбережжі біля міста Більбао

АВІАКВИТОК

Переліт рейсовими авіалініями коштує від €800 на двох. Його перевага в тому, що можна везти більше багажу — до 30 кг на особу

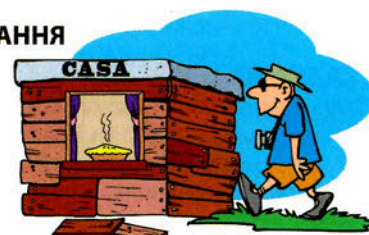

Можна пошукати чартерний рейс, які замовляють туристичні агенції. Часто такий чартер на 30–50% дешевший, ніж «звичайний» переліт

ПРОЖИВАННЯ

Двомісний номер у тризірковому готелі, розташованому в замку за 2 км до аеропорту та за 10 км від пляжів (менше 30 хвилин електрикою), коштує близько €500 на тиждень без харчування. Готель зі сніданком чи напівпансіоном коштуватиме €550–600 на двох

Двокімнатна квартира площею 70 м² з двома санвузлами, сучасними меблями, басейном та тенісним кортом коштує близько €300 на тиждень. До річч. апартаменти можна винаймати і на 4–5 відпочивальників, що зручно для великих родин

ХАРЧУВАННЯ

Якщо обідати та вечеряти у численних рестораних, то в середньому денне харчування коштуватиме €60–80 на двох (у цю вартість входить келих-другий іспанського вина). За тиждень їжа обійдеться у € 450–600 максимум

Проживання в апартаментах дає змогу значно заощаджувати на харчуванні, тому що більшість продуктів у супермаркеті коштують приблизно стільки ж, скільки і в Україні. Якщо готувати самим, то витрати становитимуть не більше €300, разом із помірною кількістю алкоголю

Вартість – до €1800

Вартість – від €1400

Для порівняння: традиційні тури в Іспанію на узбережжя коштують €2200–2400 разом із авіаперельотом

Третій МАРСІАНИН

«ФЕНІКС» РОЗКОПУВАТИМЕ КРИЖАНИЙ ПОЛЮС ЧЕРВОНОЇ ПЛАНЕТИ В ПОШУКАХ СЛІДІВ ЖИТТЯ

АВТОР: ІВАН МЕЛЬНИК

Три супутники на орбіті Марса й два марсоходи на поверхні — саме таким протягом кількох років було «представництво» людства на Червоній планеті. 25 травня «рахунок зрівнявся»: в арктичній зоні Марса здійснила успішну посадку станція «Фенікс». На відміну від двох інших апаратів, вона не може пересуватися поверхнею планети, натомість вмє копати траншеї та обладнана потужною хімлабораторією для аналізу складу марсіанського ґрунту.

ПОСАДКА НА КРИГУ

О 2:39 за київським часом модуль «Фенікса» відокремився від «космічного» блоку. Розкрив парашут, скинув захисний термоцит, випустив посадкові «ноги» й почав відстежувати радаром дистанцію до поверхні. «Фенікс» вчасно ввімкнув реактивні гальма й здійснив ідеальну посадку: кут нахилу до горизонту становив лише чверть градуса. Далі робота відбувалася в автоматичному режимі: відкриття віялоподібних сонячних батарей, службові сеанси зв'язку з супутником і передача перших фото.

Бортові камери «Фенікса» зафіксували червоно-брунатну рівнину, вкриту прямокутними «латками» ґрунту. Подібна структура поверхні добре знайома геологам: така сама в арктичній зоні вічної мерзлоти на Землі, там, де під тонким шаром ґрунту лежить крига. Нагріваючись і охолоджуючись у різні пори року, крижаний щит тріскається, а тріщини утворюють характерні «латки». Отже, навколо «Фенікса», зовсім близько під поверхнею, є марсіанська крига — головний об'єкт його досліджень.

ХІМІЯ Й ЖИТТЯ

Головний робочий інструмент «Фенікса» — це двометровий маніпулятор, обладнаний ковшем — такий

собі міні-екскаватор, який може викопати траншею на півметра вглиб. За оцінками дослідників, цього було достатньо, щоб досягти криги, вкритої тонким шаром ґрунту. Дійсність виявилася ще більш обнадійливою:

коли камери маніпулятора «зазирали» під дно «Фенікса», вони знайшли там оголену ділянку монолітної поверхні. Майже напевне це крига, з якої посадкові двигуни станції здули шар ґрунту.

МАЛОЖОК НАСА/JPL-CALTECH/UNIVERSITY OF ARIZONA

Новий апарат «Фенікс» копатиме на Марсі траншеї та шукатиме воду

НАВІГАТОР

Достовірність таких версій встановлять на головній стадії досліджень, до якої «Фенікс» наразі підібрався впритул. А саме — «вивантаження» ґрунту в спеціальні камери на поверхні апарата. По-перше, це всім «пічок», які поетапно нагріватимуть зразки до температури 1000°C. Точний склад газів, що випаровуватимуться в процесі нагрівання, визначить бортовий мас-спектрометр. Прилад із чутливістю 10 часток на мільйон здатний виявити навіть найменші сліди органіки в ґрунті чи кризі.

По-друге, «Фенікс» має чотири «вологі» камери: невелика кількість ґрунту розчиняється у воді, здійснюється початковий хімічний аналіз розчину, а потім до нього по черзі додають чотири типи реактивів для ви-

явлення карбонатів і сульфатів. Кожен зразок можна буде розглянути «впритул» за допомогою мікроскопа. Перші мікроскопічні зображення вже отримано — досі людство ще ніколи не фотографувало іншопланетний ґрунт в таких деталях.

МІСЦЕ ДЛЯ БАЗИ КОЛОНІСТІВ

Кожна «хімічна камера» є одноразовою, тому дослідники дуже ретельно підходять до вибору місця та глибини зразків. Наразі «Фенікс» здійснив уже два пробних «копання», і буквально з дня на день має відбутися перше завантаження «пічки». На жаль, перша спроба зазнала невдачі: висипана на «пічку» порція ґрунту... не пройшла крізь отвори захисної решітки. Марсіанський «рудозем» виявив схильність

до «злипання», і з потрібних для дослідження 1000 часток в камеру потрапили тільки дві. Наразі дослідники перевіряють інший підхід: ґрунт «висівається» невеликими порціями за допомогою вібрації від встановленого на ковші пристрою для «шліфування» марсіанських каменів чи льоду. Результати цієї спроби будуть відомі з дня на день.

Можливо, «Фенікс» не дасть остаточної відповіді на всі питання, передбачені його дослідницькою програмою. Однак це напевне створить потужний фундамент для наступних місій, зокрема, й за участю людей. Адже якщо на Марсі колись з'явиться довготривале поселення, воно, найімовірніше, буде розташоване поблизу від покладів марсіанської криги. ■

ПОГЛЯД

Марс не буде наступною станцією людства

ТИЖДЕНЬ ЗАПИТАВ БОРІСА СТРУґАЦЬКОГО, ЧИ СПРАВДІ МАЙБУТНЄ ЛЮДСТВА ПОВ'ЯЗАНЕ З ДОСЛІДЖЕННЯМ ЧЕРВОНОЇ ПЛАНЕТИ

Не було жодної мрії про Марс. Були роздуми про те, що на Марсі, можливо, є цивілізація. Цю ідею, дещо примітивну, хоч на той час досить передову, підхопила наукова фантастика й наука загалом. Марс не був якимось маяком, до якого зверталися погляди людства, цим займалися вчені, письменники. Ми писували, читач почитував. І я не уявляю, щоб усі вже аж так мріяли, говорили та прагнули до Марса. Просто всі знали, що на Марсі, швидше за все, є життя, можливо, навіть розумне, а можливо, й небезпечне. Те, що Марс буде наступною станцією людства — ні, розумні люди вважали, що нею буде Місяць чи, може, Венера.

Наш час — XXI ст. — різниться від XX у даному сенсі лише в одному: в XXI ст. більшість людей, котрі більш-менш тямлять у проблемі, підозрюють, що на Марсі ніякого життя немає, і, може бути, що й не було ніколи. А якщо є, то найпримітивніше. У цьому значенні Марс значною мірою втратив привабливість, хоч, звісно, всім цікаво злітати на іншу планету, проте я б сказав, що це тип пасивної цікавості, особливого ентузіазму тут не бачу. Носіями ж мрій про зірки завжди були фантасти, і лише вони. Письменники-реалісти ніколи цим не займалися. Філософи говорили про заселе-

БОРІС СТРУґАЦЬКІЙ
письменник-фантаст

ність інших світів та про існування інших планет зрідка й нецікаво.

Я не твердив би, що є певна загальнолюдська мрія про зірки. Говоримо про різні погляди письменників-фантастів: одні вважали, що ця мета може бути метою людства, інші ж, що це просто утопія і, головне, нема жодної потреби перейматися зірками — забагато нагальних справ на Землі. Прагнення до зірок не означало те саме, що й ба-

жання удосконалення, воно означало експансію людства в космос. Наріжною є тут знаменита фраза Ціолковського: «Земля — колицка людства, проте не можна жити вічно в колиці». Вона справила гігантський вплив, особливо на молодь. Люди пам'ятали ці слова і, природно, вважали, що першоознакою могутності людини є освоєння космосу. Мрія була одна — розчинитися в просторі, захопити величезні кубічні парсеки.

Поки на Землі є мільярди голодних, темних, неосвічених людей, витратити трильйони доларів на те, щоб досягнути зірок чи хоча би планет — це, м'яко кажучи, аморально. Чому тепер викидаються такі кошти на космос? З двох неприємних причин. Перша: війна — 90% того, що робиться для космосу, має військове застосування. На це жодна сильна держава грошей не шкодувала. Інша причина — чудовий піар. Проникнення в космос на очах усього людства — це очевидне диво науки, диво адміністративного керівництва, диво урядового блиску. Це дуже легко прославляти, говорити під звуки фанфар, яких перемог ми досягли. Моя позиція приречена на поразку, оскільки рішення ухвалюємо не ми, а ті люди, котрі в природі своїй не заощаджують на війні й на піарі.

Життя на палубі

ДЛЯ БАГАТЬОХ УКРАЇНСЬКИХ ЯХТСМЕНІВ КУБОК ВАДИМА ГЕТЬМАНА СТАВ ТОЧКОЮ ВІДЛІКУ ЇХНЬОЇ ВІТРИЛЬНОЇ ДОЛІ

АВТОР: МАРІАННА ВАРШАВСЬКА

ФОТО АВТОРА

Яхтинг — слово ємне й широке, наче водна гладінь. Ним позначають і спільноту людей, об'єднаних схожим баченням світу. Й індустрію створення та експлуатації швидкісних високотехнологічних суден. І, власне, перегони вітрильників. Щоб у цьому розмаїтті переконатися особисто, досить взяти участь у найближчій регаті — Кубкові Вадима Гетьмана.

РЕАЛЬНА РОМАНТИКА

Здійснити мрію про пригоди на білосніжній яхті не так складно, як здається. Прогулянки вітрильників уздовж київських набережних вла-

штувують на всі важливі столичні та державні свята: День міста, День Конституції, День незалежності України. А перша значна регата сезону — Кубок Вадима Гетьмана — відбувається неподалік Вишгорода, на Київському водосховищі з 11 по 16 червня.

Василь Колобов не пропускає жодного Кубка Гетьмана. Яхтсмен називає цю регату «тижнем, якого чекаєш увесь рік». Склад екіпажу за 9 років існування цього змагання, звичайно, змінювався. Постійним лишається тільки один із матросів — молодший син Колобова Іван. Він буквально виріс на судні «Оксамит України». Відчувши

смак вітрильних перегонів, Іван Колобов розраховує зробити кар'єру яхтсмена-олімпійця. Невисокий на зріст хлопець навряд чи міг розраховувати на успіх у більш атлетичних видах спорту.

Та яхтинг вимагає не так сили чи швидкості, як спритності й навичок. А досвід підкорення стихії не можна замінити нічим. Не дарма вершин спортивних результатів яхтсмени досягають після 30-ти років. На Кубку Гетьмана часто можна побачити й сивих капітанів, а ось стати матросом ніколи не пізно. Власник і будівник яхти «Табула раса» Сергій Тригубенко на 15 років старший за будь-кого із

членів свого екіпажу. Що його зовсім не бентежить: він спокійно довіряє стерно й шкоти рукам вправніших колег, а сам виконує роботу матроса.

Взагалі на судні потрібні різні фахівці. Для тривалого переходу необхідні навігатор-стратег, метеоролог, стернові, моторист (можна й без досвіду роботи на яхтах), IT-спеціаліст. У перегонах має брати участь ще моряк, який налаштовує вітрильник на максимальну швидкість. Суміщення фахів лише вітається. В єдине ціле команду об'єднує капітан — на воді він представник влади й суддя. На ньому лежить вся відповідальність за безпеку екіпажу. Капітан «Океану», неодноразовий володар Кубка Гетьмана Олександр Казнадей, підкреслює: «Якщо маєш навіть «золоте» судно, але поганий екіпаж, — про перемогу і не думай».

ПЕРЕХІДНИЙ КУБОК

На момент свого історичного старту Кубок Гетьмана був найбільш наближеною до європейського рівня яхтингу регатою. Обмірялися вітрила, серйозну перевірку проходили судові документи, готувалися яхти. Надихнула українських шанувальників цього виду спорту й різнобарвна програма змагань. Маршрутні дистанції на 100 миль змінювалися короткими олімпійськими перегонами. За такого підходу ймовірність випадкової перемоги зводилася до мінімуму. Весь флот було поділено на групи залежно від ходових характеристик суден. Виокремилася й група швидкісних яхт-лідерів. За обмірами ці судна належать до класу «чвертьтонників». Серед них і розігрували головний приз першого Кубка. Вже за рік ця регата перетворилася на найбільш представницький вітчизняний форум вітрильників, брати участь в якому прагнули всі. Команди набирали з досвідчених яхтсменів, але й профі не завжди знаходили собі місце — вакансії закінчувалися завдо до початку перегонів.

У зв'язку із надмірною масовістю програму вже під час третьої регати почали змінювати. Перш за все ввели обмеження: до перегонів не допустили маленькі й повільні вітрильники. Відтак здобувати першість почали не найкращі екіпажі, а найшвидші яхти. Для час-

тини спортсменів Кубок утратив колишню привабливість — і вони більше на цю регату не приїздять. 2005 року організатори спробували виправити становище й увели клас інноваційних яхт. Тоді ця армада швидкісних вітрильників складалася всього з шести одиниць. Одна з них — «Аерола», проєкт срібного призера Чемпіонату світу Сергія Пічугіна — тоді була визнана кращою кілевою гоночною яхтою Східної Європи. На жаль, подібні судна виявилися надто дорогими для вітчизняних

регата тепер має опосередковане відношення.

БУТИ Й ЗДАВАТИСЯ

Аби зрозуміти, чим пересічна людина відрізняється від яхтсмена, потрібно хоча б один раз побувати на парусникові пасажиром. Хоча про ризиковані пригоди забути варто ще на березі. Турбота кожного капітана про безпеку піднесена до рангу релігії, що закріплено не тільки в міжнародному морському законодавстві, але й в правилах спортивних змагань. Під час свіжого вітру но-

**ЯХТИНГ ВИМАГАЄ НЕ ТАК СИЛИ
ЧИ ШВИДКОСТІ, ЯК СПРИТНОСТІ Й
НАВИЧОК. А ДОСВІД ПІДКОРЕННЯ
СТИХІЇ НІЧИМ НЕ ЗАМІНИТИ:
СПРАВЖНІХ РЕЗУЛЬТАТІВ
СПОРТСМЕНИ ТУТ ДОСЯГАЮТЬ
ПІСЛЯ 30-ТИ РОКІВ**

спортсменів і надміру екстремальними для наших багатіїв. Численно ця група вітрильників поки в Україні не стала.

Одночасно з цим у нас почали з'являтися сучасні круїзні яхти. Спочатку їх кількість не дозволяла проводити змагання. Та й власники «коштовних» кораблів не завжди вміли до ладу поратися з вітрилами. Проте відтоді, як 2006-го круїзерів виділили в окремий клас, почалися й перегони. Сьогодні не рідкість, коли господарі шикарних суден запрошують фахівців зі спортивних яхт за стерно своїх вітрильників.

До останніх вдалих новацій Кубка Гетьмана належать змагання на пляжних катамаранах Torcat і дитячих катамаранах Chico. Ці вітрильники заповнили узбережжя середземноморських курортів. Нескладне керування, високий рівень безпеки за чималої швидкості перетворили ці перегони на захоплююче заняття. Оскільки катамарани абсолютно однакові, тут тріумфують лише кращі яхтсмени.

Цьогоріч до розваги на березі — джазового фестивалю — додався ще й показ мод. Так Кубок Гетьмана остаточно змінив формат. Зі змагання спортсменів він перетворився на протиборство власників. Що не менш цікаво, та до «чистого» спорту

вачків можуть просто не взяти на судно. Та якщо ви все ж потрапили на перегони, пощади не буде. Тягнути фали та шкоти [див. словничок], котрі ріжуть руки, сидіти на бортові, через який постійно перекочуються хвилі, й, отримуючи синці, стрибати з борту на борт доведеться з усіма на рівних. Ваші особисті відчуття — страх, холод, утом, біль — нікого не хвилюватимуть.

Устиль на яхтсмена-неофіта чигає інша загроза. Судно сторожко реагує на мінімальне переміщення ваги по палубі. Аби не «витрусити» вітер з вітрил, доведеться чимало посидіти, не змінюючи пози (задля справедливості варто зазначити, що для прогулянкових яхт, котрих більше кожного сезону, ці нюанси несуттєві). А після дня таких «митарств» ви точно знатимете, як воно — бути «морським вовком» — і здобудете право трохи зверхньо позирати на сухопутних друзів. Допоки ті самі не вирішать спробувати, що таке сім футів під кілем. ■

СЛОВНИЧОК

Фал — металева, синтетична чи пенькова мотузка, яку використовують для підйому вітрила.

Шкот — вид снастей, мотузка для керування вітрилом.

Кузні мрій та ілюзій

В УКРАЇНІ РОЗПОЧАЛАСЯ ЛІТНЯ НАВАЛА ФЕСТИВАЛІВ ЕТНІЧНОЇ ТА АЛЬТЕРНАТИВНОЇ МУЗИКИ.

ФОТО: UNIAN

АВТОР: ІВАН ЛЮТИЙ

Коли чубатий і сексапільний вокаліст фольклорного ансамблю «Гуляй-город» Сергій Постольников, голий та з шаблюкою, з'явився на обкладинці одного з поп-журналів, стало зрозуміло — процес пішов. Черговий сезон фестивальної моди на все традиційне, етнічне й водночас нонконформістське можна вважати відкритим. Організатори імпрез заздалегідь готують креативні концепції та підшукують привабливі ландшафти, де протягом кількох літніх місяців слухачів тішитиме широкий, як гоголівський Дніпро, спектр стилів і напрямів: від сивої автентики до року й так званої world music, себто початково тієї самої автентики, перевареної миською культурою до невпізнаності.

ВАШІ МРІЇ – НАША КОКА

Одіозний розповсюджувач мистецького спаму Юрко Зелений нарешті може танцювати переможний гопак. Напередодні відкриття «Країни Мрій» до його інтернетівських «ФДР Вістей з Краю» без перебільшення прикута

увага ЗМІ всієї країни. Атмосферу запровадженого Олегом Скрипкою щорічного свята національної ідентичності у релізах підкреслюють термінологією, від якої б, певно, розчулився завзятий лінгвістичний реформатор 1920-х Микола Скрипник. Світові прем'єри називають перщинами, сайти провідних виконавців — іменками, а фотографа, котрий у фірмовому екіпуванні від Кока-Коли (головного спонсора) знімаватиме відвідувачів у найдотепніших вишиванках, — старим добрим світляром.

Цьогорічна «Країна Мрій», що стартує напередодні купальських свят, розпочнеться з видобування живого вогню. Отриманий методом тертя сухих трісок вогник на Співоче поле Києва пронесуть почесною Купальською ходою. Після цього обіцяють купальські ігрища за участі всіх учасників Ходи.

У колах численних уболівальників фестивалю вже сьогодні зростають нарікання на втрату «Країною Мрій» її концептуальної чистоти. Мовляв, від половини продавців товарів народного побуту можна почути іноземну мову, а на фести-

вальні події взагалі приходять потусуватися «андеграунди», які й зеленого поняття не мають про українську культуру.

У відповідь батькам-засновникам залишається підкреслювати багатонаціональну складову свого дітища й прямим текстом посилати невдоволених брататися із закордонними виконавцями. Наприклад, зі зразковим гуртом середньовічної білоруської музики «Стари Ольса». Невмирущість вітчизняної етніки цьогоріч відстоюватимуть легендарний народознавчий гурт «Древо», завзяте товариство автентичної музики «Буття» й майстер календарних співів — ансамбль «Володар». Вечірні концерти традиційно віддадуть на поталу панку, року та world music. Що з того буде більш істинним — чеський Gipsy, угорська Karavan Familia чи сербський Kal — аудиторія визначатиме на свій розсуд. В останню мить злетів виступ польського гурту Psio Crew, і йому терміново шукають заміну. Добре було б, аби знайшлося щось на кшталт танц-фольк-панк-рок групи «Трясця твоєї матері».

НАВІГАТОР

МІЖ ФЕСТИВАЛЕМ І ТАБОРОМ

Утім, нещодавно з'явився привід оголосити все вищезгадане розвагою для міських хлопчиків. Справжні чоловіки та найпатріотичніші дівчата повинні дістатися села Уніж. Фестиваль українського формату, де невпинно, день і ніч, рік за роком, буде споруджуватися «Кузня» (сакральний центр молодіжного руху), вже назвали «боївкою українського суспільного ренесансу». На практиці все це нагадує трудовий табір із виховання свідомості зразкового націонал-комуніста. Перші волонтери встигли розчистити прилеглі території від кропиви та залити фундаменти стаціонарних санвузлів. Себто підготувати ґрунт для триденного відриву й тусні прихильників вітчизняної альтернативи.

До хедлайнерів фестивалю, крім столичних «Гайдамаків», франківської «Перкалаби» та «Пропалі грамоти» з Кам'яця, звісно, потрапить рівненський Ot Vinta, не в останню чергу, завдяки розкрученим хітам «Не мала баба клопоту — купила поросля» та «Дарма я наївся цибулі».

Дещо в тіні на цьому тлі залишаться піонери українського альтернативного романсу — «Королівські зайці» Лесі Герасимчук. Вистрибне київський «Абздольц» із безсмертним панк-шлягером про Чебурашку. В пошані буде злободенний херсонський рок від гурту «Ролікс». Нікуди не подітися слухачам і від ветерана національного неформату — запорізької «Хорти» (щось подібне, зі скрипками, акустичними гітарами й суворим речитативом, робить арабсько-французька Zebda) та ще цілої купи більш молодих і розважливих команд.

Потрапити на акції «Уніжа» можна кількома способами. Найсхвальніший — приїхати за тиждень до імпрези й по коліна в багноці попрацювати во славу Батьківщини. До речі, саме так збираються вчинити письменники й видавці брати Капранови та знаий Патріарх сучукрліту Юрій Андрухович: вони проголосили своєю першою справою зробити щось руками й лише потім — відкрити дискусійні клуби сучасної української літератури. Щоправда, тут у літераторів

з'явився небезпечний конкурент — Сашко Лірник. Цілодобовими монологами про махновців, Юлю та Марсіаніна неказкар погрожує відбити левову частку аудиторії.

ДО ШЕШОР НА... ВІННИЧИНУ

Попри те, що знаменитий Шешорський фестиваль етнічної музики та ленд-арту другий рік поспіль проводиться не в Карпатах, а в селі Воробіївка Вінницької області, охочих весело розговоритися після закінчення літнього посту від того менше не стало. Цього разу очікують щонайменше 10 тис. осіб, і їм усім знайдеться, чим себе зайняти: від спорудження спільної Юрти до нічного перегляду вистав київського театру «ДАХ» та чеського театру маріонеток. Інтернаціоналізм тут теж у пошані: прийдуть і грузинські хори, і шведські танцюристи. Особливо потужним має бути єврейський десант: за глядацькі симпатії змагатимуться феєрична клезмерська домристка Наташа Касянчик, колоритний громадянин Естонії Тимур Фішель, ▶

ЩО ВІДВІДАТИ

Фестивальні особливості літа 2008-го

«КРАЇНА МРІЙ»
У МІЖНАРОДНИЙ ЕТНІЧНИЙ ФЕСТИВАЛЬ МРІЙ, СНІВ ТА МАРЕНЬ
 21 – 22 ЧЕРВНЯ

Автор ідеї та художній керівник — лідер гурту «Воплі Відоплясова» Олег Скрипка. Мета — представити традиційну культуру України та братніх країн в умовах урбанізованого суспільства. Місце проведення — Київ, Співоче поле. Глядачевий простір розділено на безкоштовні пагорби та огорожену VIP-зону. Щоправда, панство, яке приходить у національному вбранні, має шанс потрапити до останньої. Біля входу, поплід стінами Лаври, гратиме автентичний ансамбль гармоністів. Працюють алеї народних майстрів і дитячі майданчики. З небагатьох недоліків — високі ціни на проходжувальні напої.

«УНІЖ»
ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКОГО ФОРМАТУ
 27 – 29 ЧЕРВНЯ

Проходитиме у селі Уніж Городенківського району Івано-Франківської області. Населення — 156 осіб, площа — 0,352 км², телефонний код — +380 03430, географічні координати — 48° 48'N, 25° 21'E. Чудовий краєвид на Дністровський каньйон, до річки — 400 м. Вперше село згадується в документах 1467 року. На теренах колишнього колгоспу заплановано розбудувати поетичне місто-сад із клубом, конференц-залом, спортцентром, бібліотекою та кампусом. Мистецька концепція фестивалю: під рентгенівським промінням української рок- та панк-музики відділити «наших людей» від патріотичних верескунів.

«ШЕШОРИ-2008»
МІЖНАРОДНИЙ ФЕСТИВАЛЬ ЕТНІЧНОЇ МУЗИКИ ТА ЛЕНД-АРТУ
 12 – 14 ЛИПНЯ

Проводитиметься вшосте, що дає привід для моральної переваги над молодшою на рік «Крайною Мрією». Від останньої відрізняється екологічними програмами, побудовою в реальному часі укріпленя на відкритій місцевості та езотеричним розчиненням у пасторальному довкіллі. Останнє місце дислокації — село Воробіївка Немирівського району Вінницької області. Добиратися треба маршрутками від Немирівки або Вінниці. Пропонується велотур. Є власне фестивалеве містечко та гнучка система знижок. Із часом «Шешори» планують повернутися до Карпат чи помандрувати далі Україною.

який співає на ідиш, та непереможний «Харків Клезмер Бенд».

Не зважаючи на чималу кількість рейтингових виконавців із Великої Британії, Франції, Угорщини, Чехії та Польщі, чи не найбільше уваги організатори за звичаєм приділяють автентичі. Справа не така й легка: природні «не вишколені» бабусі на сучасній сцені виглядають надто архаїчно, а іноді, позбавлені свого середовища, й просто кумедно. Натомість організовані ансамблі ентузіастів постійно спокушаються тим, аби підвищити попит на власне мистецтво за рахунок відходу до комерціалізованої world music.

Це особливо помітно в нинішніх українських реаліях, коли фольклор у селах зникає швидше, ніж туди встигають дістатися дослідники з консерваторій, а нові «автентичні» колективи часом більше схожі на банальні хори, котрі співають «народними голосами». Тому всім цим «асфальтовим» людям – львівському «Баю», білоруській Guda, російській «Деребеневке», які намагаються зберегти села довкола себе й село в собі, – велика шана. Хай їм цього літа відпочинеться добре. ■

ДОВІДКА

Фестивальний календар

«Трипільське коло». Київська область (с. Балики-Щучинка), 27 – 29 червня
Фольклорні гурти з України і зарубіжжя; мистецькі, спортивно-розважальні та культурно-пізнавальні програми; виставка експонатів трипільської доби. Подомашньому затишно плюс розкішний рибний базар.

«Фортеця». Білгород-Дністровський (територія фортеці), 27 – 30 червня
Музичний мікс – кожен день присвячено окремому напрямку: поп-музика, електроніка, рок. Насамкінець – гала-концерт і виступ гостей фестивалю. Запрошують логічних меломанів, які не зневажають легку музику, перетравлюють важку і не гідують «синтетикою».

Global Gathering Ukraine. Київ (аеродром «Чайка»), 12 липня
Грандіозний фестиваль танцювальної музики за участі артистів із Великої Британії, Нідерландів, Німеччини, Росії, США, Франції, України. Запеклі гоцалки для тих, хто застрягли в мегаполісі в самісіньку спеку.

«Тарас Бульба». Рівненська область (м. Дубно), 18 – 20 липня
Тут на однакових правах перебувають рок, поп та етнічна музика. Навіть якщо не сподобається – сама Дубенська фортеця варта уваги. «Тарас Бульба» – найстаріший український фест (з 1991 року!), перші його гості вже давно по фестивалях не їздять, поступившись місцем власним дітям.

«Славське Рок». Львівська область (с. Славське), 25 – 27 липня
Рок-музика просто неба, велосипедні та піші маршрути, заняття з альпінізму, спортивне орієнтування. Лівим до нотатника: повільна прогулянка віддалік колективу екстремалів у цій місцевості – справжня насолода.

«Підкамін». Львівська область (с. Підкамін), 25 – 27 липня
Міжнародний етнічний фестиваль – багато музики, народні гуляння, літературні імпрези, майстер-класи з народних ремесел. Розваги на будь-який смак і вік – нащадків можна сміливо тягнути із собою.

«Казантип». Євпаторія (сел. Поповка), 26 липня – 30 серпня
Цілодобово і без перерви дискотеки, спортивні заходи, кінопокази, арт-акції та шоу-програми. Всім, хто зважиться на це божевілля, зичимо лише одного – міцного здоров'я.

ПЕРСОНАЛЬНЕ

Діагноз і лікування

Така форма розваг і водночас роботи, як фестиваль, просто ідеальна. Щодо другого, то кожен їздить на різні імпрези відповідно до свого профілю: кому ближче кіно, кому – література, я ж їздила на рок-фестивалі. З одного боку, це була відверта сублімація: рок-музикантом мені стати не судилося, то я хоч зі службового входу в омріяне середовище потраплю. З іншого, теж суцільна користь – і музику улюблену послухати, і з людьми певними поспілкуватися та, врешті-решт, гроші отримати, бо я ж не якась там фанатка: кожного разу на різних частинах тіла теліпався бейдж «преса». Бейдж і акредитація давали купу переваг – номер у готелі (хто знає, що коїться у фестивальных готелях, де поруч живуть учасники, преса, гості й інша галаслива потлоч, той мене зрозуміє), вільний доступ за лаштунки й пристойний привід знайомства з будь-якою зіркою рок-н-ролу. Тому фестиваль як такий не обмежувався лише вечірніми концертами, а тривав цілодобово.

Скільки тих фестивалів у моєму анамнезі, якої тільки феєрії не було... Пляжний зафільмований експеримент «Євпаторійська водка галімая», проведений для захопле-

ної публіки лідером одного з відомих арт-рокових гуртів. Дикі танці в нічному місті з групою «Аукціон». Ущент забитий рок-музикантами аїпготяг, прийшовши на кінцеву станцію, виглядав так, ніби вирвався з виру громадянської війни, а вагони до останнього рубали летючі загони будьонівської дивізії. А фестиваль акустичної музики, учасників якого поселили в стратегічному готелі одного з військових округів! Ви уявляєте собі зустріч вищого генералітету з вершками рок-тусовки в одному клозеті? Та для мене рок-фестивалі стали чимось на зразок діагностичного центру. Вийшло це випадково, але нічого не робиться просто так. Завдяки цим галасливим толкам я дізналася, що в мене гастрит, і зрозуміла, що принаймні одна цікава особливість, про яку говорять слабкі на цю недугу, правда. Гастритникам протипоказаний гучний і побудований на певному ритмі рок. Їм стає зле просто на очах – закінчитися це може навіть внутрішньою кровотечею й, звісно, госпіталізацією. До цього, слава Богу, не доходило, та мучилося я страшно. Не весь час, а після конкретних, особливо нестерпних для мого гастриту звуків музики.

Зрозуміло, про пігулки чи ескулапів і думки не було. Які лікарі, коли тут фестиваль. Полегшення прийшло з того самого дже-

ІДА ВОПС
художник, журналіст-
концептуаліст

рела, що й тілесна прикрість. Один відомий музикант, котрий спостерігав за моїми муками протягом вечірки, під час якої я, крім води, нічого вживати не могла та лише атонально стогнала на підвіконні, порадив дідівській спосіб зняття нападу в польових умовах: 50 грамів чистої горілки без закуски й тихо посидіти в кутку. Легше стає на очах, а головне – таких «ліквів» на будь-якому фестивалі море. Гастрит, на щастя, мене давно не турбує, тому якщо не випадає й горілки випити. А може, я просто давно не була на рок-фестивалі?

БІЛЬШОГО ВИМАГАЙ

ТИЖДЕНЬ ВІДВІДАВ ПОЛТАВСЬКИЙ «МАЗЕПА-ФЕСТ» І БУВ ПРИЄМНО ЗДИВОВАНИЙ ШИРОТОЮ СМАКІВ МІСЦЕВОЇ ПУБЛІКИ

АВТОР: ОЛЕКСАНДРА КИРИЧУК

Як не крути, а рок-фестиваль — подія досить передбачувана. Натовпи підлітків (готи, хіпі, панки), переважно в зміненому стані свідомості. Хитання в такт головами. Нескоординовані стрибки, які чомусь називаються танцями. Вереск фанаток місцевих рок-зірок. А тепер уявіть це все під звуки «Піккардійської терції». І додайте до загального ландшафту ще пацанів з району в спортивних костюмах, трохи просунутої молоді клубного вигляду, пенсіонерів і літніх жіночок із піднесеним виразом облич — і картинка з «Мазепа-фест» готова.

За словами одного з організаторів імпрези, Сергія Архипчука, спочатку цей культурний форум планували назвати «Рок-Мазепа». Та потім вирішили жанрово себе не обмежувати. При цьому рок як основна страва позицій не здає, але з'явився й простір для маневрів, що використовується дедалі активніше. Якщо для інших фестивалів приймати «Піккардійську терцію» — за честь, то в цьому випадку запрошення акапельного секстету було ризикованою авантюрою. Та «повного провалу», як попереджали місцеві рок-авторитети, не сталося. Тож організатори наголошують на власній відкритості до пропозицій. А публіка, схоже, до експериментів уже готова. Так само, як і до спорудження пам'ятника Мазепі в Полтаві, на необхідності чого вже не один рік наголошують організатори. Містяни навіть жертвували гроші на його будівництво.

«Мазепа-фест» цього року розділили по-братськи: рок-музиці дісталось два дні, етніці та фольклору — один і стільки ж — українському кінематографу. На аудиторію цей прийом уплинув несуттєво, хіба конфігурації присутніх відрізня-

Лідер гурту «Вій» Дмитро Добрий-Вечір у суполосній його піснях демонічній атмосфері

лися. Жіноцтво віддало перевагу автентичі й окупувало музично-драматичний театр, де виступали, зокрема, «Древо», «Божичі», «Бурдон», «Контрабас», українсько-канадський бандурист Остап Стахів. Зал театру був заповнений ущерт: сиділи на сіддях, стояли в проходах, голосно аплодували всім, найкращих викликали «на біс».

Строката публіка в очікуванні перегляду «Богдана-Зиновія Хмельницького» затопила кінопаляц «Листопад». І ті глядачі, які після демонстрації відверто слабкого «українського блокбастера» Миколи Мащенка все ж вирішили залишитися, не пошкодували — режисера Олеса Янчука після прем'єри його «Владика Андрія» вітали стоячи.

Звісно, в обласний центр не прийдуть Пол Маккартні та Карл Кокс (тим більше, як у Київ, — в одну добу). Тут не проводяться кінофестивалі, й навіть «Відлуння Молодості» сюди навряд чи долинає. Тому «Мазепа-фест» для місцевого люду не так мистецький, як інформаційний феномен. Я сама з Полтави, й пам'ятаю, як років вісім тому в передачі однієї з найбільших радіостанцій представник якоїсь столичної концертної агенції переконував, що рок-групи, тим більше україномовні, сюди привозити нема сенсу, бо рок у полтавців не в пошані. Досвід «Мазепа-фест» засвідчує протилежне: тут повністю готові сприймати україномовну культуру, незалежно від стилістичного діапазону. ■

МОТИВ ТИШІ

ФАРБАМИ МОЖНА ЗОБРАЗИТИ ВСЕ: ВІД ЗВИЧАЙНОГО ЯБЛУКА ДО ДРІМОТИ СПЕКОТНОГО ПОВІТРЯ. ПРОСТО МАЄ З'ЯВИТИСЯ ВІРТУОЗ, ЯКИЙ УМІЄ ПЕРЕДАВАТИ НЮАНСИ

АВТОР: Мар'яна Прут

АНАТОЛІЙ КРИВОЛАП
кольорових справ майстер

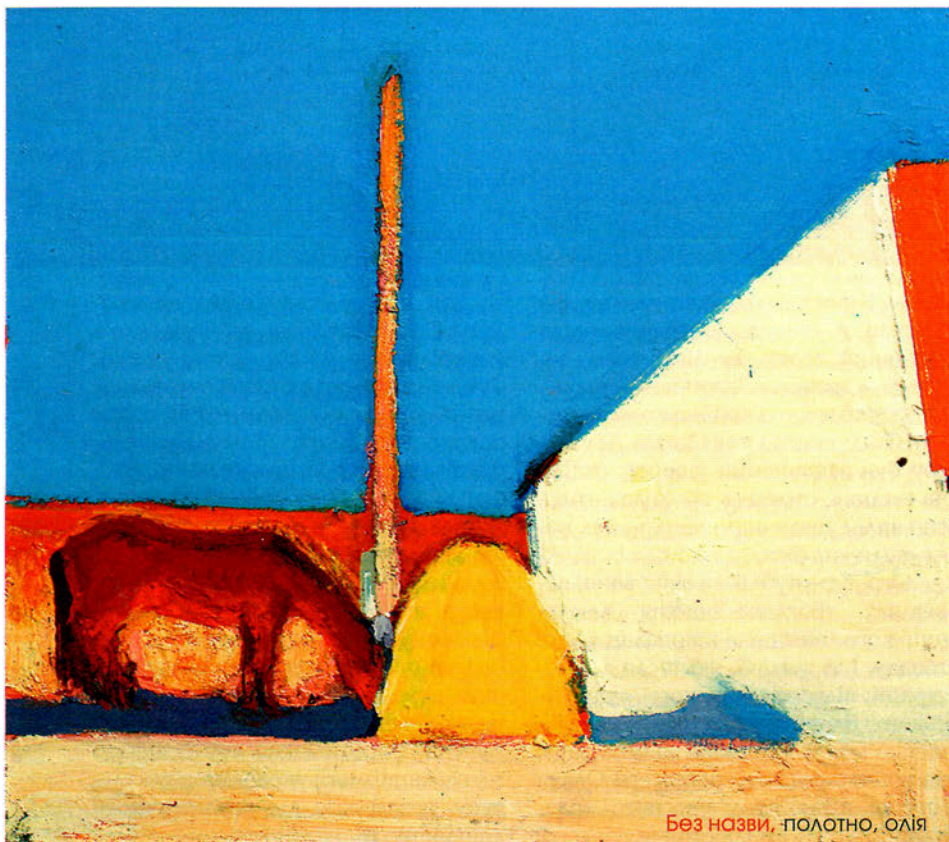
Анатолій Криволап — учасник творчої групи «Живописний заповідник», базового осередку того, що ми сьогодні

називаємо сучасним українським чистим малярством. Від колег він завжди перебував трохи осібно, бо й абстрактні візії, і цілком зрозумілі речі та явища художник відтворює

не моделюванням світлотіні й не графічними контурами, а кольорами — соковитими, різкими, безцеремонними, відвертими, позбавленими напівтонів і в психоделічних поєднаннях.

Зображення будується великими площинами — кольоровими масами, у яких немає місця зайвим деталям. Густо-фіолетовий тут контрастує з червоногарячим, сліпучо-білий — із неймовірним синім. І з того феєричного карнавалу раптом висотується останній подих заходу сонця, присмеркові поля, сонячні полиски на вечірній річці. Навіть сільський возик, який тягне конячка, насправді є згустком кольору в мареві сліпучого літнього дня.

Наразі центральною темою своїх робіт Анатолій Криволап обрав «Український мотив» (спільна назва серії виставок художника). Не просто відтворення знайомих краєвидів — це дослідження простору реального крізь ментальні контур і код. Тому кожен «Український мотив» має ще й такий собі підзаголовок, скажімо, «Пейзаж варіації модуля» чи «Ностальгія». Наступна велика експозиція митця, котра відбудеться в середині літа в залах Музею російського мистецтва, називається «Український мотив. Тиша». Хімічно чистий кольоровий спокій, що аж бринить. ■

Без назви, полотно, олія

13-15
червня
До Дня Молоді

Львівська обласна державна адміністрація

За підтримки: Міністерства культури та туризму,
Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту

З нагоди 117 річниці з дня народження
полковника Євгена Коновальця

МОЛОДІЖНИЙ ФЕСТИВАЛЬ

ЗАШКІВ 2008

СПЕЦІАЛЬНИЙ ГІСТЬ

ГАЙДАМАКИ

Програма Молодіжного фестивалю "Зашків-2008":

- 13 червня**
- 09:00 Формування наметового містечка.
 - 12:00 Реєстрація учасників відбіркового туру Всеукраїнського молодіжного фестивалю авторської пісні та співаної поезії "Срібна підкова".
 - 14:00 Конкурс авторської пісні та співаної поезії.
 - 20:00 Гала-концерт з участю відомих бардів та лауреатів конкурсів авторської пісні.
 - 24:00 Пісні біля ватри.
- 14 червня**
- 09:30 Похід від Львова до Зашкова за участю представників молодіжних громадських організацій та вищих навчальних закладів Львівщини.
 - 11:00 Ярмарок ремесел (виставка-продаж виробів народних майстрів, майстер-класи з ткацтва, кераміки, живопису, ковальства, художньої обробки скла тощо).
 - 11:30 Урочисте віче біля садиби Євгена Коновальця в с. Зашків.
 - 18:00 Святковий концерт.
 - 24:00 Урочисте запалення ватри. Протехнічне шоу.
- 15 червня**
- 00:30 Кінозал просто неба. Перегляд українських фільмів патріотичної та героїчної тематики.
 - 11:00 Служба Божа.
 - 13:00 Виступи фолькових колективів. Літературно-мистецька композиція з нагоди Зелених Свят.
 - 18:00 Урочисте закриття фестивалю.
 - 18:30 Згортання наметового містечка. Прибирання території. Від'їзд учасників фестивалю.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ СПОНСОР:

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА:

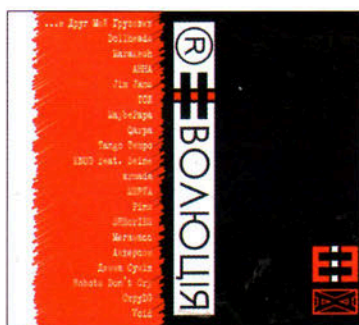
Детальніша інформація на сайті Управління у справах сім'ї та молоді Львівської облдержадміністрації: www.lvivmolod.gov.ua

CD

Записаному вірити

Збірку молоді альтернативи «Революція» уклали чи не найбільші сьогодні знавці українського музичного андеграунду: керівник агенції «Інша музика» Влад Ляшенко — незалежний продюсер метал-гуртів «ТОЛ» і «Анна» — та відомий кліпмейкер, а віднедавна — ще й лідер авангардного електронного проекту «Void» Віктор Придувалов. Перший регулярно організовує фестивалі «Інша музика», другий постійно знімає кліпи неформатним групам. Для обох «Революція» є добре зваженим і продуманим прогнозом альтернативної культури недалекого майбутнього. Тому носіїв новітніх трендів батьки-компілятори обирали вельми прискіпливо. Звукова палітра цього футуристичного альбому не страждає монохромною одноманітністю, радше навпаки: вона різнобарвна аж до строкатості. Трип-хопові експерименти команда «Долхедз», «Танго Темпо», «Карпа» (екс-«Фактично самі») переплітаються з розпеченим металом «Мерви», «Армади», вже згаданих «ТОЛу» й «Анни». Все це контрастує з емоційним наративом гранж і панк-рокових гуртів «Андерсон», «Димна суміш», «Скрудж». Вражає сміливість і відкритість матеріалу, в якому автори апелюють і до психоделічної революції 1960-х, і до фольклорних джерел, і до класичних рок-стандартів. Прислухавши збірку, відчуваєш, ніби тебе почастували «Бі-52», складеним з модерних стилів сучасної європейської альтернативної сцени. Коктейлем настільки крутим, що й одного вистачить, аби відчуття очманіння ще довго не минало.

Олександр Євтушенко

Ре-еволюція. — «Інша музика», 2008.

КІНО

Мистецтво ближнього бою

«Кунг-фу Панда», новий проект законодавиці анімаційної моди — студії Dreamworks — зроблено за тим самим шаблоном, що й усі інші подібні до нього стрічки. Відмінність одна: про вічні цінності нашим дітям тут торочать не тролі; не машинки чи іграшки, а невідомі звірятка, схожі на дещо спо-

творених ссавців, рептилій і комах.

Головний герой мультя, кумедний і незграбний ненажера панда По, зовсім випадково отримує титул Воїна Дракона. Це, з одного боку, чудово, а з іншого — додає тварині головного болю. Тепер товстун По повинен зупинити злого генія кунг-фу,

ВИСТАВКА

Прозорий пейзаж

«Майстерня пейзажу» — це понад півсотні олійних полотен, пастелі та малюнки українського метра Бориса Рапопорта від 1960-х років до початку поточного століття. Експозицію робіт художника, котрого, на жаль, уже нема з нами, організовано як спогад про знаного митця з відчутним присмаком ностальгії за добою, в якій цінувалися не фантазія кураторів чи тематична вигадливість, а ремесло художника, його вміння творити образами.

Борис Рапопорт часто їздив до Седнева — одного з улюблених містечок українських митців, де відбувалася найбільша кількість пленерів. Звідти він привозив яскраві пейзажі з кольоровими деревами та залитими сонцем пагорбами. Однак лівова частина робіт художника не така: пастельні кольори землі та пожовклої трави, витончені лінії стовбурів, сірі фарби неба. Навіть квіти та весняні сади Рапопорт зображував у спокійних ніжних то-

нах. Тому малярські витвори майстра за кольоровою гамою майже не відрізняються від його пастелей. Навіть фарби художник накладав таким тонким шаром, що на багатьох картинах добре видно текстуру полотна, так само, як під пастельними штрихами проступає фактура картону.

До 24 серпня

Національний художній музей
(Київ, вул. Грушевського, 6)

Анна Шабєко

КНИГА

Квітник великого міста

сніжного барса Гая Лунга, який вирішив захопити світ. Аби дати гідну відсіч лиходієві, По має стати справжнім воїном. У цьому йому допоможуть друзі, мудрий наставник і, звичайно ж, віра в перемогу. Втім, вимагати від свіжого дітища Dreamworks новизни й глибини в усьому, що не стосується якості комп'ютерного промальовування персонажів, — те саме, що шукати філософську складову, скажімо, у фільмі «Тупий та ще тупіший». Тому нічого не вимагаємо й не шукаємо, а просто беремо наше чадо за руку та гайда в кіно — розважатися, а не вчитися. Хоча дечому «Кунг-фу Панда» все-таки може навчити: гуманна думка про те, що й останній невдаха здатен стати героєм-рятівником, як не Галактики, то, принаймні, рідної долини, в стрічці проходить червоною ниткою. Та ще один безсумнівний плюс: на відміну від саги про Шрека, жарти на фізіологічну тему тут практично відсутні.

У кінотеатрах України
з 5 червня

Андрій Барбаш

Автори антології нової харківської літератури «Готелі Харкова» настільки різняться за віком, способом світовідчуження та стилістикою, що й утрамбувати їх під одну обкладинку під силу хіба Гераклові з його прихованою фіговим листком, але такою необхідною харизмою. В ролі міфічного богатыря цього разу виступив Сергій Жадан. Його титанічними зусиллями автора проекту, упорядника й перекладача місцеву поліфонію вдалося с'як-так опорядити, щоб уламки свідомості переважно молодих аборигенів склалися в естетично переконливу цілісність. Жадан поставився до харківської тусовки, наче мудрий садівник, котрий плекає культурні рослини, делікатно підрізує гілочки, прищеплює потрібне. І навіть бур'яни намагається не виполовати, а розглядати як природний сегмент буття. Хіба він трохи облагородив харківське буяння, приліпивши таблички з жанровими визначеннями нерозпізнаним офіційною наукою явищам сучукраліту. Тому замість поезій, оповідань чи п'єс у

книзі подібують прокламації, телеграми, листи, таємні пакети, рецепти й щоденники, які насправді є поезіями, оповіданнями та п'єсами (іноді — їх уривками). Читачам, котрі не пошкодують часу для перегляду збірки, настійно рекомендуємо копати уважно: якщо тут, не лінуючись, попрацювати сапкою, можна зачепити справжню мармурову статую. Сам Жадан прекрасний і віршовано, і в поетично піднесений післямові. Вирізняються, як на мене, міні-шедевр Катрини Хадда «Барабашова», чорний гумор «Оповідок» Андрія Ульяненка, верлібри Ростислава Мельників. Перелік далеко не повний — із творів двох десятків авторів кожен, я в цьому впевнена, знайде щось суголосне своєму настроєві.

Вікторія Поліненко

Готелі Харкова. — Х.: Фоліо, 2008.

ТЕАТР

Хто винен?

Біблійна цивілізація напрочуд управна в пошуках офірного цапа. Проте саме почуття провини вкрай суб'єктивне й незбагненне, як первородний гріх. Власне, про це — нова вистава «Провина» за п'єсою сучасного сербського драматурга Небойши Ромчевича, створена в театрі «У кошику» НЦТМ ім. Леся Курбаса (режисер Ірина Волицька). Головні герої Гоца й Браца (Лідія Данильчук і Роман Біль) вирішили жити разом. Але у Гоци є син від першого шлюбу, котрий перестав розмовляти після саможубства свого рідного батька. Чи це форма протесту дитини, чи глибокий психічний стрес — не зрозуміло. Хлопчик не присутній у виставі фізично, та вся дія обертається довкола нього. З ним розмовляють, намагаються розважити або щось пояснити. Здається, роль цього мовчазного арбітра виконує сама публіка. Дія «Провини» відбувається в Сербії часів розвалу Югославії, які дуже на-

гадують період розпаду Союзу. Крім того, режисер підкреслює, що виставу робила з думкою про своє творче покоління кінця 1980-х — покоління загублене, яке так і не змогло чи, радше, не захотіло інтегруватися в нове «щасливе» сьогодення. Актори цього театру грають у рідкісній для української сцени манері, коли сценічний жест стає експресивним знаком. На виставі ними випробувана найбільша ес-

тетична амплітуда — знаком стає пізнаваний реалістичний жест, який жодним чином не шкодить ні акторській техніці, ні смисловій тональності, хіба робить героїв спектаклю максимально близькими глядачам.

НЦТМ ім. Леся Курбаса
(Київ, вул. Володимирська, 23в)

Наталія Шевченко

ВИСТАВКА

РОК

КІНО

ФЕСТИВАЛЬ

ПАУЗИ ГЕТЬ

ФОТОГРАФІЯ Одеський художник Ігор Гусев — справжній адепт актуального мистецтва: для нього первинними є концепція та влучна назва, а виконання — то вже як буде. Його нова виставка називається моторошно — «Паузи хезитації», але позначає цей термін прості паузи, які виникають при спонтанному мовленні. Художник переконує, що проміжки в процесі говоріння, що заповнюються словами-паразитами, — зовсім не погана компанія для думок. А сполучені невіразним звуком «е-е-е» інтервали не обов'язково свідчать, що перед вами — бовдур. Долати паузи митець пропонує за допомогою муз, покликаних усунути викликані недоречними «антрактами» неприємності. Але не тих муз, чия історія сягає часів античності, а вигаданих самим Гусевим. Їх усього три: Тіпа, Опа та Йомазай. Як вони виглядають і в чому полягає їхня робота в боротьбі за безперервне мовлення, можна побачити в галереї «Ательє Карась».

До 1 липня

Галерея «Ательє Карась»
(Київ, Андріївський узвіз, 22а)

ЛЮБОВ, ЖУРБА

«Червоне, чорне, біле» — творчий проект, який поєднав 70 абстрактних полотен Тамари Малкової та Володимира Городиського, 12 фотопанно Олександра Решетняка й інсталяції з мотузок і паперових фігур. Митці пропонують занурення в стихію трьох символічних кольорів, які завдяки нескінченним варіаціям створюють особливий простір.

До 30 червня

Історичний музей ім. Д. Яворницького (Дніпропетровськ, п-т К. Маркса, 16)

ПОЛ ІЗ НАМИ

КОНЦЕРТ На підтвердження того, що рок-ідол, лицар, музикант, секс-символ, художник, відверто поганий чоловік і шалено багатий наречений Пол Маккартні — не міф, а об'єктивна реальність, співака привезуть до Києва. Тут він власними устами проспіває Yesterday, Yellow Submarine, про Мішель і ще багато чого з епохального доробку, а потім виставить у PincukArtCenter 40 своїх малярських робіт. Враховуючи те, що останнім часом сольні концерти для сера Пола — велика рідкість, серу Віктору Пінчуку, який чотири роки добивався його згоди, варто красно подякувати. Маккартні погодився приїхати після того, як йому доповіли, що The Beatles для мільйонів українців за радянської доби були чи не єдиним «ковтком свободи». Щоправда, свого часу четвірка зробила алаверди, включивши до пісні Back in the USSR рядок «...beautiful ukrainian girls». Нинішній концерт на Майдані з прямою трансляцією — акція соборна, духопідійомна й загальнонаціональна.

14 червня

Київ, Майдан Незалежності

ПТАШИНІ ЗВУКИ

Фестиваль «Рок-ластівки» нарешті зібрав своїх героїв. Серед них доволі відомі ватаги — рокабільне трио «Руки в брюки», альтернативний гурт «Н.Три», етно-панк-роковий колектив «Самі Свої». Тепер вісімка кращих виступить у фіналі, де визначать достойного Гран-прі. Спеціальні гості: поп-рок гурт «Тарпис» і дві формації з жіночим вокалом — «Контрабанда.com.ua» і «Диверсанти».

15 червня

Клуб «Бінго»
(Київ, п-т. Перемоги, 112)

ВЕЛИКА БИТВА

ФАНТАСТИЧНИЙ БОЙОВИК

На широкий екран повертається старий знайомий — мікробіолог Брюс Баннер, який страждає на дивне захворювання: щойно він розсердиться, як перетворюється на агресивну зелену потвору Халка. Після того, як 2003 року Енг Лі створив на основі давнього коміксу занадто мудре й естетське кіно, для продовження бенкету запросили Луї Леттер'є — режисера, чийм завданням було знімати не сиквел, а цілком нову версію. Так і сталося: його «Неймовірний Халк» відповідає законам заявленого жанру, й філософії в ньому не більше, ніж у повітряній кульці. Головну роль виконує Едвард Нортон, його дівчину грає чарівна Лів Тайлер, а як його антипод засвітився блискучий виконавець «капосних хлопців» Тім Рот. Герой останнього також зробив собі ін'єкцію, котра дозволяє в подібні монстра безперешкодно «мочити» ворогів, і винайдення доктором Брюсом антитоду йому ні до чого.

У кінотеатрах України

з 12 червня

ХЕППЕНІНГ

Драма «Явище» зблизька виявляється екологічним трилером, в якому наголошено на необхідності любити природу. Інакше станеться катастрофа, як з героями цього фільму — спочатку люди німіють, потім казяться, на завершення — масово вчиняють суїциди. На переконання режисера стрічки, індуса Маноя Ш'я-малана, порятунок можливий лише для обраних і тільки завдяки аскетичним практикам.

У кінотеатрах України

з 12 червня

МЕЛЬПОМЕНА

ТЕАТР Ім'я однієї з дев'яти дочок Зевса та Мнемозіни, відповідальної за мистецтво лицейства, запозичили для назви міжнародного театрального фестивалю, який проходить на Херсонщині. Від початку до програми «Мельпомени Таврії», крім вистав, включені вуличні спектаклі, концерти й творчі лабораторії для керівників аматорських труп. А цього року організатори планують наситити видовищами місто по саме годі. Зокрема, вуличне світло-звукове шоу покаже театр звуку «Арс Нова», пісенну виставу на площі — дуганський театр «Легенда». Також запрошено «Київ модерн-балет», столичний Молодий театр, Дніпропетровський театр одного актора «Крик», колективи з Польщі, Росії, Латвії та Білорусі.

14 – 21 червня

Обласний академічний музично-драматичний театр ім. М. Куліша
(Херсон, вул. Горького, 7)
Обласний театр ляльок (Херсон, вул. 40-річчя Жовтня, 8)
Театральна площа

ПІСНІ І ТАНЦІ

Колись кобзарі розпочинали мандрівки Україною на Трійцю, що відображено в назві їхнього сучасного фестивалю — «Кобзарська трійця». Проте присвячений він і мистецтву бандуристів та лірників, і українській стародавній музиці загалом, і нашим народним танцям також. Під час імпреси очі очі зможуть ознайомитися з технікою виготовлення традиційних музичних інструментів.

13 – 15 червня

Музей Івана Гончара
(Київ, вул. Івана Мазепи, 29)

КЛАСИКА

ТЕАТР

ЛІТЕРАТУРА

ВЕРДІ-ЮВІЛЕЙ

ЦИКЛ Готуючи останній, п'ятий концерт з абонементу «Велич опери», його ініціатором є що пригадати. Ювілейний для багатьох титанів оперного мистецтва 2008 рік дав привід присвятити низку вечорів музиці Гуно, Пуччіні, Бізе й Вагнера. Публіка отримала номери з опер у виконанні найзацілованиших нею співаків. Режисер Ірина Нестеренко та диригент Микола Дядюра дістали можливість задовольнити свою пристрасть до синтетичних жанрів на камерній сцені. Залишений «на коду» Джузеппе Верді (до 195-річчя від дня його народження ця тема особливо актуальна) має вразити масштабом. У режимі non-stop прозвучать фрагменти з «Трубадура», «Травіати», «Ріголетто» та «Аїди». Живих коней і слонів, як це було на єгіпетській прем'єрі «Аїди» 1871-го, організатори не обіцяють. Натомість аудиторію тишитимуть вокалом баса Тараса Штонди, сопрано Ольги Микитенко й тенора Дмитра Попова.

20 червня

Національна філармонія України (Київ, Володимирський узвіз, 2)

НАЧЕ РОЯЛЬ

Попри молодий вік, Горан Кривокапіч устиг 17 разів перемогти на міжнародних конкурсах, отримати освіту в трьох країнах і відхопити дві премії «Золота гітара» — як найперспективніший гітарист і за найкращий CD. Амбіції в нього чималі: звучання свого інструмента він порівнює з м'яцюзю рояля «Стейнвей» і готовий це нині довести за допомогою Баха, Скарлатті, Гайдна та Хюфмейєра.

14 червня

Національна філармонія України (Київ, Володимирський узвіз, 2)

СВОЯКИ

ГАСТРОЛІ Щойно драматург Олександр Островський написав комедію «Свої люди», як тогочасний цензор наклав на неї таку резолюцію: «Всі дійові особи: купець, його дочка, прикажчик і сваха — відверті негідники. Розмови брудні, вся п'єса образлива для російського купецтва». Та як би там не було, а вистави за цим твором ось уже 150 років не сходять із театральних сцен. У репертуарі одного з найстаріших московських колективів — академічному театрі ім. В. Маяковського — «Свої люди» тримаються вже 11 років і на пенсію не поспішають. Історію про хитруна Большова, який оголосив себе банкрутом, але наразився на ще більшого крутія — прикажчика Подхалюзіна — актори розігрують у костюмах і на тлі декорацій, які відтворюють атмосферу позаминулого століття. Головні ролі виконують Роман Мадянов, Ольга Прокоф'єва, Даніла Співаковській, Александр Ільїн.

19 червня

МЦКІМ «Жовтневий» (Київ, вул. Інститутська, 1)

У ДЗЕРКАЛІ

Дію вистави «Заморожене весілля» (театр «Дзеркало») за Михайлом Зощенком автори дійства перенесли в Україну й трохи посунули в часі — у 1960-ті роки. Вічний студент Остап залицяється до буфетниці Ганжели, та прагне він не кохання, а київських квадратних метрів. Цирк розпочинається з моменту, коли нареченому потрібно буде впізнати свою любу «без пальця й капелюшка».

14 червня

Будинок актора (Київ, вул. Ярославів Вал, 7)

КВАЗІШАНСОН

МІК Відсутність такого явища, як «український блатняк», відкрила для Юрія Андруховича та «Мертвого Півня» неймовірно горизонти для «стюбу». Іронічність задуму — на поверхні: п'ять віршів поета з циклу «Кримінальні сонети», попри стилізацію під бандитську естетику, важко порівняти з «класикою жанру». А уявити, що за їх музичне втілення міг узятися хтось, окрім Михайла Барбари, взагалі нереально. Ось так і виник альбом із традиційним саундом львівських рокерів і текстами на кшталт «лахмітник Мисьо о четвертій ранку зарізав панну Касю, лесбіянку». Реакцію публіки на збірку її творці у повному складі відчують незабаром. Прем'єра спільного проекту відбудеться у Дніпропетровську, де гурт представить і свої хіти з диска «Обраний народом». Прихильники зможуть також придбати книжку з «кримінальними» текстами Патріарха та сувеніри з крилатими висловами з пісень «Півнів».

21 червня

Палац дітей та юнацтва (Дніпропетровськ, наб. Перемоги, 5)

ПОВЕРНЕННЯ

«Хтось може писати на коліні, між колісанням дитини й смаженням картоплі. Я ж мушу мати добру атмосферу», — пояснює Галина Петросаняк своє тривале мовчання. Та її остання збірка «Спокуса говорити» засвідчила повернення поетеси, творчість якої належить до «станіславського феномену». Книжка складається з есеїстики, перекладів Райнера Кундзе та нових поезій.

18 червня

Кав'ярня-книгарня «Кабінет» (Львів, вул. Винниченка, 12)

КАЛЕНДАР ТИЖНЯ

MUCOPUS

Гурт нью-йоркський, назва зоологічна, музика альтернативна.

13 червня. Рок-кафе (Дніпропетровськ, наб. Перемоги, 106а)

PERPETUUM MOBILE

Вечір камерної музики: оркестр Львівської музичної академії Perpetuum Mobile виконає твори українських і російських композиторів.

13 червня. Обласна філармонія (Львів, вул. Чайковського, 7)

«ЗАШКІВ-2008»

Фестиваль, присвячений 117-й річниці від дня народження Євгена Коновальця: табір на березі ставу, змагання виконавців авторської пісні, перегляд українських кінострічок.

13 – 15 червня. Зашків

(Львівська обл., Жовківський р-н)

КАРЛ КОКС

Ветеран діджейської праці зі своїм феєричним шоу.

14 червня. Міжнародний виставковий центр (Київ, Броварський п-т, 15)

MORANDI

Найуспішніший румунський поп-проект із реалізом нового альбому «N3xt».

14 червня. «Пікассо-клуб»

(Львів, вул. Зелена, 88)

BLACKMAILRES

Божевільний вінегрет блюзу й рок-н-ролу з домішками балканського фольклору.

14 червня. Клуб «Дикий Z»

(Одеса, вул. Преображенська, 66)

«UNDERGROUND, ПАЛАТА №6»

Прем'єра хореографічної вистави «Київ модерн-балету».

17 – 18 червня. Український драматичний театр ім. І. Франка

(Київ, пл. І. Франка, 3)

LACRIMOSA

Суміш готик-металу зі звуками скрипки й труби від швейцарського рок-гурту.

17 червня. Клуб «Бінго»

(Київ, п-т Перемоги, 112)

18 червня. КЦКМ НАУ (Київ,

п-т Космонавта Комарова, 1)

«СВІТЛО АНДРОМЕДИ»

Виставка абстрактного малювання Наталії Солдатенко.

До 30 червня. «Стапріус-клуб»

(Харків, вул. Сумська, 96а)

ПЕРЕВАГИ ЦИВІЛІЗАЦІЇ Ви ніколи не вболівали за ту чи іншу бабцю, які на площах великих міст полоють за порожніми пляшками? Потім вони тягнуть на своїх блаженських спинах картати торби та повні мішки скляного добра. Ти навіть намагаєшся їм допомогти донести це до метро чи до автобуса. Вони привчили залишати пляшки, де доведеться — знаєш, що прийдуть, заберуть, і ти цим самим допомагаєш бідним. Але останнім часом у Києві цей принцип перестав діяти: на Золотих Воротах, на Арсенальній, на Контрактовій пляшками завалене все, і бабці не встигають їх виносити. Європейський досвід — за автоматами-приймачами, подібними до кавових: ви й не викидаєте пляшку, й не сподівається на бабцю. ■■

▲
**РОМАН
КАБАЧІЙ**

▼
**ОЛЕНА
ЧЕКАН**

СПАСИБІ ТИЖНЮ! Останнього разу улюбленим рок-н-ролом я відривалася в грудні 1985 року в ресторані міста Славутич — Чорнобильська АЕС відзначала своє п'ятнадцятиріччя. На святковий концерт запросили київських акторів, а ввечері, як водиться, був банкет. Останнє мене не цікавило, а от танці під фантастичний джазовий ансамбль із Риги... Чи то потім музик таких не було, чи вправних партнерів, чи просто після аварії на ЧАЕС рок-н-рол якось не танцюється... Думала: «Все, більше ніколи». Але, як то кажуть, ніколи не кажи ніколи. Збирала матеріал для статті про танцювальну індустрію й натрапила на заняття з рок-н-ролу в одному зі столичних спорт-клубів. І дарма, що минуло майже 22 роки, і музика була з DVD. Тепер я студійка. ■■

КРАЇНИ ПОТРІБНІ МОКРЯКИ Роман братів Стругацьких «Гидкі лебеді» написаний сорок років тому, а таке враження, ніби про наші часи. Хіба що проблему можна поставити трохи інакше: чи реально виховати наших дітей з любов'ю до НЕЗАЛЕЖНОЇ України? Річ у тім, що кожен із нас, дорослих, бачить цю незалежність по-своєму. Одні — з НАТО, інші — з Росією, треті — комуністичною, а четверті готові перевишати всіх комуниак. Країна тим часом охоплена корупцією, злочинністю, байдужістю до німечини і т. ін. Виросло ціле покоління, якому розповідали одне, але це покоління стало свідком не найкращих учинків своїх «вихователів». У Стругацьких невесела кінцівка: мокряки зманили дітей і дорослим не залишилося місця в новому світі. ■■

▲
**СЕРГІЙ
ГУЗЬ**

▼
**ТАНЯ
ОВЧАР**

ДЕРЖАВНА НЕБЕЗПЕКА Літо. Що може буде краще для відпочинку просто неба біля річки. Такий відпочинок нашої родині також подобається. Та не все приємне, що таким видається зі сторони, може бути безпечним насправді. Відпочиваючи в Черкасах на придніпровських пісках, вчасно побачила за 5 сантиметрів від босої ніжки дитини шприц із голкою. І нехай тисячу разів говорять, що держава піклується про дітей, та допоки дбають про них лише батьки. Можна платити й півмільйона за народження дитини, та хто порохував, скільки коштів безпека життя в Україні? На кожному кроці потрібно перевіряти, чи не становить навколишнє середовище загрози для дітей: відкриті люки, штири з землі, ржаві гойдалки, брудний пісочок, неперевірена вакцина, безкарні водії-порушники. ■■

НАГОДУВАТИ ВСІХ Моя подруга Юлька чудово готує. Якби ви знали, як Юлька вмє смажити печінку! Її борщі — це казка. А як їй вдається приготувати банальні спагеті! В Юльчиних руках вони перетворюються на цілком самостійну й дуже смачну страву. Вона їх спершу варить, потім робить засмажку з морквою і цибулею, потім кидає на сковорідку спагеті. Від результату за вуха не відтягнеш. Найбільше мене в Юльці приваблює те, як їй подобається всіх годувати. Якось ми зайшли разом на пиво, й вона звернула мою увагу на самотніх чоловіків, які вечеряють у «Пузатій хаті». Раніше я ніколи не помічала, що їх аж так багато, в Юльки ж серце кров'ю обливається щоразу, як їх бачить. Це й справді доволі сумне видовище. ■■

▲
**ІННА
ЗАВГОРОДНЯ**

▼
**ВЕРОНІКА
КІФІЧАК**

ПРО БРУД І НУДИСТИВ «Мамо, дивися — це буде гармата!» — малий простягає жінці в панамі щойно викопаний із пляжного піску гігієнічний тампон. «Швидко викинь це!» — реагує матуся. Її син років шести зі своїм другом граються на березі в «фортеці». Серед викопаного «скарбу» — кісточки від черешень, які слугують оздобленням, торішні шкаралупки від креветок, якими малі викладають шляхи, та ще безліч іншого мотлоху. Справді, проблема засміченості пляжів хвилює кожного, але, йдучи купатися, про пакети для сміття більшість забувають. А коли дітлахи приносять щось на кшталт «гармати», всі ойкають і айкають. Треба, мабуть, прислухатися до слів колеги: «Відпочивати краще на нудистському пляжі: вони хоч пляшки не б'ють, завтра ж їм тут сидати голими сідницями». ■■

ТЕЛЕКАНАЛ НОВИН

Коли ти хочеш знати

24

Сьогодні мало знати більше,
сьогодні треба знати все!

УКРАЇНА

РЕГІОНАЛИ ЗНОВУ "З'ЯСУВАЛИ"
СТОСУНКИ З БЮДІВЦЯМИ
КИЇВ

УКРАЇНА
ІПОТЕКА
КИЇВ

ЧАСТКА ГРИВНЄВИХ ІПОТЕЧНИХ КРЕДИТІВ
ВІДКЛАДАЄ БЛИЗЬКО 5%

США
УРЯД ЗАБЕЗПЕЧУЄ ВІСЬ
НАЦІОНАЛЬНА НАСЛАДО З БОЯЄОПАСНОЮ
БЕЗПЕКА АРХІВ

СВРОСОЮЗ

СВРОПАРЛАМЕНТ УХВАЛИВ
ВХОДЖЕННЯ 9 КРАЇН ДО ЗОНИ ШЕНГЕНУ
СТРАСБУРГ

ІСПАНІЯ
ФОРМУЛА-1
АРХІВ

ЗУСИЛЛЯ "HONDA" СКОНЦЕНТРОВАНО
НА СЕЗОН 2008-ГО РОКУ

США
РАЙАН РЕЙНОЛДС
ФЕСТИВАЛЬ
WIRED NEXTFEST
КОМПАНІЯ AIRSCOOTER CORPORATION

PAR
in Share

КИТАЙ
ШОУ MTV
ШАНХАЙ

ТЕРІС ХІЛТОН "ЗАСВІТИЛАСЯ"
НА MTV STYLE AWARDS

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ
МОНО AWARDS
ЛОНДОН

EMILY VAUGHAN - НАХРАЩА
ВІКОНАВЦІ НА
ЛОНДОН

ЛІЦЕНЗІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ТЕЛЕБачЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ 0057-М ВІД 10.01.2006Р.

10 080 хвилин мовлення щотижня дозволили телеканалу новин «24» стати зручним цілодобовим джерелом інформації

764 новинних сюжети за добу дають повну інформаційну картину дня на одному телеканалі

105 пізнавальних програм за добу дозволяють глядачеві отримати більше, ніж просто новини

65 журналістів-професіоналів стежать за тим, аби жодна новина не пройшла повз вашу увагу

24 корпункти по Україні та за її межами щоденно збирають для вас найважливішу інформацію

8,23 млн. глядачів вже дивляться нас в кабельних мережах, в ефірі та з супутника

Новий унікальний
український проект

МЕРЕЖА КНИГАРЕНЬ

К Н И Г А Р Н Я

Купуйте в інтернет-магазині за адресою:
www.book-ye.com

Нова сучасна книгарня в історичному центрі Києва,
поруч зі станцією метро «Золоті ворота», вул. Лисенка, 3
тел: (044) 235-88-54
office@book-ye.com